

**JOKU JÄRKI PITÄS PETOPOLITIikkaAN SAAHA –
Modernin metsästäjän susikuva postmodernissa tilanteessa**

**Riitta Tallavaara
Pro gradu-tutkielma
Sosiologia
Yhteiskuntieteiden ja
filosofian laitos
Jyväskylän Yliopisto
Syksy 2007**

TIIVISTELMÄ

JOKU JÄRKI PITÄS PETOPOLITIIKKAHAN SAAHA

Modernin metsästäjän susikuva postmodernissa tilanteessa

Riitta Tallavaara. Sosiologia. Pro gradu-tutkielma. Yhteiskuntatieteiden ja filosofianlaitos. Jyväskylän Yliopisto. Ohjaaja: Tapio Litmanen. Syksy 2007. 90 sivua + 1 liite.

Tutkimuksen kohteena on keskisuomalaisen, keski-ikäisen metsästäjän susikuva ja siihen liittyvät ilmiöt, jotka valottavat tämän elämäkuvan moninaista kietoutumista yhteiskunnallisiin muutoksiin. Tavoitteena on tutkia teemahaastatteluaineiston avulla, miten metsästäjät puhuvat sudesta ja millainen susikuva heidän puheidensa perusteella muodostuu. Oletuksena on, että ihmisen ja eläimen välisen suhteen viimeaikaiset muutokset heijastuvat jollakin tavoin myös metsästäystä harrastavien keskuudessa. Tutkimusaineistona on kuusi teemahaastattelua. Haastateltavat tavoitin erään Keski-Suomen riistanhoitopiirin alueella sijaitsevan riistanhoitoyhdistyksen toiminnanohjaajan kautta. Aineiston analyysi tapahtui tulkitsemalla teorian pohjalta teemoittelun avulla saatuja aihealueita.

Ihmisen ja eläimen välinen suhde on viime vuosina noussut monien tieteenalojen, myös sosiologian, kiinnostuksen kohteeksi. Eläimen asema ihmisen merkittävänä toisena (significant other) erottaa sen muista luonnon olioista. Tämä asema on kuitenkin muuttuva ja ambivalentti ja sitä määrittää vahvasti eläimen toiseus. Määrittelemällä eläimen toiseutta ihminen on samalla määrittänyt omaa ihmisyyttään ja sulkenut eläimen moraalisen toiminnan ulkopuolelle. Käytännössä tämä on mahdollistanut eläimen kohtelun tavaran kaltaisena hyödykkeenä.

Yhteiskunnalliset muutokset ovat muokanneet ihmisen ja eläimen välistä suhdetta. Suhde on muuttunut erityisesti siirryttäessä esimodernista yhteiskunnasta moderniin ja jälleen postmoderniin yhteiskuntaan. Esimodernia eläinsuhdetta määrittivät kristinuskoon pohjautuva tiukka eronteko ihmisen ja eläimen välillä. Modernilla ajalla teollistuminen johti elintason nousuun ja myös eläinten teolliseen hyödyntämiseen erityisesti ruuan tuotannossa. Myös kaupungistuminen muokkasi ihmisten luonto- ja eläinsuhdetta. Uusi emotionaalinen läheisyys esimerkiksi lemmikkieläinten kanssa sekä yhä rujompia muotoja saava eläinten tehotuotanto ovat herättäneet ihmiset pohtimaan suhdettaan eläimiin. Modernin ajan tekninen suhde eläimiin ja luontoon sekä luonnon hallintaa ylläpitävä ihmiskeskeinen luontokäsitys ovat viime vuosina saaneet kilpailijakseen eläinkeskeisen luontokäsityksen ja vaatimuksia eläinten tasa-arvoisemmasta kohtelusta.

Metsästäjien susikuva muotoutui monisyiseksi kysymykseksi, johon liittyivät paitsi suden itsensä tekemiset ja olemus, myös muuntuneen elämäkäsityksen aiheuttama epätietoisuus ja kokemus alueellisen itsemääräämisoikeuden kadottamisesta. Metsästäjän ja eläimen suhteessa metsästäjä on aina kategorisesti eläimen yläpuolella. Tällainen suhde ei enää nykyään ole täysin yksiselitteinen. Esimerkiksi EU:n nykyinen susipolitiikka asettaisi suden oikeuden elää ainakin hetkellisesti metsästäjän oikeuksien edelle. Tämä aiheuttaa haastateltavien keskuudessa voimakasta kritiikkiä ja negatiivista suhtautumista EU:ta kohtaan.

Avainsanat: ihmisen ja eläimen välinen suhde, yhteiskuntatieteellinen eläintutkimus, metsästys, metsästäjä, susi, moderni, postmoderni.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	4
2 ELÄIN LÄNSIMAISEN IHMISEN MAAILMASSA.....	6
2.1 Eläimestä ihmisen kuvaksi - Eläin sosiologiassa.....	6
2.2 Kohti moderneja eläinsuhteita.....	10
2.3 Modernit eläinsuhteet.....	14
2.4 Postmodernit eläinsuhteet ja ympäristö.....	23
2.5 Luontoasenteet	29
3 METSÄSTYS, METSÄSTÄJÄ JA SUURPETO.....	33
3.1 Metsästys.....	33
3.1.1 Metsästyksen historia Suomessa.....	34
3.1.2 Metsästys tänään.....	40
3.1.3 Suomalainen metsästäjä.....	42
3.1.4 Eläin metsästyksessä.....	43
3.2 Susi.....	46
3.2.1 Suurpetokantojen arviointi Suomessa.....	47
3.2.2 Susi Suomessa.....	48
3.2.2.1 Susi Suomen lainsäädännössä.....	49
3.2.2.2 Susivahingot.....	50
3.2.2.3 Suomalaiset susipuheet.....	50
3.3 Susi kansainvälisesti.....	52
4 AINEISTO JA MENETELMÄ.....	54
4.1 Aineiston keruu.....	54
4.2 Metsästäjä haastatteluissa.....	56
4.3 Aineiston analyysi.....	57
5 METSÄSTÄJÄN SUSIKUVAN ULOTTUVUUS.....	59
5.1 Susi – luonnollinen vai luonnoton.....	60
5.2 Nykyisen ja menneen ristiriita susikysymyksessä.....	67
5.3 Susi Eu-tuntojen tulkkina.....	72
6 YHTEENVETO.....	78
LÄHTEET.....	84
LIITE 1.....	91
Teemahaastattelurunko.....	91

1 JOHDANTO

Metsästys on kuulunut suomalaisen ihmisen elämään kautta aikain. Sen merkitys on muuttunut ja vaihdellut, mutta sen olemassaolo ei ole koskaan ollut uhattuna. Myös susi on kuulunut Suomen luontoon tuhansia vuosia. Sudenkin merkitys on vaihdellut, mutta jo karjanhoidon alusta saakka se on koettu uhkana ja sen olemassaolo on ollut uhattuna. 2000-luvun Suomessa metsästys on edelleen suosittu harrastus, mutta ensimmäisiä kertoja metsästyksen historiassa sen mielekkyys on asetettu kyseenalaiseksi. Samaan aikaan myös suden arvostus on kasvanut, eikä sitä enää yksimielisesti pidetä uhkana, vaan suojelua ansaitsevana erämaiden symbolina. Tämä erämaiden asukki on kuitenkin laajentanut elinpiiriään myös ihmisten tiheämmin asuttamille alueille, kuten Keski-Suomeen. Siellä onkin nyt jouduttu ensimmäisen kerran lähes vuosisataan kasvokkain myös sudesta aiheutuneiden haittojen kanssa. Susi on löytänyt uuden ja helpon saaliin kotieläimistä ja sen kuljeskelu asutuksen läheisyydessä herättää ihmisissä pelkoa. Törmäys vallitsevan metsästyskulttuurin kanssa oli vain ajan kysymys ja suden suuhun onkin joutunut jo useampia metsästyskoiria.

Uudenlainen suhtautuminen sekä suteen että metsästyksen heijastelee ihmisen ja eläimen välisen suhteen muutosta yleisemminkin. Eläimet ovat entistä läheisemmässä vuorovaikutuksessa ihmiseen ja niiden arvo ihmisen uskollisena kumppanina on kasvanut samaan aikaan, kun työelämä ja ihmissuhteet ovat muuttuneet entistä repaleisemmiksi. Myös sosiologian piirissä on 1990-luvulla herätty eläinten suureen merkitykseen ihmisten elämässä. Tämä herääminen on tapahtunut ensin varsinaisesti eri liikkeiden tutkimuksen kautta, kun radikaali eläinoikeusliike iskeytyi suomalaiseen yhteiskuntaan 1990-luvun puolivälin turkistarhaiskujen myötä. Eläinten merkitys ihmisille on erilainen kuin minkään muun luonnon olion. Ne ovat merkittävässä määrin samanlaisia kuin me, mutta toisaalta ne on mielellään erotettu ihmisten maailmasta omaan kategoriaansa. Nyt tämä kategorinen ero on kuitenkin joutunut vahvan kritiikin kohteeksi. Miten voimme todeta eläimet niin paljon kaltaisiksemme, että niillä voidaan testata ihmisten käyttöön tulevia kemikaaleja, mutta sellaisilla tavoilla, joita ei ikinä voitaisi hyväksyä ihmisille tehtynä?

Ihmisten ristiriitainen suhde eläimiin on kiinnostanut minua aina. Erityisesti metsästyksessä ilmenevä kunnioittava ja ihaileva suhtautuminen eläimiin, joita on tarkoitus

ampua, vaikutti mielestäni hyvin ristiriitaiselta. Metsästyskulttuuri on muutenkin melko kaukana omasta ajatusmaailmastani ja ehkä juuri siksi niin kiinnostava. Poronhoitoalueella asuneelle myös suurpetoihin liittyy paljon toistaan tarunhoitoisempia tarinoita, joilla nämä eläimet verottavat porokarjaa. Suurpedot ja metsästäjät ovat viime vuosina olleet molemmat runsaasti esillä mediassa. Miksi nämä kaksi eivät mahdu samalle alueella, vaikka viime vuosien hirvikannat kyllä ruokkivat molemmat? Miksi koira on metsästäjän paras ystävä, mutta koiran villi lähisukulainen susi taas suurin vihollinen? Miksi suteen liittyvissä keskusteluissa on aina tunne, että puolesta ja vastaan olijat keskustelevat, jos eivät aivan eri eläimestä, niin ainakin aivan eri kielellä? Nämä kysymykset alkoivat vaivata minua käytyäni muutamia kiivaita suurpetokeskusteluita lähipiirini metsästäjien kanssa. Samaan aikaan Suomessa sosiologiseen keskusteluun murtautui myös yhteiskuntatieteellinen eläintutkimus, jonka pintapuolinenkin tarkastelu tuntui antavan työkaluja käsitellä myös suurpedoista käytävää keskustelua.

Yhteiskunnan muuttunut asenne eläimiä kohtaan ei suinkaan tarkoita, että jokainen ihminen tai ihmisryhmä jakaisi tämän asenteen. Tietynlaiseen ihmisen ja eläimen väliseen etäisyyteen sosiaalistunut ihminen tulisi luultavasti pitämään tämän etäisyyden myös silloin, kun asenneilmasto osoittaa muuttumisen merkkejä. Päätin selvittää tätä asiaa gradussani. Teemahaastattelua käyttäen haastattelin suurinta metsästäjäikäluokkaa (50-60-vuotiaita) ja pyrin hahmottamaan, miten metsästäjät puhuvat sudesta. Tämän susipuheen kautta muotoutui näkemys modernin metsästäjän susikuvasta, joka muodostui ristiriitaiseksi jälkimodernin tilanteen kanssa.

Haastattelemieni metsästäjien susikuva muotoutui useammasta osatekijästä, joista osa oli hyvinkin kaukana suden biologisesta hahmosta. Suteen itseensä liittyen metsästäjät kokivat suden murtautuneen nyky-yhteiskunnassa sellaiseen asemaan, joka on metsästäjien mielestä kestämätön. Susien tuleminen ihmisten pihoihin tai metsästytilanteessa hyvinkin lähelle ihmistä tulkittiin villieläimille sopimattomaksi käyttäytymiseksi ja perusteeksi vaatimuksille susikannan pienentämisestä. Ristiriitoja ei kuitenkaan esiintynyt vain ihmisen ja suden välisessä suhteessa, vaan metsästäjien käsitykset eläimistä ja luonnosta osoittautuivat hyvin eriäviksi vähitellen esiin murtautuneen eläin- ja luontokeskeisen ajattelun kanssa. Tämä loi tilanteesta metsästäjille hämmentävän, koska he ovat sosiaalistuneet käsitykseen, jonka mukaan ihminen on aina poikkeuksetta eläimen yläpuolella.

2 ELÄIN LÄNSIMAISEN IHMISEN MAAILMASSA

Ihminen on ollut läpi historiansa vuorovaikutuksessa lukuisiin erilaisiin eläimiin. Osa näistä eläimistä on ollut ihmiselle tavalla tai toisella hyödyllisiä. Koira ilmoittaa tänä päivänäkin vieraiden saapumisesta reviirilleen. Härät ja hevoset ovat auttaneet peltojen kyntämisessä ja paikasta toiseen siirtymisessä. Riistaeläimet, jänikset, hirvet ja monet linnut, päätyvät padan kautta ravitsemaan ihmistä. Nykyään hiiret, kanit ja monet muut eläimet hyödyttävät ihmisiä toimimalla koe-eläiminä. Vähätellä ei sovi myöskään nykypäivän lemmikkien asemaa ihmisen parhaina ystävinä.

Kaikki eläimet eivät ole ihmiselle hyödyksi, mutta ovat kuitenkin saaneet osakseen, usein varsin tunnepitoisia määreitä, jopa lainlaatijoiden toimesta. Rotat ja hiiret ovat likaisia ja levittävät tauteja. Kettu on viekas ja ahne, karhu metsän ruhtinas ja susi kavala tappaja. Varikset ja korpit ovat lintumaailman rottia. Nämä määritelmät heijastelevat osin todellisuutta (rotat voivat levittää tauteja) ja osin ne ovat merkkejä eläinten *inhimillistämisestä* eli eläimen perusteettomasta näkemisestä samankaltaisena kuin ihminen.

Eläimet eivät ole vain konkreettisesti olleet hyödyksi tai vaivaksi, vaan eläinmaailman esimerkit ovat sopineet myös opetustarkoituksiin. Turhamainen ja ylimielinen saavat rangaistuksensa (sadut ketusta ja variksesta sekä jäniksen ja kilpikonnän juoksukilpailusta). Hirmuinen susi hotkaisee varomattoman Punahilkkan. Laiska heinäsiirkka palelee nälissään talvella, kun ahkera muurahainen lepäilee kesän uurastuksessa hankkimiansa hyödykkeiden kanssa.

2.1 Eläimestä ihmisen kuvaksi - eläin sosiologiassa

Eläimillä¹ on ihmisten maailmassa varsin merkittävä asema. Adrian Franklinin (1999, 9) mukaan eläimet ovat ”hyviä ajatella” (good to think with). Ne ovat erikoislaatuissa

---

¹Tässä yhteydessä on hyvä huomioida, että englanninkielisissä yhteiskuntatieteellisen eläintutkimuksen piiriin kuuluvissa tutkimuksissa käytetään yleensä eläimistä käsitteitä *non-human animals* tai *other animals*, mutta tässä käytän selvyden vuoksi käsitteitä *eläin* ja *ihminen* suomalaisen käytännön mukaan (Tuomivaara & Kupsala 2004, 310), vaikka oletukseni on, että myös ihminen on eläin.

asemassa lähellä ihmistä, mutta kuitenkin tiukasti erilleen asetettuna. Eläimet ovat monilta osin samanlaisia kuin ihmiset, mutta tämä samankaltaisuuden kokemus pitää kuitenkin sisällään paradoksaalisesti myös vahvan kokemuksen erilaisuudesta. Elisa Aaltola (2004, 17) huomioi, että aina käsitellessämme ihmisen ihmisyyttä tai eläimen eläimyyttä (tässä yhteydessä substantiivi eläimellisyys sisältää konnotaatioita, jotka voivat johtaa ajattelua väärille raiteille) nämä määreet sivuavat toisiaan, sillä ihmisen arvo, samoin kuin eläimen arvo määritetään aina suhteessa toiseen. Ihminen on sitä, mitä eläin ei ole ja toisinpäin. Määriteltäessä eläinten asemaa ihmisten maailmassa on kuitenkin tarkoituksenmukaista puhua ihmiskuvasta ja eläinkuvasta, sillä täydellisen objektiiviseen näkemykseen on mahdotonta pyrkiä. Eläinkuva on aina ihmisen tekemä tulkinta ja Aaltola (2004, 18) korostaa, että vaikka täydelliseen objektiiviseen tietoon eläimestä ei olekaan mahdollisuutta tulisi analysoida sitä miten ja miksi eläinkuvamme on muodostunut sellaiseksi kuin se on.

Zygmunt Baumanin (1997, 55) mukaan selkeä jako sisä- ja ulkoryhmään palvelee erityisesti sisäryhmän yhtenäisyyden tarpeita. Ulkoryhmä eli tässä tapauksessa eläimet ovat se vastavoima, joka vahvistaa sisäryhmän, ihmisten, sisäistä solidaarisuutta ja emotionaalista tasapainoa. Ulkoryhmä on myös mahdollista määrittellä kokonaan moraalisen toiminnan ulkopuolelle ja näin on myös ihmisen ja eläimen välisessä tilanteessa, jossa ihmisyyden ja eläimyyden tiukalla erottelulla pyritään paitsi määrittämään hyvää ihmisyyttä myös estämään ihmisten huonoa kohtelua ja oikeuttamaan eläinten kohtelua tavaran kaltaisena hyödykkeenä. Eläimen määrittäminen ”toiseksi” suhteessa ihmiseen ei siis ole pelkästään teoreettinen käsitys, vaan sillä on vahvat konkreettiset seuraukset (Hobson-West 2007, 25).

Ihmisten ja eläinten maailmojen lähekkäisyys sekä konkreettisesti että ajatuksen tasolla on mahdollistanut niiden kietoutumisen yhteen paitsi fyysisellä tasolla myös sosiaalisesti ja moraalisesti. Jo varhaisissa antropologisissa kartoituksissa havaittiin, että ihmisen eläimistä tekemät luokittelut, käsitteellistykset ja teoretisoinnit heijastelivat sosiaalista ajattelua. Sosiaaliset rakenteet ja moraalit siirrettiin metaforiseen eläinmaailmaan, jossa niille voitiin luoda järjestys ja tätä kautta myös ratkoa sosiaalisia jännitteitä tai konflikteja. Eläinten maailma antoi ihmiselle mahdollisuuden kartoittaa, millainen on oikea ja kunnollinen ihminen. Toisaalta myös ihmisten ja eläinten konkreettiset suhteet ovat vahvasti sosiaalisesti määrittäneitä. Muutokset ihmisten yhteiskunnallisissa suhteissa ovat usein

saaneet aikaan muutoksia myös ihmisten suhteissa eläimiin. Esimerkiksi 1800-luvun puolivälin eläimiin kohdistuneen julmuuden vastaisen lainsäädännön ilmeisen tarkoituksen lisäksi eliitti pyrki tällä tavoin hallitsemaan äskettäin kaupungistunutta maalaisväestöä. (Franklin 1999, 9, 35.)

Sosiologian piirissä eläimet ovat aivan viime vuosikymmeniin asti olleet vain vähän kiinnostusta herättänyt aihe. Vasta 1990-luvulta lähtien on sosiologiassa ryhdytty järjestelmällisesti kartoittamaan eläinten ja ihmisten välisiä suhteita ensi alkuun erityisesti yhteiskunnallisten liikkeiden, kuten eläinoikeusliikkeen, tutkimuksen parissa (Kruse 2002). Pru Hobson-West (2007, 24) listaa kolme syytä, jotka ovat suunnanneet sosiologien mielenkiintoa pois eläinten maailmasta. Ensimmäiseksi sosiologiassa ollaan perinteisesti oltu kiinnostuneita *ihmisten* välisistä suhteista ja sellaisista sosiaalisista konstruktioista kuten sukupuoli tai yhteiskuntaluokka. Toisekseen ”eläinten puolesta puhuminen” voitaisiin tulkita vääränlaiseksi holhoamiseksi. Tämä taas heijastelee sosiologian G. H. Meadin jälkeistä kielikeskeisyyttä. Kolmanneksi sosiologian rajoittunut kiinnostus eläimiä kohtaan voidaan nähdä osana yleisempää tendenssiä, jossa sosiaalinen maailma rajataan koskemaan vain ihmisiä. Muissa kuin länsimaisissa kulttuureissa eläimet ja kasvit voivat sen sijaan olla sosiaalisen toimijan roolissa, niinpä sosiologiaa onkin syytetty myös etnosentrisistä ennakkoluuloista.

Viime vuosikymmeninä syttynyt uudenlainen kiinnostus ihmisten ja eläinten välisiin suhteisiin johtunee osaltaan eläinkysymysten *politisoitumisesta* luonnon politisoitumisen vanavedessä. Eläinkysymysten politisoituminen näkyy erityisesti eläinoikeusliikkeen kasvuna. Esimerkiksi ruokaskandaalien esiin tuoma eläinten kyseenalainen kohtelu on nostanut keskustelun eläinten oikeuksista ja asemasta samanlaiseen kiistakysymyksen asemaan kuin ympäristökysymys oli pari vuosikymmentä aiemmin. (Tuomivaara & Kupsala 2004, 311.) Toisaalta Hobson-West (2007, 28) huomauttaa, että vaikkapa hullun lehmän -taudista käyty akateeminen keskustelu käsitteli lähinnä taudin vaikutuksia ihmisten kannalta jättäen eläinten kokemukset kokonaan huomiotta. Eläinoikeusliike on kuitenkin kasvattanut myös tavallisen kuluttajan tietoisuutta eläinten oloista siinä määrin, että eläinten oikeuksien ohittaminen päätöksenteossa ei enää ole itsestään selvyyttä.

Salla Tuomivaara ja Saara Kupsala (2004, 311) määrittävät sosiologisen eläintutkimuksen koskemaan sitä sosiologian erityisalaa, jonka piirissä tutkitaan ihmisten ja eläinten välisten

suhteiden yhteiskunnallisia ehtoja. Sosiologinen eläintutkimus tarkastelee niitä yhteiskunnallisia tekijöitä, jotka tuottavat ja uusintavat eläimiin liittyviä käytäntöjä ja ajattelumalleja. Nämä yksittäisen ihmisen kokemukset eläimistä paikannetaan osaksi laajempia yhteiskunnallisia konteksteja.

Kuten aiemmin todettua eläimillä on aivan erityinen sija ihmisen *merkittävänä toisena* (significant other). Eläinten roolit ihmisten rinnalla ovat mitä moninaisimmat. Ne jakavat arkipäivän, mutta toimivat myös taloudellisen hyödyntämisen kohteina ja monien asioiden symboleina. Ottamalla eläinten asemoitumisen kautta ilmeneviä keskeisiä sosiologisia käsitteitä uudelleenarvioinnin kohteeksi sosiologinen eläintutkimus kykenee antamaan uuden panoksen ja kokonaisen uuden ilmiökentän sosiologiseen tarkasteluun. Sosiologisen eläintutkimuksen keskeisiä teemoja ovat eläinsuhteen muutoksen ja eläimen ambivalentin aseman analysointi. (Tuomivaara & Kupsala 2004, 311.)

Sosiologian lisäksi eläintutkimus on noussut merkittäväksi aihealueeksi myös monilla muilla tieteen aloilla, kuten maantieteessä, historiassa ja lakitieteissä. Tämä uudenlainen kiinnostus voidaan nähdä myös siirtymänä ihmisen ja eläimen välisissä raja-aidoissa. Tieteellinen tutkimus on todistanut, että ihmisen ja eläimen raja on geneettisesti katsottuna hyvin ohut. Simpanssin geenit ovat 98,7 % identtiset ihmisen kanssa. Uusia eettisiä kysymyksiä joudutaankin pohtimaan myös esimerkiksi lääketieteen, psykologian ja erityisesti kosmetiikkateollisuuden parissa, jossa käytetään edelleen huomattavasti eläinkokeita. Jos eläimet nähdään biologisesti niin samanlaisina kuin ihmiset, miten oikeuttaa niiden käyttö kokeissa, joita ei missään nimessä voitaisi kuvitella tehtävän ihmisillä. (Hobson-West 2007, 24, 31)

Kuten myöhemmissä luvuissa (2.2 ja 2.3) ilmenee monet historialliset tosiseikat, kuten tieteen ja teollisuuden kehitys ovat vaikuttaneet ihmisen ja eläimen välisiin suhteisiin. Seuraavissa luvuissa käsitelen ihmisen ja eläimen välisten suhteiden muutosta edeten esimodernien ja modernien eläinsuhteiden käsittelyssä kohdellen niitä osittain ajallisesti etenevänä prosessina. Suomessa kehitys ei ole aina mennyt samaa tahtia muiden länsimaiden kanssa, joten moderneja ja postmoderneja eläinsuhteita käsittelevissä luvuissa on erikseen tarkasteltu Suomen tilannetta ja erityisesti eläinsuojeluliikkeen syntyä Suomessa. Postmoderneja eläinsuhteita käsittelevässä luvussa (2.4) on myös lyhyt katsaus

luonnon poltittoisitumiseen, joka osaltaan edelsi ja edesauttoi eläinkäsymysten politisoitumista.

2.2 Kohti moderneja eläinsuhteita

Ennen valistuksen aikakautta Euroopassa ihmisten ja eläinten suhteelle oli tyypillistä tämän suhteen tavattoman laaja yhteen kietoutuminen. Keskiajan jälkeinen maailma oli edelleen voimakkaasti riippuvainen eri eläimistä. Ihmisen hallitseman sivilisaation luominen olisikin ollut mahdotonta ilman hevosia ja härkiä. Usein ihmisen ja eläimen lähekkäisyys tuli ilmi myös hyvin konkreettisella tavalla; asumisena saman katon alla. Ihmisten eläinsuhdetta tuona aikana määritteli vahvasti paitsi konkreettinen riippuvuus myös kristinusko (Hirvonen 2005, 58).

Kristillisessä ajattelussakaan kuva eläimestä ja sen asemasta suhteessa ihmiseen ei kuitenkaan ole yksioikoinen. Useimmiten suhteessa on korostettu eläimen erilaisuutta, jonka perustana voidaan pitää henki-ruumis -jaottelua ja hierarkista asemaa ihmisen alapuolella (Aaltola 2004, 24, Ilvesviita 2005, 76). Jo Raamatun luomiskertomuksessa Jumala asettaa ihmisen muun luomakunnan yläpuolelle ja hallitsemaan sitä (1. Moos. 1:26; 1. Moos. 1:28). Aaltolan (2004, 24) mukaan katolisen kirkon merkittävä vaikuttaja Tuomas Akvinolainen oli vakuuttunut ihmisen ja eläimen kategorisesta erosta. Akvinolaisen mukaan maailmassa on järjestys, jossa epätäydellinen alistuu täydelliselle. Tässä hierarkiassa kasvit ovat eläinten alapuolella ja eläimet ihmisen alapuolella. Eläimet eivät myöskään jaa ihmisen kanssa rationaalista elämäneluetta, vaan ovat irratiolalisia olentoja ja näin ollen myös kristillisen rakkauden ulkopuolella. (Poutanen 2005, 154–155.) Samoin Keith Thomas (1983, 19–20) korostaa, että 1500-luvun Englannissa vallinnutta ihmiskeskeisyyttä on nykypäivän ihmisen lähes mahdotonta ymmärtää. Ihmistä pidettiin kaiken luomisen lähtökohtana. Koko luomakunta oli *vain* ihmistä varten. Koti- ja riistaeläinten tehtävänä oli ruokkia ihmisiä, mutta myös linnuilla, loisilla ja pedoilla oli tehtävänsä ihmisen ilona tai jalostamassa hänen luonnettaan.

Aaltola (2004, 25) esittelee myös näkemyksiä, joissa eläin ei ole vain passiivinen ihmisen toiminnan kohde, vaan jo määritelmällisesti paha. Eläimen vietit, vaistot ja biologiset

taipumukset on nähty merkkeinä yhteydestä paholaiseen. Ihmisen ja eläimen erilaisuutta kristinuskossa selittävää henki-ruumis-ajattelua voidaan pitää myös tämän määrittelyn perustana. Jaottelussa henkeä on pidetty Jumalan hallinta-alueena, kun taas ruumis on ollut paholaisen temmellyskenttää. Eläin yhdistetään paholaiseen usein vielä nykyäänkin esittämällä paholaisen tulevan esille eläimen hahmossa. Tällainen kuvasto on edelleen käytössä nykypäivän mediassa, erityisesti elokuvissa (muun muassa Bram Stokerin Draculassa, USA 1992).

Sekä Aaltola (2004, 26) että Thomas (1983, 24) kuitenkin korostavat, että kristinusko ei yksistään ole muokannut ihmisen hyväksikäyttöistä suhdetta eläimiin. Raamatusta on mahdollista löytää perusteita myös eläinten inhimilliselle kohtelulle ja tasavertaisemmalle asemalle. Leena Vilkkä (1993, 102) kutsuu tätä näkemystä luonnosta tilanhoitajan etiikaksi. Ihmisen siis tulisi huoltaa ja kaitsea luontoa ja eläimiä hallinnan sijaan. Aaltola (2004, 26) pohtii, että tämän näkemyksen takana voi olla ajatus siitä, että eläimillä saattaisikin olla sielu. 1600-luvulla tällainen näkemys olikin vallalla joissakin protestanttisissa piireissä ja Thomas pitää sitä niin radikaalina näkemyksenä, että hän on nimennyt sen länsimaisen ajattelun yhdeksi suureksi vallankumoukseksi (Thomas 1983, 166).

Myös kirkonmies Timo Veijola (1990) käsittelee teoksessaan *Ihminen missä olet?* Vanhan testamentin kertomuksia ja tuo niistä esiin monia kohtia, jotka paitsi nostavat esiin ihmisen vallan suhteessa muuhun luomakuntaan myös sen vastuun, joka tähän asemaan liittyy. Veijola muistuttaa, että Raamattua tulkittaessa tulee ottaa huomioon, että maa ja maailma ovat ennen muuta Jumalan luomia. Luonto ja eläimet eivät siis ole vain ihmisen iloksi ja hyödynnettäväksi luotu, vaan ensisijaisesti Jumalan luomus, josta hän on myös kantaa vastuun. Veijola myös korostaa, että luontoa ei alettu riistää jonkin Raamatun kohdan perusteella, vaan sitä tapahtui ja tapahtuu myös maissa, joissa kristinusko on vähemmistönä. (Veijola 1990, 18).

Erityisesti ihmisen ja eläimen välisestä suhteesta Veijola toteaa, että eläimet saavat Raamatusta suurempaa arvostusta kuin nykypäivän länsimaisessa kulttuurissa (Veijola 1990, 45). Eläimet luotiin ihmisen kumppaniksi ja tämä suhde on läheinen. Veijolan mukaan Jumala kantoi huolta eläimistä ja antoi myös määräyksiä, joiden tarkoituksena oli

suojella eläinten oikeuksia vaistojensa mukaiseen käyttäytymiseen (vrt. 2. Moos. 23:5, 1. Kor. 9:9 ja 2. Moos. 23:12).

Vaikka kristinuskon asema modernien eläinsuhteiden muokkaajana ei olekaan ristiriidaton, Jumalan Raamatussa ihmiselle suomaa erityistä asemaa käytettiin niin 1500-luvulla kuin myöhemminkin legitimoimassa eläinten usein epäinhimillistäkin hyödyntämistä. Thomas (1983, 30–36) esittelee lukuisia puheenvuoroja, joita käytettiin perustelemaan ihmisen ylivertaisuutta ja hallintaa muuta luomakuntaa kohtaan. Yhteistä näille perusteluille oli ihmisen *ainutlaatuisuuden* korostaminen. Ihminen oli Jumalan kuva ja tämän todistamiseksi esiteltiin tavattoman paljon todistusaineistoa. Eläimiltä puuttui ihmiselle ominaisia piirteitä aina sielusta ja järjestä keskellä kasvoja sijaitsevaan nenään asti (Thomas 1983, 32). Toisaalta nämä näkemykset eivät juurikaan tuoneet mitään ratkaisevasti uutta ihmisen ja eläimen erontekojen perinteeseen. Jo kreikkalaiset filosofit pitivät järkeä sellaisena ihmiselle ominaisena piirteenä, joka erotti meidät eläimistä ja vaikka esimerkiksi Aristoteles oli sitä mieltä, että kaikilla olennoilla on oma päämääränsä, ovat kaikkien muiden olioiden päämäärät alisteisia ihmisen päämäärälle. (Vilkka 1993, 92.)

Uskonnon lisäksi tiede alkoi 1600-luvulta lähtien vaikuttaa vahvasti ihmisen näkemykseen eläimestä. Erilaisuuden korostaminen oli suosittua myös tieteen piirissä (Aaltola 2004, 27). Thomas (1983, 35) nostaa näistä ihmisen ja eläimen erilaisuutta korostavista teoretisoinneista esiin Rene Descartes`n espanjalaisen Gomez Pereiran muotoilujen pohjalta muodostaman näkemyksen, että eläimet olisivat vain monimutkaisia koneita. Myös ihmisen elimistö olisi tällainen itsestään toimiva kone, mutta toisin kuin eläimillä, ihmisellä tähän fyysiseen olomuotoon liittyvät myös mieli ja siitä erillään vielä sielu. Pekka Hirvonen (2005, 58) kuitenkin huomauttaa, että konemaisuutta ei pidä korostaa liikaa, sillä kone saattoi tarkoittaa 1600- ja 1700-luvulla jotakin muuta kuin teollistumisen aikaan.

Lisäksi Descartes`n näkemystä kritisoitiin jo hänen omalla ajallaan. Voltaire oli sitä mieltä, että eläimillä on tunteita ja ymmärrys aivan kuten ihmisilläkin. Myöhemmin kuitenkin ajatusta eläimistä koneina vietiin vielä pidemmälle esittämällä, että eläimet, koneiden tapaan, eivät kykenisi myöskään tuntemaan kipua ja tätä käytettiin oikeuttamaan muun muassa vivisektioita eli eläinten leikkelemistä elävänä. (Thomas 1983, 33). Voltaire

paheksui myös tätä käytäntöä, sillä se tyydytti vain ihmisen uteliaisuutta ja johti aina samaan johtopäätökseen, että eläimillä on samat elimet kuin ihmiselläkin (Hirvonen 2005, 59). Descartes`n ajatusten taustalla vaikuttivat varmasti tarve legitimoida ajalle tyyppillistä eläinten kohtelua, mutta myös ylläpitää selvää raja-aitaa ihmisen ja eläimen kategorioiden välillä.

Rajan veto olikin Thomasin (1983, 36–41) mukaan erittäin tärkeätä aikana, jolloin eläimet olivat konkreettisesti läsnä ihmisen jokapäiväisessä elämässä ja jopa asuivat saman katon alla. Inhimillisten tapojen katsottiin nostavan ihmisen eläinmaailman brutaaliuden yläpuolelle. Kiellot ja säädökset, joilla ihmisyyttä pyrittiin pönkittämään vaikuttavat nykyään naurettavilta, mutta ne myös heijastelevat tietynlaista ahdistuneisuutta. Ahneus, himo, sikamaiset pöytätävät, uiminen, yöllä valvominen vain muutamia mainitakseni olivat eläimellisyyden merkkejä ja siksi kauhistus esimodernille englantilaiselle.

Tämä ulkoisesti säännelty ihmisyyksi ei kuitenkaan ollut kaikkien saatavilla. Vaikka eläimen ja ihmisen rajan korostamisen tarkoituksena olikin legitimoida sellaisia käytänteitä kuin metsästys tai lihan syönti, aiheutti se myös muutoksia ihmisten välisissä suhteissa (Thomas 1983, 41). Kun ihmisyyksi oli tarkoin rajattu, joutui sen määritelmän ulkopuolelle jäävä automaattisesti eläinten kastiin ja myös samoin kohdelluksi. Tällaisen kohtalon kokivat muun muassa afrikkalaiset, mielisaira, kerjäläiset, mutta myös naiset ja lapset. Tällainen luokittelu heijastelee paitsi erilaisuuden pelkoa, myös vahvaa kulttuurirelativismia. Monet näistä aikanaan inhimillisyyden ulkopuolelle asetetuista ryhmistä ovat sittemmin kohonneet valkoisen miehen kanssa samalle tasolle, vaikka vieläkin tästä tasa-arvosta ei ole yksimielisyyttä.

Luonto muodosti myös tieteen keskeisimmän tutkimuskohteen 1600-luvulta alkaen. Tieteen tarkoituksena oli ja eräissä suhteissa on edelleen, luonnon salojen selvittäminen ja sen hallitseminen. 1600-luvulla vaikuttanut rationalisuuden metodi korosti luonnon mekaanisuutta ja ihminen ikään kuin astui pois luonnosta tarkkailemaan sen toimintoja ulkoapäin. Nyt rationaalisuus erotti ihmisen järjettömästä luonnosta. Aaltola (2004, 28) kuvaa uudenlaista suhtautumista luontoon luonnon kääntämisenä tieteen kielelle. Tämä kääntäminen ja sitä kautta saatu, mahdollisesti näennäisenkin, luonnon hallinta johti myös luonnon tehokkaampaan hyödyntämiseen. Uudenlainen ymmärrys luonnon mekanismeista ja niiden hyödyntäminen vauhdittivat modernin yhteiskunnan kehittymistä.

2.3 Modernit eläinsuhteet

Moderneista eläinsuhteista puhuttaessa törmätään välittömästi vaikeuteen määrittellä ajallisesti milloin moderni yhteiskunta on syntynyt ja milloin siirtymä jälkimoderniin yhteiskuntaan on tapahtunut. Franklin (1999, 36) määrittää modernin yhteiskunnan syntyneen valistuksen aikana 1700-luvulla ja siirtymän jälkimoderniin alkaneen 1970-luvulla. Pitäydyn tässä aikarajauksessa, sillä täsmällisiä ajallisia määriä tärkeämpää moderneille eläinsuhteille on teollisen kehityksen ja kaupungistumisen mukanaan tuoma etäännyminen luonnosta ja välineellisen suhteen muodostuminen eläimiin.

Moderneille länsimaisille yhteiskunnille oli 1800-luvulla ominaista paitsi teollisuuden ja talouden kehittyminen myös kokonaisvaltainen murros ihmisten välisissä suhteissa. Tiede oli vapautumassa uskonnon piiristä ja muutenkin uudenlaiset ajattelumallit johtivat muun muassa uusien puolueiden ja ideologioiden syntyyn. Näissä puitteissa kohosivat myös vaatimukset ihmisten ja sukupuolien välisestä tasa-arvosta. Evoluutio-oppi ja painotuksen muutos filosofiassa yhdistettynä romantiikan ajan ihannoivaan näkemykseen luonnosta ruokkivat myös eläimiin kohdistuvaa uudenlaista mielenkiintoa. (Aaltola 2004, 26–27.)

Venäjällä ja sitä kautta Suomessa teollinen kehitys ja yhteiskunnallinen murros eivät kuitenkaan olleet yhtä ripeitä kuin muualla Euroopassa. Erityisesti 1800-luvun alkupuolisko oli Venäjällä varsin hajanaisen teollistumispyrkimysten aikaa. Tullipolitiikka ja maaorjuus hidastivat teollistumista, kunnes Venäjän suurvalta-asema sortui Krimin sodassa seurauksena ja uusi keisari paneutui teollistumisen vauhdittamiseen antamalla käskyn muun muassa järjestää alkeisopetus sekä uudistaa tullilaitosta. Tehokas teollistuminen ja sitä kautta tapahtuva elintason nousu pysyi kuitenkin koko 1800-luvun ajan ongelmana Venäjälle. (Olkkonen 2003, 465–466.)

1800-luvun loppu muodostui kuitenkin Suomessakin yhä voimistuvien konfliktien ajaksi. Ihmisten eriarvoisuus nousi vakavaksi kysymykseksi. Työväenliike, puoluelaitoksen synty ja erilaiset yhdistykset tarjosivat ihmisille kanavia parantaa elinolojaan ja yhteiskunnallista asemaansa. Erityisesti muualla Euroopassa ja Yhdysvalloissa teollistuminen ja

taloudellinen kasvu lisäsivät myös ihmisten kulutusmahdollisuuksia. Suuryritysten halpatuotantotuotteet olivat useimpien saatavilla. Elintason kasvun ja parantuneen yhteiskunnallisen aseman myötä mahdollistuivat myös muutokset ihmisten suhteessa eläimiin. (Franklin 1999, 37.)

Merkkinä tästä muutoksesta voidaan pitää eläinsuojeluaatteen syntymistä. Ensimmäinen länsimainen eläinsuojelulaki astui voimaan jo vuonna 1641 Yhdysvalloissa, mutta Euroopassa eläinsuojeluaatteen mallimaaksi nousi Englanti (Aaltola 2004, 36). Sielläkin ensimmäinen aloite saada aikaan laki, joka estäisi julmuudet eläimiä kohtaan kaatui alahuoneessa äänin 37–27. Lain vastustajien perusteluissa eläinten oikeuksilla ei nähty merkitystä, sillä eläimet olivat olemassa vain ihmistä varten. Laki saatiin aikaan kuitenkin vuonna 1822, mikä toimi myös innoittajana ensimmäisen eläinsuojeluyhdistyksen RSPCA:n (Royal Society for the Prevention of Cruelty of Animals) perustamiselle Englantiin vuonna 1824. (Hirvonen 2005, 60.)

Eläinsuojeluaatteen syntyminen heijasteli myös ihmisten välisten suhteiden muutosta ja kansalaisyhteiskunnan syntyä. Merkille pantavaa onkin, että useat eläinsuojeluliikkeen piirissä toimivista olivat 1800-luvun Englannissa, mutta myös nykypäivän Suomessa, osallisena myös ihmisoikeustoiminnassa ja muissa yhdistyksissä. 1800-luvun Englannissa eläinsuojelutyöhön osallistuivat erityisesti työväen- ja naisasialiikkeen sekä metodistikirkon piirissä toimivat, joskaan eläinsuojelutoiminnalle ei aina ollut etua siihen osallistuvien moninaisista tasa-arvopyrkimyksistä. Eläinsuojeluaatekin voitiin leimata naisten puuhasteluksi, jota ei tarvinnut ottaa vakavasti. (Aaltonen 2004, 36–37; Suomen nykytilanne kts. Konttinen & Peltokoski 2004, 68–75.)

1800-luvulla eivät vain eläimet, vaan luonto kokonaisuudessaan sai uuden muodon ihmisten ajattelussa. Raymond Williams (2003, 49) erittelee esseessään ihmisten luontokäsitysten muotoutumista historian aikana ja filosofisia ongelmia, joita luonnon yksilöinti, personointi ja abstrahointi ovat tuottaneet ihmisten sitä edes huomaamatta. 1800-luvun tieteellisen kehityksen ja uusien teoretisointien, kuten Darwinin kehitysopin myötä luonto koki ihmisten mielissä tietyllä tavalla uudenlaisen tulemisen, mutta samalla se kuitenkin kantoi harteillaan vuosisataista perinnettä, jossa luonto oli *yksi* ja samalla *persoonaa*. 1700-luvun Jumalan edustajasta ja kaiken pahan tai kaiken hyvän ja viattoman alkujuuresta muotoutui nyt valikoiva jalostaja, jolla tuntui suorastaan olevan *päämäärä*.

Ongelmaksi muodostui nopeasti, mitä luontoon piti sisällyttää ja mitä ei. Keskiaikainen näkemys, että ihminen selvästi oli osa luontoa, mutta aivan *erityisellä* tavalla ei enää toiminut, sillä tieteelliset havainnot osoittivat, että ihmisen osa luonnossa ei ehkä ollutkaan niin erityinen tai ainakin se oli erityinen aivan muussa merkityksessä kuin mitä aiemmin ajateltiin. Luontokäsityksen muovautuminen lähtikin uudelle polulle, jonka Williamsin (2003, 52) mielestä varsin paradoksaalisena seurauksena, luonnon sijaan abstrahoiitiinkin ihminen. Ihmisellä oletettiin siis olevan myös mahdollisuus *olla puuttumatta* luontoon eli ihminen ei olisikaan osa luontoa, vaan jollakin tapaa sen ulkopuolella. Edelleen nykypäivänä tällainen käsitys näkyy esimerkiksi Suomessa käytävässä susikeskustelussa, jossa vastakkain ovat näkemykset siitä pitäisikö ihmisen puuttua luonnon toimintaan hävittämällä susia vai ei. Huomioitavaa on, että samanlainen näkemys oli vallalla jo 1600-luvulla tieteen rationaalisessa metodissa (Aaltola 2004, 28).

Myös Franklin korostaa, että 1900-luvun alun modernin yhteiskunnan keskiössä oli ihminen ja erityisesti hänen materiaaliset intressinsä. Yhteiskuntaan oli syntymässä uudenlainen jäsen: kuluttaja. Kulutuksesta ja taloudellisesta kasvusta huolimatta ihmiset kokivat mielekkyyden ja merkityksen puutetta. Raha ja tavara eivät tuoneet elämään sisältöä, vaan I maailmansodan jälkeisessä maailmassa merkityksen kaipuuta ja mielettömyyden kokemusta heijastelivat niin taidesuuntaukset kuin vahvan poliittisen johtajan etsintäkin. (Franklin 1999, 36–37.)

Havainnollistaakseen ihmisten ja eläinten välisten suhteiden muutosta Franklin nostaa monista modernin yhteiskunnan muutoksista esille ilmiön, jota hän kutsuu fordismiksi. Tällä hän tarkoittaa Henry Fordin menestyksellä lanseeraamia halpoja moottoroituja ajoneuvoja, jotka pyyhkäisivät näkyvistä viimeisen, jo modernia edeltäneen eläinsuhteen; hevosvetoiset kulkuneuvot. Franklinin mukaan hevosen käyttö vetojuhtana oli viimeinen yleisesti hyväksytty välineellinen ihmisen ja eläimen suhde. Samalla tämä suhde tarjosi portin myös toisiin välineellisiin suhteisiin, erityisesti lihakarjan tuotantoon. (Franklin 1999, 37.)

Ihmisen palvelukseen valjastettu hevonen oli vahva muistuma modernia edeltävältä ajalta. Valjaiden, kärryjen ja piiskan vallassa hevonen oli elävä muistutus alistussuhteesta, joka ihmisen ja eläimen välillä vallitsi. Tämän suhteen häviäminen kaupunkien katukuvasta

häivytti eläimet sieltä kokonaisuudessaan. Vain muutamat eläinryhmät olivat hyväksytyjä: lemmikit, aukoiden puluparvet ja kuvaukselliset jyräjät, kuten oravat. Tällä tavoin fordismi puhdisti kaupungit traditionaalisen yhteiskunnan eläinsuhteista, mutta mahdollisti samalla aivan uudenlaisten suhteiden synnyn. (Franklin 1999, 38.)

Henry Fordin vaikutus ei kuitenkaan rajoittunut vain ajoneuvotuotantoon. Hänen näkemyksensä tuotannosta ja kapitalismista ohjasivat kehitystä monin tavoin. Fordin pyrkimyksenä oli luoda rehtejä työläisiä, jotka luopuisivat itsenäisyydestään liukuhihnojen äärellä, mutta samalla hyötyisivät paitsi korkeammista palkoistaan myös halvoista kulutushyödykkeistä. Ford uskoi tätä kautta saatavan aikaan sekä tyytyväisiä kansalaisia että taloudellinen kasvu ja vahvan kysynnän luoma vakaus. Vaikka tämä unelma toteutuikin vain osin 1900-luvulla, se säilyi ideaalina aina 1970-luvulle saakka. (Franklin 1999, 38.)

Fordismi ei kuitenkaan yksinään mahdollistanut muutosta ihmisten eläinsuhteisiin. Verrattuna 1800-lukuun 1900-lukua luonnehtivat paitsi valtava taloudellinen kasvu, joka oli valjastettu valtiollisten päämäärien käyttöön myös monella tapaa hyväksikäyttöisten suhteiden määrällinen kasvu vähemmän kehittyneisiin maihin. Halpojen resurssien ja tuotannon avulla syntynyt hyvinvointi yhdessä massatuotannon, populaarikulttuurin ja modernin vapaa-ajan kanssa synnyttivät muutoksen ihmisen ja eläimen välisiin suhteisiin. (Franklin 1999, 38.)

Tyypillistä tälle muutokselle on ihmisen ja eläimen välineellisen suhteen teollistuminen ja räjähdysmäinen kasvu. Tämä teollistuminen näkyy erityisen hyvin lihakarjan kasvatuksessa. Tehokas laiduntuotanto erityisesti Pohjois- ja Etelä-Amerikassa lisäsi lihan tuotantoa. Teknologinen kehitys mahdollisti tuotetun lihan tehokkaan käsittelyn ja pakastamisen. Tätä kautta myös lihan kuljetus tehostui ja lisäsi sen kulutusta Euroopassakin. Teknologiset innovaatiot vaikuttivat myös kalastukseen samalla tavoin kuin lihan tuotantoon. Tehokalastuksesta seurasi kuitenkin pian kalakantojen pieneneminen ja kotivesillä tapahtuvan kalastuksen vaikeutuminen. (Franklin 1999, 39.)

Työmarkkinoiden muutos lisäsi ihmisten palkallista vapaa-aikaa ja käytössä olevia rahavaroja. Kaupungistunut väestö kaipasi luonnonläheisyyttä edes vapaa-ajallaan, mikä näkyi luontoon ja eläimiin liittyvien harrastusten lisääntymisenä. Metsästys ja kalastus

saavuttivat merkittävän aseman erityisesti miesten keskuudessa. Lintujen tarkkailu ja luonnossa vaeltaminen olivat myös lasten ja naisten suosikkiharrastuksia. Luontoa haluttiin myös säilöä joko alkuperäisessä asussaan kuten luonnonpuistoissa tai ihmisten iloksi kuten eläintarhoissa. Myös lemmikkieläinten pito lisääntyi räjähdysmäisesti ja toi mukanaan kukoistavan lemmikkitarviketeollisuuden. (Franklin 1999, 39.)

Eläinten hyödyntäminen myös mielikuvien tasolla lisääntyi. Yleisön kiinnostus eläimiä kohtaan sai heidät vaatimaan eläimiä myös mediaan. Eläimistä tulikin lukuisten kirjojen, sarjakuvien ja elokuvien sekä tv-ohjelmien sankareita. Media lisäsi tunnepitoista suhtautumista eläimiin luomalla niille moraalisen identiteetin. Tätä suhtautumista hyödynsivät myös eläinten suojelua kannattavat tahot. Eläimet saivat myös roolin kansallisen identiteetin rakentamisessa. Erityisesti kotoperäisiä lajeja otettiin valtiollisten yritysten logoihin ja niitä käytettiin teroittamaan varsinkin lasten mieliin isänmaallisuutta. (Franklin 1999, 39.)

Luonnontieto ja erityisesti kotimaan eläin- ja kasvikunnan tuntemus nousivat myös koulujen opetussuunnitelmiin. Ensimmäistä kertaa kaikilla kansalaisilla oli käytettävissään kohtuullisen laaja-alaiset tiedot ympäristöstään. Tämä loi mahdollisuuden kansalliseen ylpeyteen luonnosta, mutta myös huoleen sen tuhoutumisesta. Television luontodokumentit laajensivat tämän huolen koskemaan myös erityisesti Afrikan suuria nisäkkäitä. (Franklin 1999, 42.)

Modernit eläinsuhteet Suomessa

Suomalaisen yhteiskunnan kehitys moderniksi yhteiskunnaksi oli, kuten edellä mainittua, hitaampaa kuin monilla muilla länsimailla, johtuen Suomen asemasta osana hyvin vanhakantaista Venäjää. Suomessa kuitenkin ihmisen ja luonnonvaraisten eläinten suhde alkoi muokkautua esimerkiksi lainsäädännössä jo 1800-luvulla. Ensimmäinen kerta, kun eläin on huomioitu itsenäisenä olentona eikä vain omaisuutena Suomessa voimassa olevassa lakitekstissä tapahtui kuitenkin jo vuonna 1442, jolloin kiellettiin pitämästä hevosta aitauksessa lieassa tai etujalat yhteen sidottuna (Hirsjärvi & Rydman 2005, 77).

Varsinaisesti eläinsuhteen muutos voidaan ajoittaa 1860-luvulle, jolloin tuli voimaan ensimmäinen eläinten ”tahallarääkkäämistä” koskeva säädös vuonna 1865 (Hirsjärvi &

Rydman 2005, 77). Kuitenkin 1800-luvulla ihmisen ja luonnon ja sitä myötä eläinten suhde perustui Suomessakin antroposentriseen näkemykseen. Eläimiä ja luontoa oli oikeus kohdella ihmisen etua parantavalla tavalla. Näkemys mahdollisti myös eläinten piittaamattoman tai julman kohtelun, jos sillä tavoin saavutettiin ihmisen kannalta hyviä päämääriä. Luonto oli siis ihmisen hallinnassa oleva resurssi, jota hän saattoi hyödyntää, mutta taloudellinen hyötyminen ei ollut ainoa tapa suhtautua luontoon, vaan inhimillisempää näkemystä osoitettiin varsinkin eläimiä kohtaan.

1800-luvun puolivälissä syntyi myös suomalaisten eläinsuhteita muokannut metsästysjärjestö. Metsästysjärjestön yhtenä tärkeänä tehtävänä oli organisoida ihmisen ja eläimen väliset suhteet yhteiskunnalliseen tilanteeseen sopiviksi. Kuten luvussa 3.1.1 todetaan metsästysjärjestössä toimi lähinnä yhteiskunnan ylempää luokkaa, jolle metsästys ei enää ollut elinkeino, vaan vapaa-ajanviettotapa. Kuitenkin tämä pieni ryhmä pyrki muokkaamaan konkreettisen metsästystoiminnan harjoittamansa metsästysmuodon aatteellisen pohjan, niin sanottuun gentleman-sportin, mukaiseksi. Tämä piti sisällään muutamia tärkeitä aatteellisia linjauksia, jotka koskivat peto- ja riistaeläinten suhdetta sekä riistan ja ihmisen suhdetta. (Ilvesviita 2005², 107.)

1800-luvun yhteiskunnassa petoeläimiä pidettiin luonnon virheinä ja muun ”viattoman” luonnon ja ihmisen vihollisina. Kuitenkin vaikka petoihin suhtauduttiin negatiivisesti ja niiden hävittämisellä oli vuosisataiset perinteet, ei rahvas ollut halukas suuntaamaan vähäisiä resurssejaan petojen metsästykseseen. Ruotsinvallan aikaisessa lainsäädännössä talonpojat veloitettiin osallistumaan susien hävittämiseen, esimerkiksi sudenverkkoja pitämällä, mutta tämäkään ei saanut kansaa osallistumaan petojen hävittämiseen. Sen sijaan vastaperustetun metsästysyhdistyksen mielestä petojen hävittäminen oli väistämätöntä sekä muun riistan että taloudellisten tekijöiden näkökulmasta. Metsästäjien eliitillä oli myös käytössään sellaista tietämystä ja kehittyntä aseistusta, joka mahdollisti tehokkaan petojen pyynnin. Yhteiskunnassa esiintyi siis hieman eriäviä näkemyksiä ihmisen ja eläimen suhteesta ja erityisesti sen käytännön toteutuksesta. (Ilvesviita 2005, 109.)

---

² Ilvesviita (2005) tarkastelee ihmisten ja eläinten välisen suhteen muutosta Suomessa metsästyspolitiikan näkökulmasta, mutta monet aatteelliset valinnat metsästyspolitiikassa nojautuivat yhteiskunnassa jaettuun näkemykseen.

Vaikka eläinten metsästys olikin vielä 1800-luvulla ympärivuotista ja tähtäsi mahdollisimman suureen saaliiseen käytettyihin resursseihin nähden, riistakannan säilyminen otettiin huomioon lainsäädännössä jo 1600-luvulla, jolloin jotkin lajit olivat rauhoitettuja lisääntymisaikanaan tai niiden metsästäminen oli rajattu vain muutamille henkilöille, kuten vaikkapa kuninkaalle. 1800-luvulla kuitenkin monet riistakannat olivat pienentyneet ja niiden uusiutumisesta alettiin olla huolissaan. Riista alettiinkin ymmärtää *luonnonvaraksi*, jota ei voinut verottaa loputtomasti. Metsästysyhdistyksen piirissä tämä huoli sai aikaan ensimmäiset riistanhoidolliset säännökset, jotka olivat kuitenkin tieteellisen tiedon puutteessa melko yksipuolisia. (Ilvesviita 2005, 109–110.)

Myös eläinten kohteluun metsästystilanteessa alettiin kiinnittää enemmän huomiota. Erityisesti säätyläistö oli huolissaan rahvaan julmasta ja tuhlailevasta tavasta käyttää luonnon resursseja ja eläinten paremman kohtelun takana olikin oma hallintaan ja kansan sivistämiseen liittyvä päämääränsä. Tämän päämäärän ihanteena oli ihminen, jonka älyllinen, esteettinen ja eettinen puoli olisivat sopusoinnussa. Tähän täydellistymisen ideaan ei voinut sisältyä ”tarpeetonta kärsimystä”, jonka määrittely kuitenkin vielä tänäpäivänäkin on suhteellista. Vaatimus eläinten paremmasta kohtelusta ei siis niinkään heijasta eläimen aseman muutosta kuin ihmisen itsemäärittelyn uudenlaista suuntautumista. (Ilvesviita 2005, 109–110, 347.)

Eläinten asemaan oli kuitenkin tulossa muutoksia ja eläinsuojeluaate saapui vääjäämättä myös Suomeen. 1800-luvun lopulla erityisesti kulttuurivaikuttajina tunnetut Jaakko Juteini ja Zacharias Topelius herättivät keskustelua eläinsuojeluaatteesta. Juuri Topelius perusti vuonna 1870 ensimmäisen suomalaisen eläinsuojeluyhdistyksen nimeltä Kevätyhdistys (Maj Förening). Alkuun tämä yhdistys keskittyi vain pikkulintujen suojelemiseen, mutta pian toiminta alkoi koskea kaikkia hädänalaisia eläimiä. Helsingin eläinsuojeluyhdistys perustettiin pian tämän ensimmäisen yhdistyksen vanavedessä vuonna 1871. (Aaltola 2004, 41.)

Helsingin eläinsuojeluyhdistyksen toiminta oli 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa jokseenkin yksipuolista keskittyen loppuunkulutettuihin hevosiin, mutta yhdistys sai sekä aatteellista että taloudellista apua merkittäviltä tahoilta ja niinpä jo vuonna 1875 tuomittiin Helsingissä sakkoihin 15 ihmistä eläinräkkäyksestä. (Aaltola 2004, 42; Notko 2006.)

Suomen eläinsuojeluyhdistys perustettiin vuonna 1901 ja sekin pyrki monin tavoin vaikuttamaan eläinten julmaan kohteluun. Vuoteen 1910 mennessä Suomeen oli perustettu jo yli 90 eläinsuojeluyhdistystä (Ilvesviita 2005, 299). Eläinsuojeluaate ei kuitenkaan ollut kovin laajalle levinnyt ja yleisesti hyväksytty, mutta yhdistysten perustaminen heijastaa muutosta, joka ihmisen ja eläimen välisessä suhteessa tapahtui 1800-luvun aikana.

1920-luvulta lähtien kasvanut tieteellinen tieto alkoi vaikuttaa myös ihmisen ja eläimen välisiin suhteisiin. Metsästysjärjestössä tämä näkyi muun muassa siinä, että riistanhoitoa tehostamaan perustettiin riistabiologinen komitea, jonka synnystä lähtien riistaan liittyvä tieto alkoi professionalisoitua. Alkuun kaikki ”tieto” ei ollut paikkansa pitävää, mutta sen huomioiminen osoittaa kuitenkin muutosta kohti entistä teknisempää suhdetta eläimiin. Riistanhoidon tarkoituksena ei tuolloin ollut kuin välillisesti riistan hyvinvointi ja etupäässä riistaresurssin säilyminen käyttökelpoisena. Muutos heijastelee Euroopassa vakiintuneita käytäntöjä, mutta säilyi alkuun vain pienen joukon näkemyksenä. (Ilvesviita 2005,192.)

1930-luvulla käsitys ihmisten ja eläinten välisistä suhteista alkoi uudistua. Tähän asti vallalla oli ollut käsitys, että ihmisellä on tiettyjä *velvollisuuksia* eläimiä kohtaa. Nyt kuitenkin havahduttiin ajattelemaan, että eläimillä voisikin olla *moraalisia oikeuksia*. Vuonna 1934 astuikin voimaan uusi eläinsuojelulaki. Tätä aiemminkin eläinten moraalista kohteluun liittyviä kysymyksiä oli tarkasteltu metsästyslaeissa ja vuoden 1923 luonnonsuojelulaissa (Ilvesviita 2005, 299). Vuoden 1934 eläinsuojelulaissa, joka oli voimassa aina vuoteen 1971 saakka, eläimen omistajalta vaaditaan jo riittävän ruuan ja asianmukaisen hoidon takaamista eläimelleen. Myös tarpeettoman kärsimyksen tuottaminen eläimelle kielletään. Laissa määrätään myös eläinten teurastamisesta ja lopettamisesta. Eläinrääkkäyksestä määritellään sekä eläinrääkkäykseksi luettavat teot että niistä määrätyt rangaistukset ja eläinten huostaanotosta rääkkäystapauksien yhteydessä. (Hirsjärvi & Rydman 2005, 78; Hirvonen 2005, 72.)

Vuoden 1934 eläinsuojelulaki koski kuitenkin etupäässä kotieläimiä. Villien eläinten kohdalla suojelullinen kehitys on ollut hitaampaa ja se on liittynyt vahvemmin osaksi luonnonsuojelulainsäädäntöä, jonka yhteydessä eläinlajeja haluttiin liittää niin sanottujen luonnonmuistomerkkien joukkoon ja niiden häviäminen nähtiin kansallisena menetyksenä. Erityisesti karhu nähtiin kansan innoittajana ja sitä perinteisesti kunnioitettiin, mikä näkyi

esimerkiksi aloitteena karhun rauhoittamisesta valtion mailla jo vuonna 1921. Sen sijaan susi ja ahma sekä muutamat petolinnut olivat täysin lainsuojattomassa asemassa. Tieteellisen tiedon lisääntyessä näkemys petojenkin arvokkaasta asemasta luonnon kiertokulussa alkoi vähitellen vallata alaa ja niiden vahingollisuutta taloudelle alettiin kyseenalaistaa. Osaltaan vahinko- ja haittaeläimiä kohtaan tunnetut negatiiviset tunteet lientyivät myös eläinkantojen huetessa. Esimerkiksi karhukanta oli metsästetty niin pieneksi, että sen selviytyminen ei vaikuttanut todennäköiseltä. (Ilvesviita 2005, 236–238.)

Sotavuosina ja muutama vuosikymmen sodan jälkeen eläinsuojeluaate eli hiljaiseloa (Aaltola 2004, 42). Sota laimensi myös haittaeläinten hävityksintä, koska esimerkiksi vihatun variksen syöttinä käytetyille silakoille oli parempaa käyttöä ihmisten ravintona sodan aiheuttamassa puutteessa. Toisaalta variksen haitallisuus koettiin niin vahvaksi, että myös valtio osallistui sodan loppuvaiheessa variksen tuhoamiseen varaamalla pienen määrän fosforiöljyä variksen myrkyttämiseen. (Ilvesviita 2005, 239.) Suomen käymät sodat vuosina 1939–1945 koskettivat myös runsasta joukkoa eläimiä, erityisesti hevosia. Hevosilla oli merkittävä asema ihmisen taistelutoverina, koska hevosella oli mahdollista kulkea ja kuljettaa myös sellaisessa maastossa, jossa moottoriajoneuvo olisi ollut hyödytön. Väinö Linnan Tuntemattomassa sotilaassa (1954, 405) on kohta, jossa nostomieheksi saapunut Korpela päästää kuljetushevosen vapaaksi osoittaen samalla sääliä tätä luontokappaletta kohtaa, kun sekin joutuu kokemaan sodan mielettömyyden.

1970-lukua lähestyttäessä myös suomalaisessa yhteiskunnassa alkoivat vaikuttaa uudenlaiset näkemykset. Huoli luonnon tuhoutumisesta muodostui ympäristöliikkeeksi ja myös eläinsuojeluaate sai enemmän jalansijaa ja oli 1970-luvulla jälleen voimissaan.

2.4 Postmodernit eläinsuhteet ja ympäristö

Moderneissa yhteiskunnissa ihmisten ja eläinten välisiä suhteita määrittä vahvasti *hyödyntäminen*, joka vahvisti eläimen ja ihmisen välistä epätasa-arvoa. Modernin jälkeisessä ajassa ihmisen ja eläimen välinen kuilu on kuitenkin kapenemassa. Erityisen aktiivista työtä tässä suhteessa on tehnyt eläinoikeusliike. Tärkeän avauksen tähän ihmisen ja eläimen välisen suhteen uudelleenmuotoutumiseen teki Peter Singer vuonna 1975

julkaistulla kirjallaan *Animal Liberation* (kirjan toinen painos on suomennettu ja julkaistu vuonna 1991 nimellä *Oikeutta eläimille*). Kirjassaan Singer ottaa tiukkaan käsittelyyn kaksi modernien yhteiskuntien tärkeää eläinten hyödyntämisen muotoa, ruuan tuotannon ja eläinkokeet. Singer (1991, 7) ottaa käyttöön rasismi- ja sovinismi-käsitteiden rinnalle käsitteen spesismi eli lajisorto. Tämän ajattelutavan hän rinnastaa naisiin ja etnisiin ryhmiin liittyvään sortoon ja pitää spesismistä eroon pääsyä jatkumona tällä tasa-arvon tiellä.

Singerin näkemystä eläimistä voidaan pitää lähes vastakkaisena sille näkemykselle, joka oli vallalla moderneissa länsimaisissa yhteiskunnissa. Singerin (1991, 3) mukaan ihminen ja eläin ovat perustavalla tavalla samanlaisia, jolloin niitä tulisi myös kohdella tasa-arvoisesti. Singer ei kiellä ihmisen ja eläimen erilaisuutta, eikä vaadi eläimille *samanlaista* kohtelua kuin ihmisille, vaan ihmisen ja eläimen *tasa-arvoista* kohtelua. Tämän ajatuksen hän perustelee määrittelemällä ihmisen ja eläimen välille sen pienimmän yhteisen nimittäjän, joka eläimellä ja ihmisellä elollisina olentoina on; kyvyn kärsiä. Kärsimisen vastapuolena on kyky nauttia tai tuntea iloa ja tämä on Singerin (1991, 8) mukaan välttämätön edellytys sille, että olenolla voi ylipäänsä olla *intressejä*.

Eläinten intressien nostaminen eläimistä käytävään keskusteluun muodostaa jo ennestäänkin ristiriitaisiin suhteisiin uutta jännitettä. Kuten todettua monet ihmisyhteiskunnille välttämättömät toimet ja teollisuuden muodot, kuten ruuantuotanto, perustuvat vahvasti eläinten intressien täydelliselle kieltämiselle, mikä mahdollistaa eläinten epäinhimillisen kohtelun, mikä taas on usein edellytyksenä teolliselle tuotannolle. Singerin ajatukset eläinten intresseistä eivät jääneet kuitenkaan vaille kannatusta, vaan Singerin kirjasta muodostui yksi eläinsuojeluliikkeen auktoriteetti. Eläinsuojeluliike, joka muualla maailmassa syntyi ympäristöliikkeen vanaveteen, ampaisi Suomessa parrasvaloihin kuitenkin vasta vuonna 1995 tapahtuneiden turkistarhaiskujen myötä (Konttinen & Peltokoski 2004, 181–183).

Eläinsuojeluliikkeen alkujuuret olivat jo 1800-luvulla, kuten luvussa 2.3 on esitetty, mutta maailmansodat ja Suomessa erityisen raskaaksi muodostunut sotien jälkeinen aika pysäyttivät eläinsuojeluliikkeen toiminnan muutamiksi vuosikymmeniksi. 1970-luvulla kuitenkin eläinsuojelukysymykseen alettiin kiinnittää uudelleen huomiota ja kuten ympäristökysymysten tullessa yleiseen tietoisuuteen myös eläinoikeuskysymysten myötä

muotoutui eläinten oikeuksia ajamaan liike. (Aaltola 2004, 42). Eläinsuojeluliikkeen synnyn mahdollistivat useat yhteiskunnalliset syyt, joille oli yhteistä niiden modernin yhteiskunnan haastava näkemys (Konttinen & Peltokoski 2004, 181). Aineellisen hyvinvoinnin kasvu toisen maailman sodan jälkeen oli Suomessa hämmästyttävän nopeaa. Tämä johti myös yhteiskuntarakenteen sekä asenteiden ja elämäntapojen muutokseen. (Vihavainen 2003, 849).

Luokkarakenteen muutos, maatalouden väheneminen ja kaupungistuminen etäännyttivät ihmisiä agraareista eläinsuhteista. Suomessa tämä muutos oli voimakkaimmillaan 1970-luvulla eli huomattavasti myöhemmin kuin monissa muissa Euroopan maissa, joissa maatalous oli jo ennen 2. maailman sotaa menettänyt asemansa tärkeimpänä elinkeinona. Mainitut muutokset suistivat agraarisen kulttuurin kiinteine sosiaalisine sidoksineen hegemonisesta asemastaan ja loivat tilaa ja kriittisen massan uudenlaisiin liikkeisiin suuntautuvalla kansanosalle. Globalisaatio ja uudenlaisten riskien (esimerkiksi ilmastonmuutos) syntyminen vahvistivat vielä moderniin kohdistuvaa kritiikkiä, sillä sen keinot hallita luomiaan riskejä havaittiin vaillinaisiksi ellei peräti olemattomiksi. Tämä tuli erityisen selväksi myös suurelle yleisölle muun muassa 1990-luvun ruokaskandaalien yhteydessä. (Konttinen ja Peltokoski 2004, 182.)

Nämä yleiset yhteiskunnalliset tekijät loivat Suomeen tilanteen, jossa eläinoikeusliikkeen oli mahdollista syntyä. Esa Konttinen ja Jukka Peltokoski (2004, 183) tähdentävät, että yleiset yhteiskunnalliset syyt luovat vasta lähtökohdan protestiliikkeen synnylle. Suomessa ja myös muualla maailmassa protesti otti eläinoikeusliikkeen muodon, koska tietyt tekijät mahdollistivat herkkyyden suuntautumisen juuri eläinoikeusprotestiin. Tällaisena syynä voidaan pitää yleisistä yhteiskunnallisista tekijöistä johtunutta eläimen symbolisen aseman muutosta. Agraarisen yhteiskunnan dualistinen näkemys eläimestä (yhtä aikaa sekä tuotanto- että lemmikkieläin) muuttui urbanisoituneeksi kokemukseksi eläimestä lemmikkieläimenä.

Postmoderni yhteiskunta myös suuntasi kokemusta esteettisempää suuntaan, jolloin eläinten pitäminen vain hyödykkeinä koettiin vastenmielisenä. Nämä herkkyyttä suunnanneet kokemukset eivät kuitenkaan rajoitu vain kaupunkiympäristöön, vaan Konttinen ja Peltokoski (2004, 183) ovat tutkimuksessaan havainneet samanlaisten

tendenssien olevan myös maaseutunuorisoon liittyvä ilmiö. Kuitenkin näiden tendenssien on ollut mahdollista purkautua toiminnaksi lähinnä vain urbaanissa ympäristössä.

Eläinoikeusprotestiksi muotoutunutta liikettä ei kuitenkaan voida nähdä yhtenäisenä rintamana, sillä sen sisällä on Aaltolan (2004, 42–43) mukaan ainakin kolme erillistä liikettä, joiden näkemykset ja erityisesti toimintatavat eroavat toisistaan. *Eläinsuojeluliike* on näistä kolmesta maltillisin ja se korostaa eläinten käytön harjoittamista mahdollisimman kivuttomasti, mutta ei sinänsä ota kantaa eläinten käytön oikeutukseen. Suomessa eläinsuojeluliikkeeksi on luettavissa esimerkiksi Suomen eläinsuojeluyhdistys. *Eläinoikeusliike* taas vaatii eläinten intressien kokonaisvaltaista huomioonottamista ja radikaalia muutosta eläinten käytön muotoihin. Eläinoikeusliikkeen toimintamenetelmiin kuuluu sekä laitton että laillinen suora toiminta. Suoraa toimintaa Suomessa suosii Oikeutta Eläimille -yhdistys. *Eläinasialiike* yhdistää kahden edellisen näkemyksiä keskittymällä toimintatavoiltaan maltilliseen aktivismiin, mutta pyrkimällä pitkällä aikavälillä radikaaleihin uudistuksiin. Eläinasialiikkeen tunnusmerkit Suomessa täyttää Animalia.

Eläinten muuttunut asema yhteiskunnassa ei kuitenkaan konkretisoitunut yksin eläinoikeusliikkeessä, vaan siirryttäessä modernista yhteiskunnasta postmoderniin ihmisen ja eläimen välinen raja on uudenlaisen läheisyyden vuoksi joutunut uudelleenarvioinnin kohteeksi usealla tavalla. Uudenlainen läheisyys näkyy erityisen selvästi lemmikkieläinten ollessa kyseessä. Modernin ajan alkupuolella eläimet oli jossain määrin suljettu pois kaupungeista, mutta ihmisten oli autojen yleistyessä helppo lähteä maaseudulle. 1900-luvun jälkipuoliskolla tilanne oli kuitenkin muuttunut. Eläimet alkoivat vähitellen palata takaisin kaupunkiin ja ihmiset paitsi hyväksyivät sen myös kannustivat eläimiä siirtymään urbaaneihin oloihin esimerkiksi ruokkimalla lintuja ja asettamalla puutarhoihin siileille pesiä, joissa ne voisivat talvehtia. Eläimet lisäsivät suosiotaan myös vapaa-ajan harrasteena, trendi, joka tuntuu vain vahvistuvan nyt 2000-luvulla. (Franklin 1999, 47, 49) Erilaiset safarit niin savanneille kuin valaita tarkkailemaan ja vaellukset hevosilla tai eksoottisemmilla islanninhevosilla ovat yhä useampien saavutettavissa. Ratsastus lisää muutenkin suosiotaan etenkin aikuisten naisten keskuudessa pitkälti juuri halusta työskennellä eläinten kanssa.

Ihmiset selvästi kaipasivat eläinten läsnäoloa elämässään ja myöhemmin eläinten vaikutus esimerkiksi ihmisen verenpaineen alentamisessa on tieteellisesti todettu. Vaikka myös

television luonto-ohjelmat ja eläinpuistot kasvattivat suosiotaan, ennen näkemättömän suosioon nousivat lemmikkieläimet. Suosiotaan kasvattivat perinteiset kissa ja koira, mutta lemmikkieläinten joukkoon nousi myös aiemmin lähinnä inhoa herättäneitä eläimiä, kuten rotta ja hiiri. Lemmikkieläinten vanavedessä kasvoi myös lemmikkieläinteollisuus. Aiemmin ihmisten tähteitä syöneet koirat ja itse metsästämiään hiiriä popsineet kissat saivat nyt lukuisia uudenlaisia teollisia ruokia, jotka saattoi valita paitsi iän myös rodun, karvan laadun ja mahdollisten allergioiden perusteella. (Franklin 1999, 49.) 2000-luvulla on kuitenkin lemmikkieläinten ruokinnassa tapahtumassa käänne kohti niin sanottua luonnollisempaa ruokavaliota, jossa koirille tai kissoille syötetään raakaa lihaa ja luita. Lemmikkieläinten ruokien lisäaineista ollaan enemmän huolissaan kuin konsanaan ihmisten ollessa kyseessä. Lemmit ovat nykyisin ihmiselle jo niin läheisiä kumppaneita, että kärsivät jopa samoista elintapasairauksistakin, kuten äskettäin markkinoille tullut koirien laihdutuslääke osoittaa.

Eläinten uudenlainen läheisyys loi myös toisenlaisia seurauksia. Lihan kulutus alkoi laskea jo, kun eläinrasvojen yhteys sydän- ja verisuonitauteihin alkoi selvitä. Lihalla ei myöskään ollut enää sellaista statusarvoa kuin aiemmin, koska se oli nyt kaikkien kansanosien saatavilla tehostuneen tuotannon seurauksena. Vähitellen runsasta lihan syöntiä alettiin pitää jopa rahvaanomaisena. Vaikka lihan tuotanto on etäännytetty ihmisten arkipäivästä ja Suomessa liha myydään yleensä valmiina suikaleina marinadissa tai pihveinä, joissa ei ole enää edes muistumaa siitä eläimestä, jonka osa tämä lihan pala on aiemmin ollut, alkoi myös lihan vältteleminen eettisenä ratkaisuna vallata alaa. Kasvissyönnille on toki mitä erilaisimpia esimerkiksi terveyteen, ekologisuuteen ja moraaliin liittyviä syitä, mutta vegaaniuden taustalla on usein nimenomaan näkemys siitä, että ihmisen ei tule hyväksikäyttää eläimiä millään tavalla. Lopullisen epäluulon lihaa kohtaan herättivät erityisesti 1990-luvulla riehuneet ruokaskandaalit, kuten ihmisissä Creutzfeldt-Jacobin tautia aiheuttava BSE (”hullun lehmän tauti”). (Franklin 1999, 52.)

Muutokset ihmisten ja eläinten välisissä suhteissa eivät kuitenkaan ole seurausta vain uudenlaisesta eettisestä heräämisestä, vaan eläimet toimivat myös ikään kuin tasapainottavana voimana postmodernin yhteiskunnan epävarmuudessa. Postmodernissa tilanteessa ihmiset alkoivat havahtua omien toimiensa negatiivisiin vaikutuksiin ja seurauksena tästä oli vihamielisen suhtautumisen kasvu *ihmisiä* kohtaan. Ihmisvihalla tarkoitetaan tässä tapauksessa lähinnä yleistä vastenmielisyyttä *ihmislajia* kohtaan, eikä

niinkään yksittäisen ihmisen vihaa muita ihmisiä kohtaan. Tällainen yleinen ihmisviha toki oli olemassa jo 1800-luvun romantikkojen ja sosiaalidarwinistien keskuudessa, mutta varsinaisesti vastenmielisyys ihmislajin vastuutonta käytöstä kohtaan yleistyi 1900-luvulla. Modernin edistysuskon vähitellen rapistuessa havaittiin, että ympäristön ja kanssaeliöiden hyödyntäminen suruttomasti oli johtanut tilanteeseen, jossa hyvinvointi ei enää kasvanut, vaan alkoi ilmetä uusia, täysin odottamattomia uhkia, jotka olivat ihmisen itsensä aiheuttamia. Tämä herätti inhoa ”häiriintynyttä, sairasta ja hullua” ihmislajia kohtaan. (Franklin 1999, 55.)

Yhteiskunnan muutokset ovat lisänneet ihmisten vapautta ja valinnan mahdollisuuksia, mutta samalla ne ovat luoneet turvattomuutta ja ennakoimattomuutta vanhojen rakenteiden vähitellen rapautuessa. Ihmissuhteissa ystävien merkitys on kasvanut sukulaissuhteiden menettäessä painoarvoaan. Työrintamalla enää harvoilla on mahdollisuus toimia samassa työpaikassa eläkeikään saakka, vaan vaihtuvuus on suurta myös tällä sektorilla. Uudet epävarmuustekijät ovat luoneet ihmisten elämästä henkilökohtaisen projektin, jossa yksilö itse tekee valintansa kulttuurisesti määriteltyjen elämäntietojen sijaan. Ihmissuhteiden sidosten höltyessä on näiden suhteiden kaltaisia sidoksia laajennettu koskemaan myös eläimiä. Koira voi todellakin olla ihmisen paras ystävä, mutta myös villeihin eläimiin kohdistetaan uudenlaisia tunteita ja niitä halutaan auttaa, vaikkapa vain ruokkimalla talvilintuja. (Franklin 1999, 57.)

Ihmisen vaikutus maapallolla on postmodernin yhteiskunnan aikana vain laajentunut. Aiemmin oli olemassa erämaa-alueita, jotka olivat vapaita ihmisen vaikutuksesta. Nytemmin niin napa-alueet, aavikot kuin sademetsätkin ovat siirtyneet ihmisen hallintaan ja esimerkiksi sademetsien tuhoamisesta on muodostunut uusi globaali ongelma, joka uhkaa koko maapallon hyvinvointia. Osaltaan tällaiset tapahtumat ovat johtaneet luonnon ja eläinten politisoitumiseen³.

---

³Luonnon politisoitumisen historiallisen ilmentäjänä voidaan pitää niin sanottua ympäristöherätystä. Tämä tapahtumasarja ajoittuu 1900-luvun jälkimmäiselle puoliskolle ja sen aikana ympäristökysymykset nousivat poliittiselle agendalle kamppailujen kohteeksi ja kasvualustaksi. Yrjö Haila (2003, 11–12) tiivistää ympäristöherätyksen viiteen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa tiedotusvälineet ryhtyivät 1960-luvulla levittämään tietoa saastumiskatastrofeista, jotka herättivät ihmisten huolen ympäristön tilasta. Toisessa vaiheessa ’ympäristö’ muotoutui yleiskäsitteeksi, joka satoi yhteen mitä erilaisimpia konkreettisia ongelmia. Ympäristön koettiin olevan kokonaisvaltaisesti uhattuna ja sitä ilmensivät useat vahvat metaforat, kuten

Luonto ei kuitenkaan ole poliittisessa keskustelussa mukana yleisenä, vaan tiettyjen olioiden ja toimintojen kautta. Luonnosta puhuttaessa on nykyisin otettava aina huomioon myös inhimillisen toiminnan vaikutukset. Luonnon poliittisuus on siis luonnon olioiden ja prosessien mukana oloa inhimillisten yhteisöjen mahdollisuuksien muovaamisessa. (Haila 2003, 9–11.) Luonto on muuttunut ympäristöksi ja eläinten sekä biotooppien säilyminen on muuttunut riippuvaiseksi ihmisen hyvästä tahdosta. Tämä hyvä tahto on koetuksella erityisesti sellaisilla tällä hetkellä vielä erämaaksi luettavilla alueilla, joilla sijaitsee myös runsaasti hyödynnettäviä materiaaleja, kuten mineraaleja tai puustoa. (Franklin 1999, 59.) Suomessakin kysymys vanhojen metsien suojelusta on ollut esillä jo 1980-luvulta lähtien, jolloin niiden kulttuurisen merkityksen lisäksi suojelua puoltamaan tuotiin uusi biodiversiteetin viitekehys. (Konttinen ja Peltokoski 2004, 176.)

Eläinten asema postmodernissa yhteiskunnassa on edelleen ambivalentti. Yhtäältä eläinten huonosta kohtelusta ja niiden oikeuksista ollaan huolissaan ja toisaalta taas eläinten aseman kohoaminen herättää närkästystä. Yhteiskunnassa vallitsee arvojen moninaisuus, joka johtaa helposti konflikteihin, kuten on tapahtunut kasvavan susikannan aiheuttamien uusien ongelmien suhteen. Suhtautumisessa luontoon Suomessa vallitsee tällä hetkellä päällekkäin varsin eriäviä asenteita, mikä vaikeuttaa myös eläimistä käytävää keskustelua.

ääneton kevät ja ekokatastrofi. Näiden alkuvaiheiden jälkeen ympäristö muuntui inhimillisen kulttuurin mahdollisuuksia rajaavaksi tekijäksi. Pertti Rannikko (1994, 16) toteaa yhteiskunnan ideologis-poliittisen ilmapiiirin muutosten vaikuttaneen myös kolmannen ympäristöprotestin painopisteiden muutokseen. 1980-luvun lopun nousevia suuntauksia olivat uusliberalismi ja uuskonservatismi, joiden Rannikko katsoo heijastuvan kolmannen ympäristöprotestin ilmenemisessä.

Ympäristö sitoi yhteytensä lukuisia taloudelliseen kasvuun ja teknologiseen kehitykseen liittyviä ennakkoluuloja ja muodosti moraalisen protestin perustan. Tämän moraalisen protestin ja yksittäisten ympäristökatastrofien saaman julkisuuden vuoksi julkinen valta joutui ottamaan vastuun ympäristön laadusta, joskin tätä edelsi voimakas poliittinen kampanjointi. Tässä vaiheessa ympäristönsuojelusta vastaavat toimielimet, lähinnä ministeriöt vakiintuivat osaksi hallintokoneistoa. Globaali näkökulma liittyi olennaiseksi osaksi ympäristönsuojelua YK:n ensimmäisessä ympäristökonferenssissa Tukholmassa vuonna 1972. Yhteiskunnallisen eettisen kehityksen tavoitteita luonnehtimaan syntyi monia iskulauseita, kuten 'kestävä kehitys', joka otettiin käyttöön Brundtlandin komission raportissa vuonna 1987. (Suomalaisen ympäristöprotestin vaiheista tarkemmin Konttinen & Peltokoski 2004).

2.5 Luontoasenteet

Ihmisen suhtautuminen luontoon heijastaa myös hänen suhtautumistaan eläimiin ja muihin ihmisiin. Ihmisen luontosuhdetta voidaan eritellä erilaisten *luontoasenteiden* avulla. Asenteet voidaan jakaa karkeasti kolmeen: *tekniikka- tai tuotantokeskeiseen, ihmiskeskeiseen ja luontokeskeiseen asenteeseen*. Nämä asenteet ovat yhtäältä kiinnittyneet ajallisesti yhteiskunnan tiettyihin kehitysjaksoihin, mutta toisaalta ajallisesti varhemmin muodostuneet asenteet ovat kuitenkin säilyneet, vaikka uusia asenteita onkin muodostunut. Näin ollen luontoasenteiden kehitys ei ole ollut lineaarista, eikä nykyhetkellä hallitsevimmissa asemassa olevia asenteita voida asettaa järjestykseen, jossa yksi asenne johtaisi toiseen ja lopulta kaikista kehittyneimpään asenteeseen. (Vilka 1993, 89; Vilka 1998, 41.)

Tekniikkakeskeisessä luontoasenteessa luonto nähdään vain resurssina ja välineenä ihmisten päämäärien saavuttamiseksi. Tekniikkakeskeisen luontoasenteen juuret voidaan löytää juutalais-kristillisestä perinteestä ja sen nähdään saaneen vahvistusta erityisesti Raamatun luomiskertomuksesta (1. Moos. 1:26; 1. Moos. 1:28). Tekniikkakeskeinen luontoasenne on Vilkan (1993, 92) mukaan ollut hallitseva länsimaisissa kulttuureissa ja pohjautuu Raamatun lisäksi myös eräiden kreikkalaisten filosofien, kuten Aristoteleen, ajatteluun. Tekniikkakeskeiselle luontoasenteelle on tyypillistä vallan asenne, joka juontuu aiemmissa luvuissa (2.2 ja 2.3) kuvatulle näkemykselle ihmisen ja luonnon erillisyydestä.

Ihmisen ja luonnon erillisuus muodostaa myös hierarkisen suhteen, jossa ihminen asettuu luonnon yläpuolelle, eikä tähän luontosuhteeseen näin ollen liity minkäänlaista eettistä suhdetta. Tämä taas on johtanut luonnonvarojen tuhlaamiseen ja luonnon tuhoamiseen, mutta samalla myös tekniikan nopeaan kehitykseen ja uudenlaisen elintason luomiseen. Tämä ehkä jollakin tavalla modernia yhteiskuntaa luonnehtiva asenne, voidaan nykytilanteen valossa nähdä tuomittavana, mutta se vaikuttaa edelleen niinkin yllättävällä taholla kuin ympäristönsuojelussa. Ympäristön saastumisongelma pyritään korjaamaan kehittämällä aina uutta tekniikkaa, sen sijaan, että puututtaisiin saastumisen taustatekijöihin (Vilka 1993, 95). Vasta aivan viime vuosien luonnonkatastrofit ja erityisesti talven 2006–2007 poikkeukselliset sääolot ovat herättäneet Suomessa

keskustelua siitä, että yksin uudenaikaisella tekniikalla ei kenties voidakaan hidastaa ilmastonmuutosta, kasvihuoneilmiötä ja muita ympäristötuhoja, vaan ne voivat vaatia ratkaisukseen myös saavutetuista eduista luopumista, kuten energiansäästötoimia.

Ihmiskeskeisessä luontoasenteessakaan ihmisellä ei ole moraalisia velvoitteita luontoa kohtaan, vaan eläinten ja luonnon kohtelua säätelevät ihmisten väliset suhteet. Ihmiskeskeinen luontoasenne asettaa kuitenkin rajoituksensa ihmisen luontoon kohdistuvalle toiminnalle. Monet luontoa tai eläimiä vahingoittavat toimet vaikuttavat vahingollisesti myös muihin ihmisiin, joita kohtaan ihmisellä on eettinen suhde. Yksilön toki kannattaa huolehtia ympäristöstään myös omien taloudellisten ja terveydellisten etujen vuoksi, mutta ihmisellä voidaan nähdä olevan velvollisuuksia myös tulevia sukupolvia kohtaan. Heillekin halutaan tarjota samanlaiset mahdollisuudet hyödyntää luontoa kuin meillä on. Tämä velvollisuus on myös kirjattu Suomen lakiin. (Vilka 1993, 102; Niiniluoto 2000, 57.)

Kuten luvussa 2.2 mainitaan, juutalais-kristillinen perinne ei ole synnyttänyt ainoastaan ympäristöä tuhoavia asenteita, vaan sieltä on löydettävissä myös luonnon varjelemiseen ja yhteistyöhön kehottavia suuntauksia. Näiden ajatusten kaikuja on havaittavissa esimerkiksi konservatismissa ja preservationismissa, jotka ovat ympäristönsuojeluaatteen kaksi ilmentymää. Konservatismi tarkoittaa erilaisten luontokohteiden säilyttämistä myöhempää käyttöä varten eli esimerkiksi tuleville sukupolville ja preservationismi lajien tai luontokohteiden suojelemista ihmisen aiheuttamalta uhalta. Tällaista näkemystä voidaan kuvata myös tilanhoitajan etiikaksi. Ihminen voi hyödyntää luontoa, mutta samalla on pidettävä kiinni siitä, että myös jatkuvuus säilyy. (Vilka 1993 34,102.)

Ihmiskeskeisiin, hyötykäyttöön keskittyvien luontoasenteiden lisäksi on pyritty löytämään myös vaihtoehtoisia luonnon kokemistapoja. Ihminen voidaan nähdä kokijana, jolla luonnolle on arvoa nimenomaan esteettisessä mielessä. Usein ihmiskeskeisesti luontoa arvotettaessa vastuukysymykset palautetaan ihmisten intresseihin ja moraaliseen kunnioitukseen. Eläimiä ei siis saa kohdella kaltoin eikä luontoa tuhota, koska se lisää ihmisen raakuutta muita ihmisiä kohtaan tai vähentää toisten ihmisten mahdollisuutta nauttia koskemattomasta luonnosta. (Niiniluoto 2000, 58, Vilka 1993, 102.)

Luontokeskeinen asenne tarkoittaa luonnon ja sen olentojen hyvinvoinnin ottamista huomioon. Luontokeskeinen asenne voidaan vielä jakaa kolmeen painotukseltaan hieman erilaiseen asennetyyppiin. Eläinkeskeinen asenne painottaa ihmisen ja eläimen samankaltaisuutta, kykyä kokea tuskaa ja kipua. Elämäkeskeinen asenne tuo esiin elämää itseisarvona; kaikki elollinen on merkityksellistä itsessään. Ekosysteemikeskeinen asenne korostaa luonnon itsensä, sen monimuotoisuuden ja kauneuden arvoa. Ekosysteemikeskeinen asenne nostaa esiin huolenpidon koko systeemiä, eläimiä, kasveja ja luontoa itseään kohtaan. (Vilka 1993, 107.)

Luontoasenteiden taustalla vaikuttavat arvot. Juhani Pietarisen (2000, 40) mukaan arvot ovat kaiken toiminnan ja käyttäytymisen perusta, silloin kun toiminnalla on jonkinlainen päämäärä. Arvon määrittämiseen liittyviä muuttujia ovat arvon tyyppi, arvon kohde, jolla tarkoitetaan sitä oliota tai asiaa, johon arvo liittyy eli sitä, jolla on arvoa. Arvon kohde voi olla lähes mikä tahansa asia, olio, tapahtuma tai muu vastaava. Arvon lähde ilmaisee, mistä arvo on lähtöisin. Arvoja ei siis voi olla olemassa ilman lähdettä, joka samalla ilmaisee kenelle tai mille kohteella on arvoa.

Kohteen arvon perusta on sen ominaisuuksissa. Ominaisuudet voivat olla kohteen kannalta sen arvoa lisääviä tai vähentäviä, jolloin kohteen kokonaisarvo määräytyy näiden ominaisuuksien keskinäisen suhteen perusteella. Kohteen arvo voi määräytyä kahdella eri tavalla. Kohteella voi olla ominaisuuksia, jotka auttavat saavuttamaan jotakin muuta arvokasta, jolloin puhutaan välillisestä arvosta. Jos kohteen ominaisuuksilla on arvoa niiden itsensä vuoksi, muodostavat nämä ominaisuudet kohteen välittömän arvon. (Pietarinen 2000, 40–41.)

Välilliset arvot jakautuvat kahteen tyyppiin. Jos kohteella on ominaisuuksia, jotka saavat aikaan, lisäävät tai ylläpitävät toisen kohteen arvoa ylläpitäviä ominaisuuksia tai heikentävät sen arvoa vähentäviä ominaisuuksia, puhutaan välinearvosta. Välillisestä arvosta on kyse myös silloin, kun asia saa arvonsa ollessaan jonkin kokonaisuuden osa. Pietarinen käyttää esimerkkinä viulun kieltä, jonka arvo yksinään on vähäpätöinen, mutta viulun osana se on arvokas, koska viululla on arvoa. Tällaisessa tapauksessa puhutaan myötävaikuttavasta arvosta. Myötävaikuttava arvo on riippuvainen siitä, millainen osuus sillä on kokonaisuudessa. Luonnon kohteilla on usein juuri myötävaikuttavaa arvoa, koska luonnon toiminta on riippuvainen monesta eri tekijästä. (Pietarinen 2000, 41–42.)

Kohteen arvon määrittäessä sen itsensä perusteella puhutaan välittömistä arvoista tai itseisarvosta, jotka tarkoittavat samaa asiaa. Luonnon arvojen ollessa kyseessä kysymys itseisarvosta on kuitenkin ongelmallinen, sillä luonnon kohteiden ominaisuudet toteutuvat yleensä vain silloin, kun olemassa on myös muita kohteita. Ekojärjestelmän toiminta perustuu usein toimintojen ja ominaisuuksien suhteisiin. Esimerkiksi jonkin eläimen erinomainen saalistustaito vaatii myös saaliseläimen olemassaoloa. Pietarisen (2000, 43) mukaan onkin hyväksyttävä kanta, että luonnon kohteen välitön arvo voi olla jossain määrin riippuvainen myös kohteen ulkopuolisista tekijöistä.

Luonnon arvoista puhuttaessa luontoa voidaan arvottaa kahdesta näkökulmasta. Ensinnäkin arvottaminen voi tapahtua ihmislähtöisesti. Tällöin ihmisellä tarkoitetaan moraalisesti tietoisista toimijaa eli agenttia. Agenttilähtöinen arvo tarkoittaa siis sitä, että moraalinen tietoinen toimija antaa kohteelle arvoa. Moraalinen toiminta perustuu nimenomaan agenttilähtöisiin arvoihin ja on erityisen tärkeää ottaa huomioon, koska niihin perustuvat Suomen merkittävimmän ympäristöpoliittisen toimijan eli Vihreän liikkeen toiminta. Toisekseen ikään kuin agenttilähtöisen arvottamisen vastakohtana voidaan puhua luontolähtöisistä arvoista. Tällöin luontokohteiden arvoa pidetään täysin riippumattomana ihmisten asenteista tai yleensäkin siitä, onko niitä arvostamassa tietoisia olentoja. (Pietarinen 2000, 45; Vilka 1993, 136.)

3 METSÄSTYS, METSÄSTÄJÄ JA SUURPETO

Metsästys on edelleen olennainen osa suomalaisen maaseutuväestön elämää. Alkusyksystä metsästyskausi alkaa sorsan metsästyksellä ja jatkuu muun muassa metsäkanalintujen pyynnillä. Yksi näkyvimpiä metsästyksen lajeista on hirvijahti, joka alkaa syyskuun viimeisenä viikonloppuna. Erityisesti viime vuosina punaisella asustetut kiväärimiehet ovat olleet tuttu näky metsäautoilla, sillä suurentuneen hirvikannan harventamiseksi on jaettu ennätysmäärä kaatolupia.

Vaikka Suomessa on edelleen runsas määrä metsästäjiä, alkaa monissa hirviseurueissa metsästäjien keski-ikä olla jo kohtuullisen korkea. Metsästys joutuu nykyään taistelemaan harrasteena muiden harrastusten joukossa, koska sen liitännäiselinkeinon luonne on muuttunut ja sen, kuten monien muidenkin harrastusmuotojen on täytynyt taipua uusien ajanviettotapojen edessä. Hirviseurueissa onkin tulevina vuosina suurena haasteena saada rekrytoitua mukaan nuoria harrastajia.

Seuraavissa luvuissa käsitelen metsästystä toimintana sekä lainsäädännön että historiallisen perspektiivin kautta. Nykypäivän metsästäjä näyttäytyy sekä tilastojen että haastattelutietojen valossa kokonaisvaltaista elämäntapaa toteuttavana toimijana, joka on vain harvoin keskittynyt yhteen metsästyslajiin. Viimeisen parin vuoden aikana erityisesti Keski-Suomessa metsästäjien ja maaseudun ihmisten elinpiiriin on uudella volyyymilla ilmestynyt uusi, uhaksi koettu tekijä, susi. Koska suden elintavoista on monenlaisia näkemyksiä, esittelen niitä sillä tavoin kuin ne eläintietokirjallisuudessa tuodaan esiin.

3.1 Metsästys

Metsästyslaissa (28.6.1993/615, 2 §) metsästys määritellään tarkoittamaan luonnonvaraisen riistaeläimen pyydystämistä, tappamista ja saaliin ottamista metsästäjän haltuun. Metsästyksiä on myös kaikenlainen pyyntitarkoituksessa tapahtuva saaliseläimen houkuttelu, etsiminen ja väijyminen sekä tarkoitukseen harjoitetun koiran tai muun eläimen käyttäminen saaliin etsimiseen, ajamiseen ja jäljittämiseen sekä pyyntivälineen pitäminen viritettynä pyyntipaikalla. Tästä eteenpäin viittaa Metsästyslakiin pelkästään

sanalla metsästyslaki ja tarkoitan aina, ellei toisin mainita tuota 28.6.1993 voimaan tullutta lakia. Lisäksi merkitsen kyseiset pykälät.

Metsästyslaissa on myös määritelty metsästyksen reunaehdot. Metsästyksellä ei saa vaarantaa riistaeläinkantoja eikä vahingoittaa tarpeettomasti luontoa. Riistakantojen uusiutuminen on myös turvattava tarkoituksenmukaisella riistanhoidolla. Metsästys ei saa tuottaa eläimille turhaa kärsimystä, eikä aiheuttaa vaaraa tai vahinkoa ihmisille tai toisen omaisuudelle. (Metsästyslaki 20 §.) Laki määrittelee riistanhoidon tarkoittamaan toimintaa, jonka tarkoituksena on parantaa, säilyttää tai turvata riistaeläinkantaa ja eri eläinkantojen välistä tasapainoa kantoja säätelemällä sekä elinolosuhteita turvaamalla tai parantamalla (Metsästyslaki 3 §).

3.1.1 Metsästyksen historia Suomessa

Suomessa ihmisistä enemmistö asui maalla ja sai elinkeinonsa maataloudesta vielä pitkään modernissa yhteiskunnassa. Maatalouden tuotto ei kuitenkaan ollut kovin runsasta ja niinpä kalastus ja metsästys olivat tärkeitä liitännäiselinkeinoja (Keränen 2003, 190–191). Suomi poikkeaa monista muista Euroopan maista siinä, että pitkälle 1800-lukua metsästys oli nimenomaan tavallisen kansan elannon hankintakeino, kun se monissa Euroopan maissa ja myös Ruotsissa oli lähinnä aateliston ja kuninkaan vapaa-ajanviettotapa (Ilvesviita 2005, 99).

Ruotsin vallan aikana metsästystä rajattiin Suomessa lainsäädännöllä aina 1300-luvulta lähtien. Näissä varhaisissa laeissa metsästys kiinnittyi maanomistukseen, joten vieraan mailla ei saanut metsästä. Poikkeuksena tästä olivat petoeläimet, kuten susi ja karhu. Suomessa maanomistuksen erityispiirteenä oli kuitenkin perhekuntien ja myöhemmin kylien esiintyminen yhteisesti alueen maiden omistajina. Näin ollen suomalainen talonpoika, poikkeuksena muista eurooppalaisista talonpojista, sai laajan metsästysoikeuden omistamallaan maa-alueilla. (Ilvesviita 2005, 99–100.)

Muilta osin tuon ajan lainsäädäntö oli Ilvesviidan (2005, 102) mukaan lähes kuollut kirjain. Valvonta puuttui, eivätkä kaikki sekalaiset vuosisatojen aikana syntyneet säännökset

vastanneet myöskään kansalaisten oikeustajua. Metsästys oli kuitenkin johtamassa hyötyriistan vähenemiseen. Jo 1500-luvulla suuret lihariaeläimet, kuten hirvi ja metsäpeura olivat harvinaisuuksia ja turkiseläinkannat pienentyneet huomattavasti (Keränen 2003, 190–191). Samaan aikaan petoeläimet kuitenkin lisääntyivät ja verottivat myös riistaa. Metsästys ei kansan keskuudessa yleensä rajoittunut vain tiettyihin vuodenaikoihin, vaan oli ympärivuotista. Samalla pyrittiin tietysti myös mahdollisimman suureen hyötyyn resursseihin suhteutettuna, mikä tarkoitti metsästystä riistan lisääntymisaikoina ja kesällä. (Ilvesviita 2005, 102–103.)

Suomessakin metsästäjät olivat kuitenkin jo 1800-luvulla jakautuneet niihin, jotka metsästivät eläkkeeseen eli talonpoikiin ja niihin, joille metsästys oli harrastus ja urheilua. Nämä herrasmies- ja urheilumetsästäjät seurasivat huolestuneina riistakantojen kehitystä 1800-luvulla. Petojen lukumäärää pidettiin haitallisen suurena ja ne koettiin vakavaksi uhkaksi kotieläimille. Petojen metsästys ei kuitenkaan kiinnostanut rahvasta, koska siitä ei koettu saatavan hyötyä, joka vastaisi siihen pantuja resursseja. Erityisesti suurpetojen metsästys vaati usein sellaisia aseita ja taitoja, joita monellakaan 1800-luvun ihmisellä ei ollut. Järjestetyt susijahdit, joihin lain voimalla määrättiin osallistumaan, tuottivat nekin vain harvoin toivottua tulosta. (Ilvesviita 2005, 103.)

Vaikka suurin osa metsästävästä väestöstä pitikin metsästystä elinkeinona muiden joukossa, ei sen laeissa epämääräisenä pysytellyt asema voinut Pirjo Ilvesviidan (2005, 203) mukaan jatkua loputtomiin. Metsästystä organisoimaan perustettiin vuonna 1865 Suomen metsästysyhdistys (Finska Jagtöreningen) (Ilvesviita 2005, 104). Metsästyksen järjestäytymisen moottorina toimi 1800-luvun jälkimmäisen puoliskon yleinen joukkojärjestäytyminen. Tuo joukkojärjestäytyminen loi useita uusia toimijoita modernin yhteiskunnan kentälle. Valtion ulkopuolinen yhdistystoiminta alkoi vähitellen näyttäytyä omana kokonaisuutena eli kansalaisyhteiskuntana. Eri toimijat määrittelivät oman ryhmänsä luonnetta, suhteita muihin ryhmiin ja omiin tavoitteisiinsa. (Alapuro & Stenius 1989, 18).

Yleisen joukkojärjestäytymisen lisäksi metsästyksen organisoitumisen taustana oli yhteiskunnallinen kehitys, joka lisäsi ihmisten vapaa-aikaa ja kaupunkiasumista. Tämä koski erityisesti ylemmän luokan kansalaisia ja alkuvuosikymmeninänsä Metsästysyhdistys edustikin vain pientä osaa metsästävästä väestöstä. Nämä niin sanotut herrasmies- tai

urheilumetsästäjät pyrkivät yhdistyksen kautta valistamaan kansaa riistan kunnioittavasta ja mahdollisimman kivuttomasta kohtelusta. Tämän katsottiin tukevan rahvaan koulumista siveellisiksi ihmisiksi. Myös suhtautuminen luontoon koki muutoksia. Riista alettiin nähdä luonnonvarana, jonka hoitaminen mahdollisti sen tehokkaan hyödyntämisen ilman pelkoa sen ehtymisestä. (Ilvesviita 2005, 103–104.)

Metsästyksen organisoiminen ei kuitenkaan sujunut ongelmitta. Yhteiskuntaluokkien väliset suuret erot johtivat tilanteeseen, jossa rahvas suhtautui joko välinpitämättömästi tai jopa vihamielisesti porvariston yläluokkaiselta vaikuttavaan harrasteeseen. Sen aikaiseen metsästyslakiin tehtyjen rajoitusten ja kieltojen katsottiin olevan yksinomaan näiden urheilumetsästäjien syytä ja puuttuminen perinteisiin luonnonkäyttöoikeuksiin herätti vihamielistä suhtautumista ”herrojen” harrastamaa metsästyä ja riistanhoitoa kohtaan. Tämä ei kuitenkaan estänyt metsästysyhdistyksen kehitystä. Myös yhteiskunnalliset muutokset ja Suomen itsenäistyminen tukivat metsästysyhdistyksen vakiintumista, kun torpparien vapautumisen myötä Suomeen ilmaantui 120000 uutta maanomistajaa ja samalla metsästysoikeuden haltijaa. Lisäksi taloudellisen tilanteen kohetessa oli myös varaa ostaa enemmän tehokkaampia aseita. (Ilvesviita 2005, 181–182.)

Metsästyksen institutionalisoituminen on aina liittynyt läheisesti metsästyä säätelevään lainsäädäntöön. Itsenäistyneessä Suomessa koettiin tarvetta uudistaa metsästyslainsäädäntöä, joka oli peräisin vuodelta 1898. Uusi, itsenäisen Suomen ensimmäinen metsästyslaki astuiin voimaan heinäkuussa vuonna 1934. Lain valmistelu oli pitkälinen prosessi, joka heijasteli metsästyksen entistä merkittävämpää sijaa poliittisissa erimielisyyksissä. Ensimmäinen lakia valmistellut komitea toi esiin merkittäviä epäkohtia, joita aiheutti esimerkiksi riistan sitominen maanomistukseen siten, että maanomistaja saattoi ryöstömetsästää jonkin lajin sukupuuttoon omistamaltaan alueelta kenenkään estämättä. Uuden lain suunnitteluvaiheessa tultiinkin siihen johtopäätökseen, että riistaan ei voida soveltaa samanlaista omistusoikeutta kuin vaikkapa puustoon, vaan sitä tulisi pitää yhteisenä kansallisomaisuutena. Vaikka tämä näkemys ei varsinaiseen lain valmisteluun edennytäkään, sillä ensimmäisen valmistelukomitean ehdotus hylättiin, se heijastaa ymmärrystä siitä, että eläimet ovat perustavalla tavalla erilaisia muihin luonnon olioihin verrattuna. (Ilvesviita 2005, 198, 200.)

Uusi metsästyslaki pyrki vastaamaan erityisesti kahteen polttavaan kysymykseen. Yhtäältä pyrittiin metsästyksen rajoittamiseen siten, että korvaamattomia luonnonvaroja ei hukataisi, vaan niistä saataisiin irti potentiaalinen kansantaloudellinen hyöty. Toisaalta oli suuri tarve huolehtia tulevaisuuden riistanhoidosta, jonka nyt katsottiin olevan olennainen osa järjestäytyneitä metsästysoireita. Uusi laki kasvattikin suuresti riistanhoidon merkitystä. Entinen lähinnä petoeläinten hävittämiseen tähtäävä työ muotoutui vähitellen monipuoliseksi toiminnaksi, joka pyrki liittämään metsästyksen osaksi muuta kansallista luonnonhoitoa. (Ilvesviita 2005, 198, 200–204.)

Metsästysyhdistyksen, jonka nimi muuttui vuonna 1921 Suomen yleiseksi metsästäjäliitoksi, aloitteesta perustettiin jo vuonna 1925 riistabiologinen komitea, jonka vaikutuksesta riistaan liittyvä tieto alkoi professionalisoitua ja luonnontieteellisen koulutuksen saaneet tahot vakiinnuttivat asemansa riistanhoidon asiantuntijoina. Alkuun vahvasti metsästysliiton alaisuudessa toiminut riistanhoitoa käsittelevä komitea irtautui metsästysliitosta vuonna 1943. Sen tehtäväksi profiloitui selvittää ne biologiset edellytykset, joiden avulla metsästyksiä voitiin toteuttaa mahdollisimman tuottavasti ja tehokkaasti. (Ilvesviita 2005, 192, 195.)

1960-luvulta lähtien metsästykseseen alkoi vaikuttaa uudenlainen kulttuurinen ilmapiiri ja uudet käsitykset ihmisen ja eläimen välisistä suhteista. Aiempina vuosikymmeninä sivuroolissa olleesta luonnonsuojelusta muotoutui ympäristöliike, jolla oli huomattava vaikutus yhteiskunnan arvoihin. Metsästäjämiirien lisääntyminen ja aiempaan lakiin metsästäjäliiton mielestä jääneet epäkohdat, johtivat uuden lain laadintaan ja samalla metsästysjärjestön koko organisaation muutokseen ja metsästykseseen liittyvien tehtävien siirtymiseen valtion ohjaukseen. Uusi metsästyslaki astui voimaan vuonna 1962 ja se määritteli metsästys- ja riistanhoitoasioista vastaamaan sekä valtion viranomaiset, joiden toimiin kuului lähinnä valvonta ja oikeudellisten kysymysten selvittely että metsästäjien omatoimisuuteen perustuvan keskusjärjestön, joka vastaavasti keskittyi valistus- ja neuvontatyöhön sekä metsästys- ja riistanhoitotyön käytännön järjestelyihin. (Ilvesviita 2005, 262, 268, 270.)

Metsästäjien keskusjärjestö oli täysin uusi organisaatio, joka otti hoidettavakseen monia aiemmin Metsästäjäliitolle kuuluneita toimintoja. Metsästäjäliitto jäikin uuden metsästyslain myötä täysin ilman lainsäädännöllistä asemaa ja myös taloudelliseen

ahdinkoon, kun valtionapu sen kohdalla lakkasi. Perinteikästä metsästysseuratoimintaa ei kuitenkaan haluttu lakkauttaa ja metsästysseurojen asema lainsäädännössäkin korjaantui pian uuden lain voimaantulon jälkeen, joskin uuden organisaation työnjaon vakiintuminen vaati kiistoja. Lainsäädännössä oli kuitenkin nyt annettu sekä Metsästäjien keskusjärjestölle että Metsästäjäliitolle suuri vastuu metsästyksen kehittamisestä ja tämän toiminnan molemmat metsästysjärjestöt arvottivat keskinäisten ristiriitojen yläpuolelle. (Ilvesviita 2005, 270–274.)

Lisääntyneet metsästäjämäärät ja keskimäärin samanlaisina pysyneet riistakannat asettivat uusia haasteita metsästyksen uudelle organisaatiolle. Laissa metsästysoikeus katsotaan sisältyväksi alueen omistusoikeuteen. Metsästysoikeutta ei siis voi pysyvästi antaa tai myydä jollekulle toiselle, mutta alueen metsästysoikeus voidaan luovuttaa toiselle osapuolelle lain määräämillä tavoilla. Metsästyksen ja maanomistuksen suhde oli paitsi lain myös talonpoikaisen perinteen mukainen lähtökohta, jonka vaarantaminen olisi johtanut varmoihin ongelmiin. Toisaalta huomiotta ei voinut jättää myöskään yhä kasvavaa maattomien metsästäjien ryhmää. Näissä oloissa metsästäjien määrää tuntui kuitenkin olevan pakko rajoittaa riistakantojen säilymisen vuoksi. (Ilvesviita 2005, 274–277.)

Nykytilanteeseen verrattuna 1960- ja 1970-lukujen tilanne metsästäjien keskuudessa oli täysin vastakkainen. Silloin metsästysseurojen jäsenmäärää pyrittiin rajoittamaan, kun taas nykyisin metsästysseurat alkavat ”ukkoutua” uusien metsästäjien puutteessa. Toisaalta monet nykyisinkin toimivat metsästysseurat kantanevat juuri tuota vuosikymmenien takaista taakkaa, jolloin metsästysseuroihin päästäkseen oli oltava maanomistaja, mikä nykypäivänä totisesti rajaa potentiaalisten metsästysseuralaisten määrää.

Metsästäjämäärien rajoittamiseen ei kuitenkaan tuntunut löytyvän oikeudenmukaista ratkaisua, vaikka ehdotuksia oikeuden rajoittamiseen esimerkiksi maanomistuksen, iän tai varallisuuden mukaan pohdittiinkin. Tämän ongelman ratkaisuksi valikoitui metsästysoikeuden oikeuttaminen riistanhoidon avulla. Tämä tarkoitti sitä, että metsästäjän olisi tehtävä niin tehokasta riistanhoitotyötä, että hän siten korvaa metsästyksestä aiheutuvan menetyksen riistakannalle. Tämä oli käytännössä helpoin tapa ratkaista poliittisesti arkaluontoinen kysymys, koska riistanhoidon käytännön toteutumista kontrolloinut kukaan, vaan se jäi metsästäjän ja mahdollisesti metsästysseurojen asiaksi. Tämä ratkaisu ei helppoudestaan huolimatta kuitenkin varsinaisesti ratkaissut maattoman

metsästäjäryhmän ongelmaa, sillä edelleen metsästyseurojen jäseneksi pääsivät vain harvat. (Ilvesviita 2005, 277–279.)

Metsästyksen oikeutuksena käytetyn riistanhoidon asema kasvoi nyt merkittävästi. Lisäksi muuttunut yhteiskunnallinen ilmapiiri vaati metsästykseseen liittyvän toiminnan keskeisten käsitteiden sisältöjen muovaamista soveltumaan uuteen tilanteeseen. Vielä 1960- ja 1970-luvuilla riistanhoito-käsitteeseen liittyi passiivisena toimintana kestävän käytön edeltäjän järkevän verotuksen -periaate ja aktiivisina toimina muun muassa riistan elinympäristöjen ja -mahdollisuuksien lisääminen esimerkiksi ruokinnan ja petojen ja vahinkoeläinten pyynnin avulla. Ympäristöaatteen saadessa jalansijaa 1980-luvulle tultaessa myös riistanhoito alkoi saada enemmän ympäristönhoidollisia elementtejä. Näillä tarkoitetaan näkemystä, jossa riistan nähdään osana suurempaa luonnon kokonaisuutta ja riistanhoidolla on hyödytetään myös muuta luontoa ja päinvastoin. (Ilvesviita 2005, 281.)

Metsästyksen sisältöjen ja arvojen on täytynyt muuntua yhteiskunnan kehityksen vaatimuksesta. Erityisen suuren haasteen eteen metsästys joutui, kun eläinten oikeuksia koskeva keskustelu saavutti laajat kansanjoukot. Uudessa eettisessä tilanteessa alkoi syntyä kovia paineita metsästyslainsäädännön uudistamiseksi. Vuoden 1962 laki oli valmisteltu pääasiassa 1950-luvulla, joten se alkoi olla vanhentunut myös muuten kuin eläinten kohtelua koskevilta osin. Uusin silmin katsottiin nyt esimerkiksi eläinten metsästyskeinoista erityisesti myrkkujen ja rautojen käyttöä sekä laissa olevaa eläinten luokittelua vahinkoeläimiin ja hyötyeläimiin, joka ei enää vallitsevissa yhteiskunnallisissa oloissa ollut tarkoituksenmukainen. Uudelle metsästyslaille koettiin siis olevan tarvetta mitä suurimmassa määrin ja se astui voimaan vuonna 1993. (Ilvesviita 2005 302–303.)

Uuden lain valmistelu kesti noin kymmenen vuotta ja sen yhteydessä otettiin huomioon myös uudet kansainväliset kasvistoa ja eläimistöä koskevat sopimukset, kuten Bernin sopimus (kts. luku 3.3.3). Myös tekniikan kehitys täytyi huomioida uudessa laissa. Metsästyksen perimmäiseen olemukseen kuuluu selviämisen mahdollisuuksien antaminen saalistettavalle eläimelle, jolloin esimerkiksi lainsäädännön rajoitusten avulla pyritään pitämään metsästystilanne omalla tavallaan ”reiluna pelinä”. Niinpä uudessa metsästyslaissa puututaankin sellaisten pyyntimenetelmien ja apuvälineiden käyttöön, jotka tekisivät metsästyksestä liian helppoa. Laissa on siis kielletty muun muassa

automaattiseiden, infrapunakiikareiden sekä tainnuttavien ja tappavien sähkölaitteiden käyttö. (Ilvesviita 2005, 306–307.)

Yhdeksi merkittävimmäksi muutokseksi uudessa laissa tuli eläinten luokituksen muuttaminen. Se heijastelee hyvin muuttuneita asenteita eläimiä kohtaan. Perinteisesti metsästyskulttuurin ja -lainsäädännön parissa eläimet on jaettu hyötyeläimiin eli riistaan ja ihmisille/riistalle haitallisiin petoihin ja vahinkoeläimiin. Riistaeläimet esiintyvät myös uudessa metsästyslaissa, mutta vahinko- ja haittaeläimet on siitä poistettu. Monet aiemmat haittaeläimet, kuten susi siirtyivät riistaeläinten kategoriaan ja sitä kautta myös yhtenäisen kohtelun piiriin. Ilvesviidan (2005, 308) mukaan eläinten luokittelu haitta- tai vahinkoeläimeksi sisältää nykyisin kyseenalaistettavia merkityksiä ja korostaa liiaksi ihmiskeskeistä näkemystä. Näkökulma siis siirtyi myös lainsäädännössä antroposentrisestä enemmän eläinkeskeiseksi. Kuitenkin haittaeläinten kategoria on vanhentunut myös siinä mielessä, että aiemmat haittaeläimet, kuten kettu ja susi aiheuttavat huomattavasti aiempaa harvemmin vahinkoa ihmisen toimille maatalouden menetettyä merkitystään elinkeinona.

3.1.2 Metsästys tänään

Metsästys on edelleen suosittu harrastusmuoto. Suurelle yleisölle metsästyksen monista muodoista ovat tutuimpia lähinnä sorsan- ja hirvenmetsästys. Metsästystoiminnan reunaehdot on määritelty Metsästyslaissa. Esimerkiksi, jotta metsästystä voisi harrastaa, tulee henkilöllä olla voimassa oleva metsästyskortti. Poikkeuksena tästä ovat rauhoittamattomien eläinten, kuten varisten ampuminen, joka ei ole metsästystä, koska kyseessä eivät ole riistaeläimet. Metsästys on kuitenkin useimpien riistaeläinten kohdalla sallittu vain rajoitettuna aikana. Esimerkiksi hirvenmetsästysaika alkaa syyskuun viimeisenä lauantaina ja päättyy yleensä 15.12.

Vuoden 1962 uuden metsästyslain yhteydessä perustettu Metsästäjien keskusjärjestö toimii edelleen metsästyksen harrastajien etujärjestönä. Sen toiminta on määritelty Metsästyslain pykälissä 56-59a. Metsästäjien keskusjärjestön tehtävinä on muun muassa kehittää metsästystä ja riistanhoitoa, edistää metsästyskoulutusta ja tiedotusta sekä ohjata ja valvoa riistanhoitopiirien toimintaa. Metsästäjäin keskusjärjestössä ylintä päätäntävaltaa käyttää 45

henkilöstä muodostettu edustajakokous, jonka jäsenet ovat riistanhoitopiirien nimeämiä. Edustajakokous valitsee yhdeksänhenkisen hallituksen, jossa on riistanhoitopiirien nimeämien edustajien lisäksi yksi jäsen, joka edustaa järjestäytyntä metsästyksen ja riistanhoidon kannalta merkittävää alaa ja yksi maa- ja metsätalousministeriön määräämä jäsen.

Lain mukaan riistakantojen uusiutumisesta on pidettävä huolta. Tätä kantojen ylläpitoa kutsutaan riistanhoidoksi. Hirvieläimien ollessa kyseessä riistanhoidolliset toimet pitävät sisällään lähinnä ruokintaa. Hyväkuntoiset eläimet selviytyvät talvesta paremmin ja saavat isompia jälkeläisiä kuin huonosti ravitut yksilöt. Niinpä ruokintakausi alkaakin jo loppukesällä riistapelloilla, jotka on kylvetty nimenomaan hirvieläimiä varten. Toinen tapa sekä houkutella alueelle hirviä että huolehtia niiden kivennäisaineiden tarpeesta on nuolukivien vieminen luontoon. (Kairikko 1997, 87–89.)

Hirvieläinten metsästäminen on myös tarkasti säädelty Metsästyslaissa (21 §, 26 §, 27 § ja 28 §). Hirvieläinten metsästykseseen tarvitaan paitsi metsästyskortti myös pyyntilupa ja jotta henkilö voisi toimia ampujana hirvieläintä tai karhua metsästäessä, hänen on pitänyt suorittaa maa- ja metsätalousministeriön määräysten mukainen ampumakoe (Metsästyslaki 21 §, 26 §). Metsästyslupia voidaan myöntää sillä edellytyksellä, että metsästykseseen on käytettävissä sopiva yhtenäinen maa-alue, jonka tulee hirvenmetsästykseseen olla vähintään 1000 hehtaaria ja muita hirvieläimiä varten vähintään 500 hehtaaria (Metsästyslaki, 27 §). Käytännön tilanteessa Metsästyslain määräysten toteuttamisesta hirvenmetsästyksessä vastaa metsästyksen johtaja, jolla on myös oikeus kieltää sääntöjen ja määräysten vastaisesti toimivalta henkilöltä osallistuminen metsästykseseen (Metsästyslaki 28 §).

Pentti Valkeajärvi ja Lauri Ijäs ja Keijo Ekman suorittivat vuonna 2000 Petäjävvedellä kyselytutkimuksen, jossa selvitettiin Petäjäveden riistanhoitoalueella tapahtuvaa metsästystä ja riistanhoitoa keskittyen erityisesti pienriistaan. Kartoituksessa riistanhoidollisista toimista Petäjävvedellä pidetään tärkeänä erityisesti pienpetojen pyyntiä, telkän pönttöjen asettamista, ja riistakolmiolaskentoja. Myös eläinten ruokintaa muun muassa riistapeltojen muodossa pidetään Petäjäveden metsästäjien joukossa joko erittäin tai melko tarpeellisena. (Valkeajärvi ym. 2004, 20–21.)

Myös haastateltavien metsästysseuroissa tehtiin aktiivista riistanhoitotyötä, vaikka muutamat totesivat sen olevan ”ei niin esimerkillistä” tai ”aika vähän sitä tehdään”. Riistan ruokinta riistapeltojen avulla ja esimerkiksi viemällä jäniksille metsään heiniä oli tärkeällä sijalla haastateltavien riistanhoitotyössä. Myös pienpetojen metsästystä kannatettiin haastateltavien metsästysseuroissa. Riistanhoito on haastateltaville niin itsestään selvää toimintaa, että monet heistä eivät huomanneet mainita esimerkiksi hirvien suolakivien viemisestä metsään ennen kuin sitä erikseen kysyttiin.

3.1.3 Suomalainen metsästäjä

Metsästäminen on siis ollut ihmisen elinkeinoista tärkeimpiä jo ihmisen historian alusta lähtien. Näin ollen metsästäjää voidaan pitää maailman vanhimpana ammattina. Vaikka nykyisin metsästyksen merkitys ravinnon saannissa onkin laskenut, on se silti Suomessa merkittävä vapaa-ajanviettotapa ja metsästäjän ruokakunnalle myös taloudellisesti tärkeää. Metsästyksessä, erityisesti hirvenpyynnissä yhdistyy luonnossa liikkuminen ja sosiaalinen kanssakäyminen, jotka ovat tärkeimpiä syitä metsästysharrastukselle. Riistanhoitotyössä pidetään yllä myös talkooperinnettä, kun porukalla esimerkiksi kunnostetaan riistapeltoja.

Metsästäjiä eli metsästyskortin suorittaneita oli Suomessa noin 300 000. Tämä tarkoittaa noin kuutta prosenttia koko väestöstä. Metsästäjien määrä on pysynyt suunnilleen samana jo useita vuosia. Väkilukuun suhteutettuna Suomessa on eniten metsästäjiä Euroopassa. Myös naisten määrä metsästäjinä on kasvanut viime vuosina. Aktiivisia naismetsästäjiä on noin 15000 eli 5 % kaikista metsästäjistä. Ikäjakaumaltaan suurin osa metsästäjistä sijoittuu ikävuosien 35–55 välille. Vaikka viime vuosien aikana metsästäjien määrä on koko ajan tasaisesti kasvanut, alkaa vanhempien ikäluokkien, yli 55-vuotiaiden osuus, kohota. (Metsästäjien keskusjärjestö 2007.)

Valkeajärven ym. (2004, 4) suorittaman kyselytutkimuksen tulokset osoittavat samansuuntaisia tuloksia kuin Metsästäjien Keskusjärjestön tilastot. Näin ollen kyseisen tutkimuksen tulokset ovat todennäköisesti yleistettävissä myös koskemaan koko Keski-Suomen aluetta. Keski-suomalainen metsästäjä on siis yleensä vähintään 50-vuotias mies.

Petäjävedellä jopa 97 % metsästäjistä on miehiä ja heistä 51 % on yli 50-vuotiaita, suurimman ikäluokan ollessa 50–59-vuotiaat.

Erityisesti metsästäjien suhtautumista susiin ei ole Keski-Suomen alueella tutkittu, mutta Riku Lumiaron (1998) tutkimuksessa ihmisten yleisestä suhtautumisesta suteen havaittiin, että metsästäjien suhtautuminen ei eronnut valtaväestön suhtautumisesta. Lumiaron mukaan suteen suhtaudutaan pääasiassa myönteisesti. Kuitenkin neljäsosa vastaajista piti sutta kielteisenä ilmiönä ja noin viidesosa ei pitänyt hyvänä ajatuksena, että Suomessa olisi elinvoimainen susikanta. Metsästäjät eroavat kuitenkin suhtautumisessaan suteen mitä tulee metsästykseseen. Erityisesti susien katsotaan haittaavan koiran pitoa, 57 % metsästäjävastaajista piti sutta uhkana koirille. Suden mielletään myös olevan haitaksi riistakannoille, 54 % oli sitä mieltä, että susi hävittää riistaa melkoisesti. (Lumiaro 1998, 3, 6–7.)

Outi Ratamáki (2001) on selvittänyt pro gradu –työssään pohjoiskarjalaisten metsästäjien suhtautumista suurpetoihin. Pohjois-Karjala on vakiintuneen susikannan aluetta, jossa on useita lisääntyviä susipareja ja säännöllisiä susihavaintoja (Bisi & Kurki 2005, 35). Pelko sekä viha susia ja karhuja kohtaan on voimissaan ja johtaa vaatimuksiin kantojen pienentämisestä. Ratamáki (2001) näkee kielteisen suhtautumisen taustalla postmodernin yhteiskunnan epävarmuuden ja hallinnan menettämisen tunteen. Sudella on kuitenkin myös huomattava symbolinen merkitys metsästäjille. Metsästäjien mukaan susi toimii kiistakapulana heidän ja luonnonsuojelijoiden välisessä poliittisessä kädenväännössä. Suden negatiivisesta symboliarvosta kertoi myös metsästäjien suhtautuminen suden uhanalaisuuteen ja vainoamiseen. Heidän mukaansa suden vainoaminen olisi hyvinkin perusteltua, eikä suden uhanalaisuuteen uskottu yhtä vahvasti kuin muissa ryhmissä. (Lumiaro 1998, 7.)

3.1.4 Eläin metsästyksessä

Metsästykseseen, kuten muihinkin ihmisten ja eläinten välisiin suhteisiin yhteiskunnassa vaikuttavat kullakin ajalla vallitsevat käsitykset luonnosta ja eläimistä. Ristiriitoja metsästyksen ja muun yhteiskunnassa hyväksyttävän eläimiin kohdistuvan toiminnan

välillä ei pitäisi olla. Vaikka nämä metsästyksenkin liittyvät yhteiskunnalliset käsitykset saavat ilmenemismuotonsa esimerkiksi vallitsevissa normeissa ja lainsäädännössä, herättää metsästyksellä suurta mielenkiintoa ja jopa vastustusta. (Ilvesviita 2005, 87 - 88.) Ilvesviidan (2005, 88) mukaan tämä heijastaa metsästyksen jollakin tapaa erityistä luonnetta muuhun eläimiin kohdistuvaan toimintaan verrattuna.

Lemmikkieläinten ja ihmisten suhde pyritään usein tekemään niin tasa-arvoiseksi kuin se ihmisen ja eläimen välillä voi olla. Ne määritellään kumppaneiksi, ystäviksi ja perheenjäseniksi. Samoin uhanalaiset, suojellut ja kaukaiset villieläimet saavat myös, ainakin symbolisella tasolla arvostusta ja suojaa, kun ihminen haluaa lajien säilyvän ja voivan elää rauhassa ihmisten koskemattomissa. Tuotantoeläimet taas on nyky-yhteiskunnassa viety pois suuren yleisön silmistä, joten niiden asemaa ei välttämättä tarvitse aktiivisesti pohtia. Metsästyksessä sen sijaan ihmisen ja eläimen välinen eriarvoisuus tuodaan näkyville ristiriitoja aiheuttavalla tavalla. (Ilvesviita 2005, 88.)

Ilvesviita (2005, 89) määrittelee metsästyksen toiminnaksi, johon sisältyy aina eläimen alistaminen ja symbolinen sekä konkreettinen väkivalta ja hallinta. Nämä tekijät selittävät osaltaan metsästyksen herättämää joskus aggressiivistakin huomiota. Luonnonsuojelun ja eläinoikeuksien nousun aikakaudella metsästyksen väistämättä liittyvä eläimen kategorinen alistussuhde suhteessa ihmiseen herättää ristiriitoja. Metsästyksellä kohdistuu aina luonnonvaraisiin eläimiin ja tarkoittaa välitöntä puuttumista kyseessä olevan eläimen tai eläinyhteisön elämään.

Nykyaikainen urheilumetsästyks ei kuitenkaan ole täysin yksipuolista. Metsästystilanteessa, vaikka riista onkin alisteisessa asemassa suhteessa metsästäjään, sen asema ei kuitenkaan ole toivoton. Eläimellä on kykyjä, kuten nopeus, erinomaiset vaistot tai älykkyys, joiden avulla se voi välttyä joutumasta saaliiksi ja joilla se toisaalta myös saavuttaa metsästäjän kunnioituksen. Saalis ei myöskään ole vain otettavissa luonnosta. Luonnon antimien vastapainoksi metsästäjäkin pyrkii antamaan jotakin takaisin luonnolle. (Ilvesviita 2005, 90.) Tämä vastavuoroisuussuhde on kirjattu myös lakiin, joka velvoittaa harrastamaan metsästyksellä kestävän käytön periaatteiden mukaisesti ja turvaamaan riistaeläinkantojen tuoton jatkuvuus asianmukaisella riistanhoidolla (Metsästyslaki 20 §).

Hallinta ja kiintymys

Metsästyksessä hämmennystä aiheuttaa myös monien metsästäjien kokemus, että he harrastavat metsästystä ”rakkaudesta eläimiin”, joskin tämä rakkaus kohdistuu vain riistaeläinten kategoriaan. (Dahles 1993, 173.) Riistaeläimet muodostavat oman ryhmänsä, johon kuuluvat kaikki metsästettävät eläimet, jotka eroavat ihmisen ulottumattomissa olevista villieläimistä sekä tuotanto- ja lemmikkieläimistä. Riista muodostaa oman kokonaisuutensa villien ja kesyjen eläinten välille. Suhtautuminen riistaeläimiin voi olla vihamielistä tai ystävällistä. Erityisesti monet pedot, pienpedoista esimerkiksi kettu ja suurista susi, saavat osakseen vihamielistä suhtautumista, kun taas esimerkiksi hirviä ja karhuja kunnioitetaan. Vaikka villieläimet ja riista ovat kumpikin luonnontilaisia ja elävät ihmisten elinpiirin ulkopuolella, kohdistuu modernin urheilumetsästyksen aikana riistaan huolenpitoa, joka tuo ne lähemmäs tuotantoeläimiin kohdistuneita toimia. (Ilvesviita 2005, 91.)

Tämä näennäisesti ristiriitainen suhtautuminen eläimiin voidaan Ilvesviidan (2005, 92) mukaan nähdä kuitenkin länsimaisen ihmisen eläinsuhteiden todellisena ilmauksena. Länsimaiseen kulttuuriin on juurtunut selkeä käsitys ihmisen ja eläimen välillä vallitsevasta erosta ja eläimen kohtelusta objektina, vaikka se otetaankin kumppaniksi. Eläin on tässä näkemyksessä passiivinen välttämättömyyksiensä maailmassa elävä olento, kun taas ihminen on aktiivinen ja toimii kulttuurin maailmassa. Ihmisten näennäisesti erilaisia toimia eläimiä kohtaan, kuten riistanhoitoa, tuotantoeläinten pitoa tai lemmikkieläinten hoitoa, voidaan kuvata samassa kehyksessä.

Ihmisten eläinsuhteistaan käyttämiä myönteisiä mielikuvia voidaan pitää myös jonkinlaisina verbaalisina hälventiminä, joiden avulla pyrkimys käyttää luontoa oman tyydytyksen saamiseksi muuttuukin myötätunnoksi, huolenpidoksi ja rakkaudeksi. Tätä luontosuhdetta voidaan kuvata hallinnan ja kiintymyksen suhteeksi. Ihmisen luontoa kohtaan osoittama hallinta saa toiminnassa muotoja, joita ei edes pidetä valtana. Tällaista lempeää valtaa on esimerkiksi toiminta, jossa luonto pyritään valjastamaan tuottamaan kauneutta. (Ilvesviita 2005, 92.)

3.2 Susi

Susi (*canis lupus*) on Suomen luontoon alkuperäisenä kuuluva petoeläin. Se kuuluu koiraeläinten heimoon ja muistuttaakin ulkomuodoltaan arktisia vetokoiria. Kooltaan susi on 90–140 senttimetriä pitkä ja painaa 25–50 kilogrammaa. Naaraat ovat pienikokoisempia kuin urokset. Suden elinikä on 12–16 vuotta (Pulliainen 1999, 192). Lihansyöjänä suden pääasiallista ravintoa ovat hirvieläimet, Suomessa siis etupäässä hirvet ja porot. Muita ravinnonlähteitä ovat muun muassa jänikset, metsäkanalinnut ja tarpeen tullen myös myyrät. Muihin suurpetoihin verrattuna susi on nopea lisääntymään. Se tulee sukukypsäksi jo toisena elinvuotenaan ja naaras saa ensimmäiset pentunsa yleensä 2-vuotiaana (Kojola 2005a, 11.) Pentueiden koko on yleensä 5–6 pentua. (Kojola 1997, 154–158.)

Susi on elinolojensa suhteen erittäin joustava ja sopeutumiskykyinen. Alun perin sitä on esiintynyt aavikoita lukuun ottamatta pohjoisen pallonpuoliskon kaikilla maastotyypeillä. Nykyisin koko Euroopan alueella susia on noin 10 000 yksilöä, joista valtaosa asustaa Venäjän maaperällä. Susikanta on runsas myös muutamissa muissa Itä-Euroopan maissa ja Baltiassa. Etelä-Euroopassa esiintyy vuoristoisilla seuduilla erilliskantoja, joista vahvimmat Balkanin ja Pyreneitten alueella. (Kojola 1997, 154–155.)

Susi on laumaeläin, mutta voi liikkua myös yksin tai pareittain. Suomessa tavataan usein yksinäisiä vaeltavia susia, jotka ovat jättäneet laumansa Venäjän puolella ja etsivät suotuisia elinalueita ja pariutumiskumppaneita. Yksinäinen susi voi vaeltaa vuorokaudessa 50–60 kilometriä ja joutua jopa 900 kilometrin päähän alkuperäisiltä asuinseuduiltaan. Laumassa elävillä susilla on selkeä reviirinsä, jonka halkaisija voi olla 20 kilometristä 100 kilometriin riippuen alueen ravintotilanteesta. Reviirit merkataan maastoon hajujäljillä laajemmilla elinpiireillä harvempaan ja pienemmällä tiheämpään. (Kojola 1997, 156–157.)

Laumassa elävät sudet metsästävät suurriistaa, kuten hirviä. Jos susien asuma-alueella ei ole hirvieläimiä, sudet saalistavat myös yksin tai pareittain esimerkiksi jäniksiä. Ravinnon suhteen susi ei olekaan kovin valikoiva, vaan varsin mukautuva. Tämä mukautuvuus näkyy esimerkiksi suden sopeutumisena ihmisasutusten liepeillä elämiseen, jossa se voi hyödyntää ravinnon haussa kaatopaikkoja tai myös pihalla olevia kotieläimiä, kuten lampaita ja koiria. (Kojola 1997, 157–158.)

3.2.1 Suurpetokantojen arviointi Suomessa

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (RKTL) tekemät suurpetojen kannanarviot suoritetaan Suomessa lähinnä petoyhdyshenkilöiden kautta saatuun tietoon nojaten. Petoyhdyshenkilöt muodostavat vapaaehtoisen kenttäorganisaation, joka on ollut toiminnassa vuodesta 1978 saakka. Noin 1600 petoyhdyshenkilöstä 1427 toimii riistanhoitoyhdistyksissä, loput ovat poromiehiä, rajavartioita tai Metsähallituksen maastohenkilöitä. (Kojola 2005c.)

Petoyhdyshenkilölle maastossa liikkuvat ihmiset ilmoittavat sekä jälki- että näköhavaintonsa suurpedoista. Suurpedoiksi luetaan kuuluvaksi karhu, susi, ahma ja ilves. Tarvittaessa petoyhdyshenkilö käy tarkistamassa esimerkiksi jälkihavainnon. Kannan koon arvioinnissa tärkein tieto saadaan pentuehavaintojen avulla. Havainnot analysoidaan paikkatieto-ohjelmalla, jonka avulla päällekkäiset havainnot on mahdollista eliminoida naapurihavaintojen ajallisia ja paikallisia etäisyyksiä arvioimalla. (Kojola ja Määttä 2004, 2.) Vuonna 2005 suurpetohavaintoja tehtiin 23244 kappaletta, mikä on enemmän kuin koskaan aiemmin nykymuotoisen laskentamallin aikana. Lähinnä havaintojen kasvuun ovat vaikuttaneet lisääntyneet karhu- ja ilveshavainnot. Susihavaintoja kyseisenä vuonna ilmoitettiin 4780 kappaletta, joka on 11 % enemmän kuin aiempina vuosina. Suurin osa havainnoista on yksittäisistä susista, koska uusille alueille kulkevat nuoret sudet tulevat muita susia helpommin havaituksi. (Kojola ym. 2006, 2,4.)

Myös Keski-Suomessa suurpetohavainnot ovat lisääntyneet viime vuosina ja vuonna 2006 Keski-Suomen riistanhoitopiirin alueella tehtiin suurpetohavaintoja neljänneksi eniten koko maassa. Tähän mennessä eniten havaintoja on tehty vuonna 2005, jolloin suurpetohavaintoja Keski-Suomen riistanhoitopiirin alueella tehtiin lähes 3000. Vastaavasti vuonna 1994 havaintoja tehtiin noin 200. Havaintojen lisääntymiseen on todennäköisesti vaikuttanut myös kehittynyt havaintojen keruu, mutta myös eläinkannat ovat lisääntyneet huomattavasti. Keski-Suomen alueella kasvaneisiin suurpetohavaintoihin ovat vaikuttaneet erityisesti lisääntyneet ilveshavainnot, mutta myös susihavainnoissa on tapahtunut kasvua

erityisesti vuosina 2003–2005. Vuonna 2005 susihavaintoja tehtiin Keski-Suomessa 567 ja vuonna 2006 taas 442. (Kursula 2007.)

RKTL on vuonna 1998 alkaneella tutkimushankkeellaan tehostanut susikantojen seurantaan. Hankkeessa oli kevääseen 2005 mennessä varustettu 82 susiyksilöä radio- ja satelliittipannalla Itä-Suomeen sijoittuneella tutkimusalueella. Pantojen avulla saatu tieto on merkittävästi helpottanut petoyhdyshenkilöiltä saadun tiedon analysointia. (Kojola 2005a, 8.) Kantojen arvioinnissa hyödynnetään myös hirvenmetsästäjien niin kutsuille hirvihavaintokorteille kirjattuja petohavaintoja, riistakolmiolaskentoja ja riistanhoitopiirien suorittamia maalaskentoja. Paikoitellen havaintojen tärkeänä tukena käytetään radio- ja satelliittiseurantaan. (Kojola ja Määttä 2004, 2.)

3.2.2 Susi Suomessa

Suomessa oli vuoden 2006 kannanarvion mukaan 250–260 sutta. Susikanta on runsastunut vähitellen viime vuosina ja se on yli kaksinkertainen vuoteen 1999 verrattuna, jolloin Suomessa arvioitiin olevan 95 sutta. Susikanta on keskittynyt voimakkaasti Kainuun ja Pohjois-Karjalan riistanhoitopiireihin. Jopa 55 % susikannasta asuu tuolla alueella, kun koko itäisen Suomen alueella kannasta asuu 69 %, läntisessä Suomessa 25 % ja poronhoitoalueella 6 %. (Kojola 2007; Kojola ym. 2006, 3.)

Vuonna 2005 varmistettuja susipentueita syntyi 20 kappaletta, joka on neljä enemmän kuin edellisellä vuonna. Pentueiden määrä on kolminkertaistunut vuosien 1996–2004 välillä. Vuonna 2006 pentueiden määrä oli noussut jo 25:teen. Kannan kasvaessa myös sen elinpiiri on laajentunut. 1990-luvulla pesintöjä tapahtui vain Kainuun, Kymen ja Pohjois-Karjalan riistanhoitopiirien alueella, mutta viime vuosina myös Etelä- ja Pohjois-Savon alueelle on muodostunut vakituisia pesintäalueita. Osa susien pentuelaumoista elää molemmin puolin Venäjän ja Suomen rajaa ja tämä on otettu huomioon kannanarviointiperusteissa. Vuonna 2002 havaittiin pesintöjä myös läntisen Suomen alueella ensimmäisen kerran yli sataan vuoteen. (Kojola 2005a, 9; Kojola ym. 2006, 3–4; Kursula 2007.)

3.2.2.1 Susi Suomen lainsäädännössä

Suomen lainsäädännössä suden asema on viimeisen 30 vuoden aikana muuttunut monilta osin. Yleisesti ottaen muutokset ovat johtaneet suden yhä laajempaan suojeluun. Merkittävä muutos on vuonna 1975 annettu säädös (1038/1975), joka lopetti tapporahan maksamisen sudesta vuodesta 1976 lähtien. Toinen tärkeä kannanotto lainsäädännössä on, että vuoden 1993 uudessa metsästyslaissa (28.6.1993/615) aiemmassa vuoden 1962 laissa (290/62) ollut haittaeläintenkatteoria poistettiin kokonaan ja näin ollen susi monien muiden lajien tapaan määriteltiin riistaeläimeksi. Tämä yhdistettynä vuoden 1993 metsästyslain kestävän käytön periaatteeseen johti suden rauhoituksen laajentamiseen.

Erkki Pulliainen ja Väinö Saario (1994, 17) havainnollistavat kestävän käytön periaatetta ja sen vaikutusta suden suojeluun vuoden 1993 lain uudistamisen jälkeen. Suden elintapoihin kuuluu lauman muodostaminen, minkä jälkeen lauma valloittaa itselleen reviirin. Reviirin suuren koon huomioon ottaen ja lauman liikkuvaisuuden vuoksi suden metsästyksestä ja suojelusta ei Pulliaisen ja Saario mukaan voi päättää paikallisella tasolla, vaan päätökset on tehtävä kansallisella tasolla. Samassa yhteydessä Pulliainen ja Saario määrittelevät myös minimikannan, jolla suden perinnöllinen monimuotoisuus toteutuisi. Tämä minimikanta tarkoittaisi noin 200 sutta, mikä raja onkin nykyään jo saavutettu.

Suomi on kuitenkin edelleen jakaantunut suden rauhoituksen ja metsästyksen suhteen kahteen osaan, sillä poronhoitoalueella suden metsästäminen on aina ollut vapaampaa kuin muualla Suomessa. Susi voi poronhoitoalueella aiheuttaa todella merkittäviä ongelmia poronhoitoa elinkeinonaan harjoittaville, sillä vaikka susivahinkoja korvataan valtion varoilla, ei kaikkia susien tappamia poroja ole mahdollista maastosta löytää, joten korvaukset voivat jäädä saamatta. Poronhoitoalueellakaan suden metsästäminen ei ole rajaamatonta, vaan sutta varten on haettava pyyntilupa, joka voidaan käyttää ainoastaan rajattuna aikana.

3.2.2.2 Susivahingot

Kojolan (2005b, 17) mukaan susien aiheuttamien vahinkojen määrät eroavat huomattavasti susiyksilöiden välillä. Poronhoitoalueen ulkopuolella 10 - 20 % susikannasta aiheuttaa 80 % vahingoista. Susiyksilöiden välisten erojen oletetaan johtuvan osaltaan yksilökohtaisista eroista ja osaltaan elinympäristöstä. Erityisesti koiriin kohdistuneisiin vahinkoihin vaikuttavat tarjoutuneiden tilaisuuksien määrä ja vaihtelut varsinaisten saaliseläinten kannoissa, mutta Suomen itäosien susilaumojen välillä on kuitenkin havaittu selkeitä eroja koiravahinkojen aiheuttajina, eikä näihin eroihin ole vaikuttanut koirien määrä tai saaliseläinkannat.

Eläinkohtaisesti mitattuna porovahingot muodostavat suurimman suden aiheuttaman vahinkoryhmän. Viime vuosina porovahingot ovat vaihdelleet huomattavasti vuoden 1995 alle 50 yksilöstä vuoden 2002 lähes 600 yksilöön. Porovahinkojen kohdalla on otettava huomioon, että kaikkia petojen tappamia poroja ei välttämättä maastosta löydetä. Toiseksi suurin vahinkoryhmä ovat lampaat. Ne ovat sudelle sopivan kokoisia saaliseläimiä ja niiden laumakäyttäytyminen tekee niistä sudelle helppoa saalista. Jonkin verran esiintyy myös nautaeläimiin kohdistuneita vahinkoja. (Bisi 2005a, 17.)

Susien vierailut pihapiirissä ja erityisesti koiriin kohdistuneet vahingot aiheuttavat ihmisissä runsaasti pelkoa ja heikentävät suden sietämistä alueella. Vuositasolla sudet ovat Suomessa tappaneet maa- ja metsätalousministeriön pitämien vahingonkorvaustilastojen mukaan 20–40 koiraa viime vuosina. Koirien, kuten porojenkin kohdalla, kaikki tapaukset eivät kuitenkaan tule tietoon, koska kaikkia koiria ei löydetä eikä niitä välttämättä ilmoiteta vahingonkorvausjärjestelmään kuuluvan omavastuun vuoksi. Koiravahingot muodostavat kustannuksiltaan suurimman vahinkoryhmän. (Bisi 2005a, 18.)

3.2.2.3 Suomalaiset susipuheet

Suurpetokantojen kasvaessa myös kohtaamiset ihmisten kanssa ovat lisääntyneet ja sitä kautta erilaiset pelot ja uhat ovat nousseet myös yleiseen keskusteluun. Näitä keskusteluja on käyty muun muassa lehdistössä esimerkiksi lukijoiden mielipidepalstoilla, mutta myös

organisoidummin erityisesti suden kannanhoitosuunnitelmaa laadittaessa. Petokeskustelua on tarkasteltu myös monissa opinnäytteissä. Kvantitatiivisen aineiston pohjalta on selvitelty suomalaisten suhtautumista susiin (Lumiario 1997), erityisesti Pohjois-Karjalan luonnonkäyttäjien mielipiteitä susista ja karhuista (Palviainen 2000) sekä suomalaisten suurpetoasenteita poronhoitoalueen ulkopuolella (Vikström 2000). Laadullisen aineiston pohjalta on selvitelty muun muassa Pohjois-Karjalaisten metsästäjien suhtautumista suurpetoihin (Ratamäki 2001) ja sanomalehti Keski-suomalaisen susiin ja karhuihin liittyvää kirjoittelua vuonna 1998 (Heikka 2000)

Suden kannanhoitosuunnitelmaa, joka ilmestyi vuonna 2005, varten kartoitettiin useiden sellaisten toimijatahojen näkökulmia, joita susikysymys erityisesti koskettaa. Tässä yhteydessä kerättiin kirjallista aineistoa sidosryhmiltä, joita ovat esimerkiksi luonnonsuojelupiirit, metsästäjäliiton ja riistanhoidon piirit sekä kennelpiirit. Kansalaisten ääntä pyrittiin saamaan kuuluville kuulemistilaisuuksissa, joita järjestettiin eri puolilla maata yhteensä 30. Näiden aineistojen pohjalta saatiin tietoa siitä, miten eri sidosryhmät kokevat suden haitat ja hyödyt ja sen millaisia alueellisia eroja näillä näkemyksillä on. Yleisesti ottaen suteen liittyviä positiivisia näkökulmia, kuten sen osallisuutta ekologisessa kokonaisuudessa esiintyi eritoten kehittyvän ja satunnaisen kannan alueella eli kaikkialla muualla kuin Itä-Suomessa. Tuolla Itä-Suomen vakiintuneen kannan alueella taas on ryhdytty hyödyntämään susi- ja karhupopulaatioita luontomatkailussa ja alueellisen imagon luonnissa. (Bisi & Kurki 2005, 39.)

Suden aiheuttamista negatiivisista tekijöistä Keski-Suomen kehittyvän kannan alueella vallalla ovat erityisesti elinkeinotoiminnalle aiheutuneet vahingot sekä susien aiheuttama pelko ja uhka ihmisten turvallisuudelle. Myös koirille ja luonnon virkistyskäytölle aiheutuneet haitat koetaan kohtuullisen voimakkaina sidosryhmien keskuudessa. Kansalaisten susipuheissa suden aiheuttamat vahingot ja susien määrä olivat vain yksi negatiivisen suhteen osatekijä. Kovaa arvostelua saivat osakseen myös susikannan kanssa tekemisissä olevat viranomaiset, sekä koti- että ulkomaiset (EU), ja tutkimuslaitokset sekä vahingonkorvausjärjestelmä. Aineistosta on havaittavissa kaikuja myös kaupunki-maaseutu -vastakkainasettelusta, jossa erityisesti Itä-Suomessa koettiin, että heillä ei ole mahdollisuuksia vaikuttaa alueensa susitilanteeseen, vaan päätökset tulevat alueen ulkopuolelta ja ”ylhäältä”. (Bisi & Kurki 2005, 43, 62–63).

3.3. Susi kansainvälisesti

Suomen susiin liittyvää lainsäädäntöä ohjaavat useat kansainväliset sopimukset ja Euroopan Unionin (EU) direktiivit. Euroopan unionin direktiiveistä erityisen **luontodirektiivin** avulla on tarkoitus suojella alkuperäisluonnon monimuotoisuutta, luontotyyppejä sekä kasvi- ja eläinlajeja. Direktiivissä määritellään toimet, joiden avulla pyritään säilyttämään tai saavuttamaan suotuisan suojelun taso yhteisön tärkeinä pitämien lajien osalta. Susi on tämän direktiivin osalta määritelty elinalueidensa osalta ensisijaisesti suojeltaviin lajeihin, jolloin käytännön tasolla Natura 2000 -verkostoon tulisi sisällyttää susien elinalueita. Suomessa tätä vaatimusta ei kuitenkaan tarvitse noudattaa, sillä Suomi sai liittymissopimuksessa sovittua tältä osin poikkeaman. (Härkönen 2005, 20.)

Susi luetaan luontodirektiivin lajisuojelun osalta liitteeseen IV eli se on yhteisön tärkeänä pitämä laji, joka edellyttää tiukkaa suojelua. Näiden lajien osalta otetaan niiden luonnollisilla levinneisyysalueilla käyttöön tiukka suojelujärjestelmä ja kielletään kaikki näiden lajien yksilöiden tahallinen tappaminen ja vahingoittaminen. Suomessa tämä ei kuitenkaan koske poronhoitoalueella olevaa susipopulaatiota, vaan tällä alueella susi kuuluu luontodirektiivin liitteen V lajeihin. Liitteen V lajien luonnosta poisottaminen on tietyiltä osin sallittua, jos se ei ole ristiriidassa suotuisan suojelun tason kanssa ja toimet katsotaan seurannan perusteella tarpeellisiksi. (Härkönen 2005, 22.)

Euroopan Unionin direktiivien lisäksi on olemassa myös muita kansainvälisiä sopimuksia, jotka vaikuttavat suden kohteluun Suomessa. **Bernin yleissopimuksen** tarkoitus on toimia luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston sekä elinympäristöjen suojelun yleissopimuksena. Suomessa tämä 19.9.1979 solmittu sopimus tuli voimaan 1.4.1986. Erityisenä tavoitteena Bernin yleissopimuksella on kehittää yhteistyötä koskien niitä elinympäristöjä tai eläimiä, joiden suojelu vaatii usean valtion yhteistyötä. Susi on myös tässä sopimuksessa määritelty tiukkaa suojelua vaativiin lajeihin, joiden tahallinen pyydystäminen ja tappaminen on kiellettyä. Suomi on kuitenkin sopimusta ratifioidessaan tehnyt varauman, jonka mukaan sopimusta ei Suomessa sovelleta suteen. Bernin sopimus edellyttää toimenpiteinä, että jokainen jäsenmaa luo kaikille maasuurpedoille hoitosuunnitelman, jollainen Suomessa onkin luotu jo sudelle ja karhulle. (Härkönen 2005, 22–23.)

Suden asemaa määrittää myös kansainvälinen uhanalaisten kasvien ja eläinten kauppaa säätelevä **CITES-sopimus**, joka tuli voimaan 1.1.1975. Suomi tuli sopimusosapuoleksi 8.8.1976. (Miettinen 2005, 23.) CITES-sopimus perustuu EY-lainsäädännön CITES-asetukseen, joka on sellaisenaan voimassa olevaa oikeutta, eikä vaadi kansallista lainsäädäntöä (Härkönen 2005, 22). Lisäksi suden asemaa säätelee vielä kansainvälinen 5.6.1992 voimaan tullut **biodiversiteettisopimus**, johon Suomi liittyi 25.10.1994. Sopimuksen avulla pyritään säilyttämään biologisen luonnon monimuotoisuus ja kestävä käyttö. Biologisten osien käyttö ei siis saa heikentää biodiversiteetin vaatimusta pitkällä aikavälillä.

4 AINEISTO JA MENETELMÄ

Päätettyäni pro graduni aiheen, jonka tuli jollakin tavalla valottaa metsästäjän suhtautumista suurpetoihin, päädyin nopeasti siihen tulokseen, että aineistoksi soveltuisit parhaiten haastattelu, tarkemmin sanoen puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu. Sirkka Hirsjärvi ja Helena Hurme (1991, 25) määrittelevät haastattelun tarkoittamaan informaation keräämiseen tähtäävää toimintaa, joka siis näin ollen on ennalta suunniteltua ja päämäärähakuista toimintaa. Haastattelu tutkimuksen aineistonkeruun muotona pitää tiivistetyksi sisällään viisi pääkohtaa. Haastattelu on ennalta suunniteltu, haastattelijan alulle panema ja ohjaama. Haastattelija on vastuussa haastattelun etenemisestä ylläpitämällä haastateltavan motivaatiota. Haastattelija myös tuntee roolinsa, mutta myös haastateltava on sen oppiva. Lopuksi haastateltavan on voitava luottaa annettujen tietojen luottamukselliseen käsittelyyn. (Hirsjärvi & Hurme 1991, 27.)

Minun olisi ollut mahdollista perehtyä metsästäjien näkemyksiin myös lehtien kautta tai tutustumalla susien kannanhoitosuunnitelman laatimiseen liittyvien kuulemistilaisuuksien materiaaleihin, mutta halusin nimenomaan kuulla ihmisten omia mietteitä sellaisessa tilanteessa, jossa heidän ei tarvitsisi pyrkiä vakuuttamaan vastapuolta omista mielipiteistään. Tähän teemahaastattelu soveltuu hyvin, koska siinä haastateltava halutaan nähdä tutkimustilanteen subjektina ja aktiivisena osapuolena (Hirsjärvi & Hurme 2000, 35). Aloittelevalle haastattelijalle puolistrukturoitu haastattelu luo myös turvalliset puitteet, sillä menetelmä on *joustava*, mutta runko haastattelun tueksi on kuitenkin olemassa. (Hirsjärvi & Hurme 2000 34, Hirsjärvi ym.2000, 192)

4.1 Aineiston keruu

Haastateltavani tavoitin ottamalla yhteyttä erään Keski-Suomen riistanhoitopiirin alueella sijaitsevan riistanhoitoyhdistyksen toiminnanohjaajaan. Hän puolestaan kutsui minut yhdistyksensä kokoukseen, jossa muiden asioiden ohessa jaettiin syksyn 2005 hirvenpyyntiluvat. Paikalla oli siis kyseisen riistanhoitoyhdistyksen alaisuudessa toimivien metsästysseurojen edustajia, monessa tapauksessa seuran puheenjohtaja ja/tai jahtipäälliköitä. Sain esittää asiani kokouksen alkupuolella. Esittelin itseni sekä mitä työtä

oli tekemässä ja minne. Kerroin hieman taustoja itsestäni ja mistä kiinnostukseni aiheeseen on lähtenyt. Korostin myös, että olen nimenomaan kiinnostunut tavallisen ja hieman iäkkäämmän metsämiehen ajatuksista ja niiden tarkastelemisesta. Kävin myös läpi periaatteet haastateltavien henkilöllisyyden suojaamisesta ja aineiston kohtelusta. Tämän jälkeen oli mahdollisuus esittää kysymyksiä, joita tulikin muutama, koskien lähinnä haastatteluiden kestoa ja aikataulua sekä haastattelupaikkaa. Sitten kokouksen puheenjohtaja kysyi paikallaolijoiden suostumusta haastateltavakseni. Suostumuksensa antoi 13 henkilöä ja kokouksen jälkeen puheenjohtaja luovutti minulle suostumuksensa antaneiden yhteystiedot sovittun mukaisesti.

Haastatteluja tein 5.10.-5.11.2005 välisenä aikana kokonaisuudessaan kuusi kappaletta. Lopulliset haastateltavat valikoituivat lähinnä saavutettavuuden perusteella ja siten, ettei saman seuran alueelta olisi kahta haastattelua. Alun perin tarkoitukseni oli tehdä jopa kahdeksan haastattelua, mutta haastattelusta toiseen toistuvat samantyyppiset teemat ja lähes sanasta sanaan samanlaisina pysyvät kannanotot johtivat päättelemään, että olen saanut *tarvitsemani tiedon* (Hirsjärvi & Hurme 2000, 58) jo kuuden haastattelun perusteella. Haastattelujen tapahtumapaikkana oli jokaisessa haastateltavan koti. Ehdotin sitä itse, sillä koin, että haastattelu olisi mahdollisimman miellyttävä tapahtuma, kun oltaisiin haastateltavan omalla, tutulla maaperällä ja hieman epävirallisessa tunnelmassa.

Haastattelut sujuivat pääosin hyvin. Kestoltaan ne olivat vajaasta puolesta tunnista reiluun tuntiin. Suurin osa haastateltavista vaikutti motivoituneilta vastaamaan kysymyksiin ja lisäksi tuntui, että he oikeasti toivoivat jonkun kuuntelevan heidän mielipiteitään ja näkemyksiään. Lähes kaikki haastattelutilanteet sujuivat keskusteleavassa hengessä, molemminpuolisen kokemusten vaihdon merkeissä. Koin, että kertomalla omista vähäisistä metsästyskokemuksista rohkaisin myös haastateltavaa puhumaan vapautuneemmin ja purin tilanteessa ehkä ensin vallinnutta jäykkää ja virallista tuntua, jota tiukka kysymys-vastaus - haastattelu olisi todennäköisesti lisännyt. Keskusteleva haastattelutyyppi onkin yleistymässä jäyempien tyyppien tieltä (Eskola ja Suoranta 1999, 86). Haastattelun aluksi kerroin vielä aineiston salassa pidettävyydestä ja samassa yhteydessä tai haastattelun jälkeen myös siitä, mistä valmiin työni saa käsiinsä, jos siihen tutustuminen kiinnostaa.

4.2 Metsästäjä haastatteluissa

Haastateltavat metsästäjät vastasivat hyvin tilastoista muodostunutta kuvaa, mikä tietysti oli myös tarkoitus. Jo haastateltavia valitessani määrittelin ikähaarukaksi 50–60 vuotta. Näin haastateltavat vastaisivat iältään tilastojen mukaan suurinta metsästäjäryhmää. Kaikki haastateltavat olivat myös harrastaneet metsästäystä jo vuosikymmeniä, erään haastateltavan mukaan

”siitä asti, kun sain pyssyä laillisesti kantaa ja vähän ennenkin.” (H3)

Metsästäys oli kaikilla haastatelluilla merkittävin harrastus ainakin ajankäytöllisesti ja muutkin harrastukset, kuten kalastus liittyivät jollakin tapaa luontoon. Muunlaisista harrasteista tuli vain yksittäisiä mainintoja. Kaikki haastateltavat olivat jonkinlaisessa nimetyssä asemassa joko metsästyssseurassaan (puheenjohtaja, sihteeri, rahastonhoitaja, johtokunnan jäsen) tai hirviporukassaan (metsästyksen johtaja), jotkut molemmissa. Kokemusta löytyi myös riistanhoitoyhdistyksessä toimimisesta ja yksi haastateltavista oli haastattelujen aikaan alueensa petoyhdyshenkilönä.

Pääasiallinen metsästettävä riista näillä miehillä oli hirvi, mutta kaikki metsästäivät enemmän tai vähemmän myös muuta riistaa, kuten jäniksiä, lintuja ja pienpetoja. Hirvenmetsästäys vie kuitenkin haastateltavilta niin paljon aikaa, että muulle riistalle sitä ei hirveästi jää, sillä syksyyn ajoittuvat metsästäysajat menevät päällekkäin. Viidellä kuudesta haastateltavasta oli metsästyksessä apunaan koira, useimmilla hirvikoira, mutta myös ajokoiria mainittiin. Metsästäys vie syksyllä suuren osan miesten vapaa-ajasta. Useimmat sanoivat metsästävänsä joka viikonloppu ja lisäksi aikaa kului pakollisissa paperitöissä, saaliin käsittelyssä ja myös peijaisten järjestelyssä. Varsinaisen metsästyksen ohella kaikkien haastateltavien metsästyssseuroissa tehtiin myös aktiivisesti riistanhoitotyötä, esimerkiksi vietiin hirville nuolukiviä, pidettiin riistapeltoja, ruokittiin jäniksiä ja peuroja.

Metsästyksen asemaa yhteiskunnassa kaikki haastateltavat pitivät ainakin jossakin määrin merkittävänä. Muutoksia metsästyksen asemassa oli kaikkien mielestä vuosikymmenten aikana tullut, esimerkiksi pienriistan merkitys elintarvikkeena on vähentynyt. Sen sijaan hirvenmetsästyksen haastateltavat kokivat tärkeäksi. Hirvenlihan sanottiin olevan puhdas

luonnontuote ja koska etenkin lähivuosina hirven kaatolupia on myönnetty todella runsaasti, metsästäjien saama lihamäärä koettiin merkittäväksi. Eräs haastateltava havainnollisti lihamäärää kertomalla, että heidän hirviporukassaan on seitsemän jäsentä ja kymmenen kaatolupaa, mikä tarkoittaa reilua yhtä hirveä jokaiselle.

4.3 Aineiston analyysi

Aineistoa analysoidessani olen väljästi käyttänyt Jari Eskolan (2001) kuvaamaa laadullisen aineiston analyysitapaa. Eskolan tapa soveltuu erityisesti teoriasidonnaiseen analyysiin, jolloin aineiston analyysissä on teoreettisia kytkentöjä, mutta se ei kokonaan pohjaudu aineistoon eikä teoriaan. Aineiston analyysissä edetään askel kerrallaan aluksi aineistoa järjestäen eli tässä tapauksessa ryhmittelemällä aineistoa haastattelurungon teemojen ympärille sitä juurikaan karsimatta. Teemoittelun jälkeen ryhdytään varsinaiseen analyysiin, mikä tarkoittaa aineistosta tehtyjä tulkintoja. Analyysin tarkoituksena on nyt tiivistää aineistoa ja jäsentää se siten, että kaikki olennainen säilyy ja aineiston informaatioarvo kasvaa. (Eskola 2001, 137, 142–146.)

Tässä kohden voidaan edetä joko kuvaamalla tasapuolisesti aineiston eri teemoja tai tyypejä tai nostamalla esiin joitakin mielenkiintoisimpia kohtia. Laadullisessa tutkimuksessa tyypillisesti keskitytään joihinkin tutkijan mielestä tärkeimpiin teemoihin. Näitä teemoja käsitellään tuomalla esiin mielenkiintoisimpia haastatteluvastauksia, joiden antoisuuden perusteella muodostetaan ydin, jonka ympärille tuodaan lisää havainnollista haastatteluaineistoa. Aineisto kirjoitetaan nyt auki eli esitetään omat tulkinnat siitä, mitä aineistossa on yhdistäen aineistoesimerkkejä ja tutkijan omaa ajattelua. Lopuksi analyysi tuodaan teorian/teorioiden ja aiempien tutkimustulosten yhteyteen. (Eskola 2001, 147–150.)

Omassa työssäni teemahaastattelu aineiston keräämisen muotona ohjasi aineiston käsittelyn tapoja erityisesti analyysin alussa. Aineisto oli haastattelurungon perusteella järjestettävissä kuudeksi teemaksi. Nämä teemat nimesin alustavasti seuraavalla tavalla: **metsästys geeneissä, susi petona/eläimenä, susi naapurina, nykyisen ja menneen ristiriita, salaliitto ja kamppailu päätäntävällasta**. Näissä teemoissa oli varsinaista

analyysiä ajatellen varaa tiivistämiseen ja esimerkiksi metsästys geeneissä -teema siirtyi aktiivisesta analyysistä taustalla vaikuttavaksi näkökohdaksi, jonka kautta haastateltavien ajatuksia oli helpompi hahmottaa. Analyysivaiheessa susi petona/eläimenä- ja susi naapurina -teemat muotoutuivat kysymykseksi luonnollisuudesta ja epäluonnollisuudesta, samoin kuin salaliitto ja kamppailu päätäntävällästä yksinkertaistui maaseudun ihmisten kokemaksi syrjäytymiseksi oman alueen päätöksenteosta.

Varsinaiseen analyysiin siirtyi siis kolme teemaa, jotka valottavat susiongelman eri puolia ja tekevät ymmärrettävämmäksi yhden ihmisryhmän susisuhtautumisen. Ensimmäisenä käsittelen suden hahmoon ja sen kanssa elämiseen liittyviä näkökohtia, jossa metsästäjät määrittelevät oman susikuvansa ja käsittelevät myös niitä puolia, joissa heidän käsityksensä eroaa suden biologisesta määritelmästä. Toinen merkittävä kysymys on nykyaikana yhä enemmän valtaan tulleen eläinkeskeisen näkemyksen ja aiemman tekniikka- ja ihmiskeskeisen näkemyksen yhteentörmäys ja siitä seurannut tilanne, jonka metsästäjät kokevat osittain hämmentävänä ja osittain jopa halventavana. Viimeisenä käsittelen metsästäjien kokemusta susikysymyksen päätäntävällän siirtymisestä yhä kauemmas EU:n.

5 METSÄSTÄJÄN SUSIKUVAN ULOTTUVUUDET

Haastattelemieni metsästäjien susikuvaa eriteltäessä on kyseiset toimijat paikannettava ihmisen ja eläinten välisten suhteiden muutoksen kentälle. Huolimatta siitä, että he konkreettisesti elävät 2000-luvun postmodernissa yhteiskunnassa, ovat heidän käsityksensä ihmisen ja eläimen välisistä suhteista muodostuneet aiemmin. Kaikki haastateltavani olivat aloittaneet metsästyksen jo varhain ja sitä kautta he olivat sosiaalistuneet tietynlaiseen *moderniin* näkemykseen metsästyksestä, riistasta sekä muista eläimistä. Tällainen näkemys on edelleen vallitseva yhteiskunnassa, vaikka muutos tässä suhteessa onkin jo osittain käynnissä. Ominaista tälle modernille näkemykselle ovat tekniikka- ja ihmiskeskeinen luontokäsitys, *tilanhoitajan etiikka* ja kategorisen eron kokeminen ihmisen ja eläimen välillä. Näitä käsityksiä metsästäjät uusintavat aktiivisesti harrastuksensa kautta.

Haastateltaville heidän näkemyksensä luonnosta ja eläimistä näyttäytyy *luonnollisena* ja siksi ainoana järkevänä totuutena. Näkemyksen asema yhteiskunnallisesti jaettuna kokemuksena vielä vahvistaa tätä luonnollisuutta (Ilvesviita 2005, 87). Ihmiskeskeinen näkemys ohjaa väistämättä toimintaa ihmisen eduksi ja voi näin ollen olla ristiriidassa eläimen intressien kanssa. Metsästyksen sisältyvä ilmeinen *hallinta* ja *väkivalta* ohjaavat toimintaa myös metsästäjien kokemassa ristiriidassa suden kanssa. Tämä varsin suoraviivainen eriarvoisuuden osoitus taas johtaa ristiriitaan yhteiskunnassa vahvistuvan eläinkeskeisemmän näkemyksen kanssa.

Yhtäältä siis ihmisen luonnolliseksi koettu kategorinen asema eläinten yläpuolella mahdollistaa metsästäjien negatiivisen suhtautumisen muotoutumisen negatiiviseksi toiminnaksi. Tällainen käytös ei olisi mahdollista toista ihmisryhmää kohtaan. Toisaalta myös suden itsensä käyttäytyminen toimii negatiivisuutta lisäten, koska sen toiminta koetaan *epäluonnolliseksi*. Ihmisen reviiriä pelkäämätön susi ei toimi omaan eläimen kategoriaansa kuuluvalla tavalla, vaan on jonkinlainen luonnonoikku, jonka hävittäminen on tarpeellista. Tämäkin näkemys on omalla tavallaan yhteiskunnallisesti jaettu, kun kyseessä ovat niin sanotut koirasudet. Koirasutta pidetään erityisen luonnottomana, koska se sekoittaa selkeän jaon villeihin ja kesyihin eläimiin, vaikka juuri koiran ja suden onnistunut lisääntyminen osoittaa, että lajit ovat geneettisesti hyvin lähellä toisiaan.

Susikeskustelussa merkittävässä asemassa on paitsi itse susi myös sen ympärillä olevat toimijat. Susi toimii ikään kuin varaventiilinä niille turhautumisen tunteille, joita haastateltavien keskuudessa on aiheuttanut erityisesti EU. Vaikka EU:ssa nähdään hyviäkin puolia, kuten yhteinen valuutta, tuntuvat sen päätökset haastatelluista liian kaukana ja vähäisin tiedoin tehdyiltä. Susien aiheuttamat ongelmat koetaan paikallisiksi, jolloin niistä päättäminenkin tulisi tapahtua paikallisesti, mutta sellaisen instanssin alaisuudessa, joka hallitsee myös laajemman mittakaavan. Tällaiseksi tahoksi haastateltavat esittivät riistanhoitopiirejä, joiden alaisuudessa jaetaan myös esimerkiksi hirven kaatoluvat.

5.1 Susi – luonnollinen vai luonnoton?

Maaseudun ihmiselle susi ei ole yksinkertaisesti vain arktisia rekikoiria muistuttava petoeläin, jonka ravintoon kuuluu hirvieläimiä ja pikkunisäkkäitä. Haastateltavien puheessa susi muotoutui hahmoksi, jolla on monia inhimillisiksi luettavia piirteitä ja oma asemansa ihmisen ja eläimen suhteiden verkostossa. Yhtäältä haastateltavilla liittyi suteen monia negatiivisia määreitä, sillä alueella oli tapahtunut susien hyökkäyksiä kotieläinten kimppuun ja yksi metsästyskoira oli myös joutunut suden saaliiksi. Sutta kuvattiin epäluotettavaksi, lihaa syöväksi pedoksi ja epäsuorasti suteen viitattiin sanalla piru. Toisaalta susien koettiin kuitenkin mahtuvan hyvin Suomen metsiin, jos niiden aiheuttamia haittoja saataisiin vähennettyä.

Suomessa suteen verrattavia suurpetoja on vain karhu. Karhukannan kasvu alkoi susikannan kasvua huomattavasti aiemmin ja sen aiheuttamat ongelmat ovat samantapaisia kuin suden. Niinpä näiden kahden eläimen vertaaminen tuottikin mielenkiintoisia tuloksia. Sutta karhuun verrattaessa karhu koettiin huomattavasti haitattomammaksi eläimeksi kuin susi. Tämän todettiin johtuvan lähinnä karhun pitkästä talviunesta ja osittaisesta kasvissyönnistä. Pohjois-Suomessa tapahtuneita karhun tekemiä hyökkäyksiä lammastarhalle, jossa se tappoi useita lampaita, pidettiin haastateltavien keskuudessa karhulle poikkeuksellisena käytöksenä. Negatiivinen suhtautuminen suteen ei kuitenkaan haastateltavien mielestä ole pelkästään suden hahmosta johtuvaa, vaan todettiin, että jos

karhusta aiheutuisi samanlaisia vahinkoja kuin sudesta, suhtautuminen siihen olisi yhtä vihamielistä.

Tämä näkemys saa tukea, kun tarkasteluun otetaan edellisellä vuosikymmenellä tapahtunut karhukannan kasvu ja siitä aiheutuneet haitat. Karhukanta kasvoi vuoden 1993 uuden Metsästyslain myötä vuosikymmenessä noin 600:sta yli 800 yksilöön. Uudessa laissa karhua metsästettäessä oli metsästäjällä oltava voimassaoleva metsästyslupa ja hänen tuli suorittaa hyväksytysti ampumakoe. Nämä tiukennukset yhdistettynä kestävän käytön periaatteisiin, jotka ilmenivät metsästyskiintiöiden ja yksittäisten lupien muodossa johtivat karhukannan vahvistumiseen ja sitä kautta karhun aiheuttamien haittojen lisääntymiseen. (Mykrä ym. 2006, 20.)

Minna Heikka (2000) on tarkastellut pro gradu –tutkielmassaan sanomalehti Keski-suomalaisessa käytyjä susiin ja karhuihin liittyviä keskusteluja vuoden 1998 aikana. Kyseisen vuoden juhannuksena karhu tappoi lenkkeilijän Ruokolahdella ja myöhemmin syksyllä karhu raateli miehen Multialla. Nämä tapaukset olivat omiaan vauhdittamaan lehtikirjoittelua, jossa karhu muotoutuu lähes suden veroiseksi vaaraksi ja uhaksi ihmisten turvallisuudelle. (Heikka 2000, 75). Samoin vuonna 2000 Pohjois-Karjalan liiton teettämässä kyselyssä luonnonkäyttäjille karhu koettiin ihmisen turvallisuudelle vaarallisemmaksi kuin susi (Palviainen 2000). Tällainen näkemys ei kuitenkaan ollut vallitseva haastateltavien keskuudessa. Karhua pidettiin kohtuullisen harmittomana eläimenä, joka

”tappaa hirven, pari vuodessa, keväällä ja syksyllä saattaa tehdä sen, mutta ei täällä sillä lailla ole suureksi ongelmaksi tullu.” (H4)

Haastateltavat eivät osanneet pelätä karhun käyvän ihmisten kimppuun, siitäkin huolimatta, että lähimmän kymmenen vuoden sisään karhu oli raadellut miehen Keski-Suomen alueella. Karhua kohtaan tunnettiin ehkä jonkinlaista molemminpuolista kunnioitusta, jonka seurauksena karhun koettiin välttelevän ihmistä. Karhujen hyökkäykset ihmistä kohtaan tapahtuvat myös toisinaan tilanteessa, jossa hyökkäävä käyttäytyminen koetaan ymmärrettäväksi, kuten pentujaan puolustavan naaraskarhun tai metsästystilanteessa haavoitetun karhun hyökkäykset.

Karhun kokemisessa haitattomammaksi eläimeksi kuin susi voi kuitenkin olla kyse myös tottumisesta. Tällainen näkemys tulee esiin petoyhdyshenkilönä toimineen haastatellun kokemuksesta.

”Hyvä, jos kolmasosa [jälkihavainnoista RT] tulee enää nykyään. Ei se ole enää mikään uutinen eikä ihme.” (H1)

Aiemmin siis vaikkapa karhun jäljet maastossa aiheuttivat enemmän reaktioita. Kuitenkin karhukannan vakiintuminen alueella ja siitä seurannut jälkien lisääntyminen on vähentänyt ihmisten mielenkiintoa ilmoittaa jälkihavainnoistaan petoyhdysmiehelle. Sen sijaan suden saama suuri julkisuus on varmasti lisännyt jälkihavaintojen ilmoittelua. Lisäksi suden ja koiran jälkien samankaltaisuus vaatii useammin asiaan perehtyneen henkilön tunnistusapua.

Susi koettiin siis yleisesti ottaen karhua suuremmaksi uhkaksi haastateltavien keskuudessa. Suden olemukseen liitettiin usein kuvauksia sen raaka`aksi koetusta käyttäytymisestä. Erityisesti koiria tappaessaan sudet tuntuvat paljastavan todellisen petoeläimen luonteensa.

”Kun se [susi RT] ei oikeastaan tapa, vaan ku se alkaa elävältä syömään. Se se häijyintä on.” (H3)

Näin tappaessaan omaa sukulaislajiaan sudesta muodostuu kuva paitsi häijynä myös jollakin tapaa luonnottomana, kannibaalina olentona. Tällaisen metsästyskoiiriin kohdistuvan riskin edessä metsästäjät kokevat olevansa avuttomia, sillä yhtäältä ihmisten ei ole vuosikymmeniin metsässä liikkueensa juurikaan tarvinnut ottaa huomioon nykyisenkaltaisia uhkia ja toisaalta uhkiin ei voi suhtautua entiseen tapaan, sillä suden vahingoittaminen tai vangitseminen ilman lupaa on laitonta.

Suden olemukseen kuuluu petoeläimenä olemisen lisäksi tietynlainen mystisyys. Jälkihavainnot eivät aina pidäkään paikkaansa, eikä haastateltavista yksikään ollut nähnyt sutta luonnossa, vaikka kaikki siis liikkuvat metsässä runsaasti ympäri vuoden ja susia alueella on ollut. Susien ilmestyminen alueelle näkyy myös muiden metsäneläinten haastateltavien mukaan *epänormaalina* pelokkuutena. Susia ei olekaan viimeisten

vuosikymmenien aikana Keski-Suomen metsissä juuri esiintynyt. Tällainen sudeton tilanne on siis ehtinyt jo vakiintua *normaaliksi* tilaksi.

Tällainen luontoon kuuluvien uhkien uudelleen ilmestyminen on muokannut niistä paitsi epänormaaleja, jopa *epäluonnollisia*.

”Minä pojille jo sanoin, että jotain pirua tuolla metässä nyt on, että tämä ei ole normaalia.” (H2)

Tällaisessa lausunnossa voidaan havaita kaikuja pitkälle 1900-luvullekin vaikuttaneesta näkemyksestä, jossa petoeläimiä pidettiin luonnon virheinä, joihin ihmisen tuli puuttua. Nykyään susi ei kuitenkaan ole niinkään luonnon virhe kuin riski, jonka säätelyssä haastateltavat kokivat olevansa avainasemassa. Lainsäädännön kuitenkin sitoessa metsästäjien kädet tässä suhteessa seurauksena on ristiriita, jonka puhkeamista varsinaiseksi konfliktiksi haastateltavat jo uumoilivat.

On kuitenkin huomioitava, että sudet ovat herättäneet voimakasta vihaa ja pelkoa myös aikoina, jolloin susikanta on ollut pienempi. Susi on todellinen ja esimerkiksi sairauksia konkreettisempi uhka kotieläimille ja niistä erityisesti lampaille, joiden käytös uhkatilanteessa tekee niistä helppoja saaliita. Erkki Pulliainen (1984) on kerännyt kirjaansa *Petoja ja ihmisiä* erityisesti sanomalehtikirjoituksissa 1960- ja 1970-luvuilla esiintyneitä näkemyksiä suurpedoista. Jo tuolloin on yleisönosastokirjoituksissa pelätty suden tai peräti susilauman hyökkäävän ihmisen kimppuun. Pulliainen korostaa myös tuolloin mahdollisesti hyvinkin relevanttia ihmisen ja suden intressien yhteneväisyyttä, mitä tulee metsän riistaan. Nykyisin sen sijaan ei valtaviin hirvikantojen vuoksi saaliista ole puutetta kummallakaan osapuolella.

Merkille pantavaa on, että vaikka pelko susia kohtaan voi olla perusteetonta siinä mielessä, että susi ei ole yli vuosisataan aiheuttanut ihmisvahinkoja, on pelko todellinen sitä kokeville. Toteamus siitä, että metsästäjien tulisi hyväksyä harrastukseensa sisältyvä riski esimerkiksi koiran joutumisesta suden saaliiksi, ei ole metsästäjille relevantti, sillä tämä ei ole se tilanne, joka on heille vallitseva. Haastateltavat ovat kasvaneet aikana, jolloin sudesta vielä maksettiin tapporahaa.

”Ja sillon aikanaan Suomessa jopa valtion tapporahalla on saatu hävitettyä se eläin ja nyt sitten sitä hommataan tänne lisää.” (H4)

Noina aikoina yhteiskunnassa vallitsi hyvin erilainen näkemys pedoista ja luonnosta sekä eläimistä ylipäätään. Tuo näkemys ei kuitenkaan ole hävinnyt, vaikka se ei enää olekaan yhteiskunnassa eikä myöskään valtion taholla vallitseva. Yksittäisen ihmisen tai tässä tapauksessa ihmisryhmän (metsästäjien) keskuudessa on vielä vahvana käsitys ihmisen kategorisesti asemasta eläinten yläpuolella, joka poikkeuksetta mahdollistaa haitaksi koetun eläimen hävittämisen. Tämä oikeus koetaan kuuluvaksi myös metsästäjien kokemaan luonnon vaalijan rooliinsa.

Kuten susi, myös luonto pitää kuitenkin sisällään monenlaisia muotoja riippuen siitä, keneltä asiaa tiedustele. Vain harvoin luonnontila merkitsee enää todella koskematonta luontoa. Luonto on monilla tavoin valjastettu ihmisen toiminnalle talousmetsistä kansallispuistoihin. Myös metsästäjillä on oma käsityksensä siitä, mikä on luonnon tavoiteltu tila. Heille luonnon tavoiteltu tila tarkoittaa sellaisia riistakantoja, joita he voivat verottaa luonnollisen poistuman lisäksi ja myös, että he voivat aseistettuina puolustaa itseään selviä uhkia kohtaan. Ja tällaiseksi selväksi uhaksi koetaan esimerkiksi koirien läheisyyteen metsässä hakeutuvat sudet. Tällainen näkemys voi vaikuttaa hätkähdyttävältä, koska se tuo kaikessa raadollisuudessaan esiin ihmisen ja eläimen välisen suhteen tämänhetkisen tilan.

Konfliktin mahdollisuutta tuntuivat erityisesti lisäävän ihmisasumusten läheisyydessä liikkuvat sudet. Ihmisten reviiirille tunkeutuva susi toimii jollakin tapaa luonnottomasti, sillä luonnonvaraisten eläinten on totuttu väistävän ihmistä ja myös välttelevän ihmisen hajua. Haastateltavat kuvasivat susien käyneen röyhkeiksi.

”Ihmisten täytyy pelätä omassa pihapiirissä petoja.” (H1)

Pihassa käyvien susien koetaan ylittävän toiminnallaan oman villieläimen kategoriansa. Se nousee passiivisen objektin roolinsa yläpuolelle ja käy uhkaamaan ihmisen fyysistä turvallisuutta, joko konkreettisesti tai ainakin mielikuvien tasolla.

”Ei niihin kyllä uskalla luottaa, vaikka sitä kuinka vakuutetaan, että ne ei käy ihmisten kimppuun.” (H3)

Vallitseva tilanne, jossa eläin ja erityisesti riista on altavastaajana, muuttuukin tilanteeksi, jossa ihminen kokee olevansa kyvytön puolustautumaan eläintä vastaan. Tämä tilanne konkretisoituu erityisesti metsästystä harrastavien keskuudessa, koska metsästys tilanteena luo selkeästi ihmisen ylivoimaisuutta. Tällainen tilanteen kokema nurinkääntyminen saa haastateltavat kokemaan turhautumista, joka sävyttää susista käytävää keskustelua negatiivisesti.

Tämä negatiivinen suhtautuminen heijastuu erityisesti puhuttaessa suden suojelusta. Voimakas suojelu koettiin haastateltavien keskuudessa verrattain uutena ja varsin käsittämättömänä asiana.

”Niin kyllä tää maaseutuväestö, joka niiden petojen kanssa täällä elää, varmasti on ymmällään ja vähän niinku ihmeissään ja helisemässä.” (H4)

Ehkä ensimmäisiä kertoja modernilla ajalla ihmisten on täytynyt *sopeutua* villieläinten aiheuttamaan riskiin. Luonto on aiemminkin asettanut reunaehdonsa ihmisen toiminnalle (Haila 2003, 9–11), mutta tekniikan kehitys on siirtänyt näitä ehtoja yhä edemmäs. Jo 1970-luvun energiakriisi opetti ihmisen *rajoittamaan* toimintaansa suuremman edun saavuttamiseksi. Suden kohdalla tämän ei ole katsottu riittävän, vaan susi on kokonaan rauhoitettu ihmisen toimilta. Tämä taas on johtanut tilanteeseen, jossa suuremman, ja tässä tapauksessa varsin abstraktin, hyvän saavuttaminen vaatii eräiltä ihmisryhmiltä enemmän ja konkreettisempia uhrauksia kuin toisilta. Lisäksi ongelmaa mutkistaa entisestään se, että näitä uhrauksia todellakin vaaditaan tietyltä ryhmältä useimmiten ryhmän ulkopuolisten toimesta. Tällainen koetaan varsin hämmentävänä ja se on myös omiaan herättämään negatiivisuutta koko asiaa (suden suojelu) kohtaan.

Luonnonvaraisista eläimistä puhuttaessa haastateltavien puheessa toistui useasti hyötynäkökohta. Metsästystä pidettiin arvostettuna ja nimenomaan hyödyllisenä harrastuksena, jonka avulla on mahdollista säädellä luonnon riistakantoja ihmistä hyödyttävällä tavalla. Esimerkiksi hirveä pidettiin varsin haitallisena eläimenä sen aiheuttamien taimikkotuhojen ja liikenteen vaaratilanteiden vuoksi, mutta metsästyksen

avulla nämä haitat voitiin pitää aisoissa ja samalla saatiin puhtaaksi ja terveelliseksi koettua lihaa perheen käyttöön.

Susista puhuttaessa esiintyi myös puhetta hyödystä, joskin lähinnä sen vastakkaisen merkityksen, haitan, kautta. Sudesta aiheutuneet haitat koettiin varsin suurina ja niihin varautuminen hankalana.

”Metässä tulee tutkattua [paikannettua koira tutkapannan avulla RT], mutta sillehän ei maha mittään, kun koira on irti metässä, että jos jotakin sattuu.”
(H3)

Haastateltavat kokivat suden heille aiheuttamaan potentiaaliseen uhkaan eli metsästyskoiran menetykseen varautumisen hyvin hankalaksi. Jos aiotulla metsästysalueella oli nähty syden jälkiä, ainoaksi vaihtoehdoksi tuntui jäävän se, ettei koira päästetä ollenkaan metsään. Tämä taas ei pidemmän päälle ole järkevä vaihtoehto, sillä

”jos ei sitä tuolla metässä käytä, niin ei se pitkään pysy metsästyskoirana tuolla tarhassa. Kyllä siitä se taito häviää.” (H3)

Metsästyskoirien suojaamiseen susilta oli haastattelujen aikaan kehitelty sähköliivi, jonka tarkoituksena on karkottaa voimakkaalla sähköiskulla koiraan kiinni käynyt susi. Liivin käytännön toiminnasta ei ollut kokemuksia, mutta jo ajatuksena liivi herätti kummastusta haastateltavissa.

”Miten se koira sitten, kun susi on käynyt kiinni. Vaikkei siinä haavoja tulis, niin ei se enää metällä uskalla kulkea, jaloissa vain pyörii. Ei siitä sitten ole metälle.” (H6)

Tällaiset keksinnöt hämärtävät haastateltavien mukaan pääasian koko susikysymyksestä eli sen, että tällaisia tarpeita ja koetunlaisia uhkia ei pitäisi tulla. Uhat pitäisi torjua jo etukäteen rajoittamalla susikanta tarpeeksi pieneksi, niin kuin se on ollut aikaisempina vuosikymmeninä.

5.2 Nykyisen ja menneen ristiriita susikysymyksessä

Ympäristökysymykset ovat 2000-luvun yhteiskunnan ristiriitaisimpia aiheita. Demokraattisen yhteiskunnan peruspilareita ovat moniarvoisuus ja siihen liittyvä ajattelun ja ilmaisun vapaus. Ympäristökysymysten ratkaisussa moniarvoisuus on yhtäältä hyödyllistä, sillä päätöksentekoon osallistumisen katsotaan edesauttavan ongelmien ratkaisuun sitoutumista. Toisaalta moniarvoisuus sisältää kuitenkin myös ristiriidan siemenen. Ihmisten arvostukset ovat erilaisia ja tällaisessa tilanteessa esimerkiksi hyötyjen ja haittojen jakamisesta tulee ongelmallista. (Oksanen 2000, 82–83.)

Tämä ristiriitaisuus sävyttää myös haastateltavien kokemuksia. Ympäristökysymykset ja sitä myöten myös kysymys suurpetojen suojelusta on haastateltaville suhteellisen uusi asia. Eläimiin liittyvät uudenlaiset asenteet hämmentävät erilaiseen luontosuhteeseen sosiaalistuneita haastateltavia.

*”Ne [susien suojelua vaativien kommentit RT] on hyvin tunneperäisiä, että pietään niinku kotieläimenä jotain metsänpetoja. Pikkukivana lemmikkinä.”
(H1)*

Ihmis- ja tekniikkakeskeinen luontoasenne, joka on ollut vallitseva haastateltavien elämässä, ei aseta ihmiselle mitään moraalisia velvoitteita luontoa ja eläimiä kohtaan. Tästä näkökulmasta uusi eettinen eläinsuhde näyttäytyy sentimentaalisuutena ja erityisen käsittämättömänä, koska susikysymyksessä eläinten oikeudet eivät vain yllä ihmisten oikeuksien tasalle, vaan niiden yläpuolelle. Eli suden oikeus elää arvotetaan korkeammalle kuin ihmisen oikeus häiriöttömään toimintaan.

Koska useimmille haastatelluille metsästys on ollut harrastus jo lapsesta asti, myös heidän näkemyksensä riista- ja villieläimistä ovat muotoutuneet jo varhaisessa vaiheessa. Susi on koettu uhkaavana ja vaarallisena jo hyvin varhaisella iällä.

”Että kyllä minä muistan omasta nuoruudesta, kun niitä susia silloin tällöin putkahti, niin kyllähän sitä kouluun mennessä pelättiin...” (H2)

Tämän pelon käsittelyyn oli kuitenkin 1970-luvulle saakka suoraviivainen menetelmä. Esimerkiksi vuosien 1959–1963 Karjalasta tapahtunut susiekspansio keskeytettiin tappamalla lähes viisikymmentä sutta (Pulliainen 1984, 191). Tämä oli mahdollista, koska vuoteen 1993 saakka susi on Suomen lainsäädännössä määritelty haittaeläimeksi, jonka metsästäminen oli sallitumpaa kuin nykyisen lainsäädännön aikana ja vuoteen 1975 saakka sudesta maksettiin tapporahaa, kunnes vuonna 1975 annettiin säädös (1038/1975), jonka mukaisesti tapporahan maksaminen sudesta loppui vuonna 1976.

Nykyisin Suomen susia koskevaa lainsäädäntöä ohjaavat Euroopan Unionin direktiivit ja niistä erityisesti luontodirektiivi. Tässä direktiivissä susi luetaan yhteisön tärkeänä pitämiin lajeihin, joka edellyttää tiukkaa suojelua. Lajin luonnollisella levinneisyysalueella, kuten sutta koskien Suomessa, kielletään kyseisen lajin yksilöiden tahallinen tappaminen ja vahingoittaminen. Suomessa poronhoitoalueella suden suojelu ei kuitenkaan ole yhtä tiukkaa, vaan niitä saa myös rajoitetusti metsästä. (Härkönen 2005, 20, 22.)

Suden metsästämistä haastateltavat pitivätkin yhtenä tärkeimpänä keinona, joka mahdollistaisi sopuisan rinnakkaiselon suden kanssa myös nykyajan maaseudulla. Metsästämillä susi saataisiin takaisin siihen asemaan, jota haastateltavat olivat oppineet pitämään luonnollisena eli susi väistäisi ihmistä ja asumuksia.

”Kyllä niitä sen verran pitää hätyyttää, että ne ei tule ihmisasumusten piiriin.” (H1)

”Niitä pitää ampua ja metästä sen takia, että niillä pysyy se pelko ihmistä kohtaan.” (H3)

”Ne sudet kun niitä metsästetään rajoitetussa määrin, niin ne oppisivat pelkäämään ihmistä ja asumuksia ja siten karkotettaisiin kauemmaksi sydänmaille.” (H4)

Kyseessä ei siis olisi rajoittamaton metsästys, vaan hillitty kannan pienennys, jonka tarkoituksena ei ole hävittää susia kokonaan, vaan opettaa niille ihmisen kunnioitusta, jota niillä on aiemmin koettu olevan.

Metsästämisellä olisi susikysymyksessä huomattavaa symbolistakin merkitystä. Tämänhetkinen tilanne luo haastateltavien mukaan vain kielteistä suhtautumista sutta kohtaan.

”Niitä kaatolupia ei tosiaan anneta, niin ei se ainakaan edesauta sitä myönteistä suhtautumista niitä susia kohtaan. Että kyllä siinä lisääntyy vaan se negatiivinen suhtautuminen.” (H3)

Tämän negatiivisen suhtautumisen taustalta löytyy tunne siitä, että nykypäivän maaseudun ihmiset eivät enää voi hallita omaa elämäänsä ja ympäristöään, kuten he ovat tehneet aiemmin. Samanlainen kokemus välittyi myös suden kannanhoitosuunnitelman kuulemistilaisuuksissa, joissa erityisesti Itä-Suomessa koettiin, että susien kanssa on jääty yksin, kun päätökset tehdään muualla kuin siellä, missä susia on (Bisi & Kurki 2005, 63). Jo yksikin kaatolupa haastateltavien kotiseuduille saattaisi helpottaa tätä kireää tilannetta luomalla tunnetta tilanteeseen vaikuttamisesta ja hallinnasta, mutta olisi tuskin haitallinen susikannan säilymiselle.

Tilanteen säilyminen ennallaan taas voisi haastateltavien mukaan johtaa oikeuden ottamiseen omiin käsiin. Tämä on myös haastateltavien mielestä negatiivinen kehityskulku, joka heikentää lainkuuliaisuutta.

”Kyllä siinä joudutaan ojasta allikkoon, kyllä se varmaan tulee vielä vastaan, että siinä tulee se oman käden oikeus.” (H3)

”Täällä tullaan ottamaan laki omiin käsiin vähin äänin, että ne häviää täältä sitten, että metsämiehet kohdattaessa ampuu vähin äänin. Ja minusta se on siinä mielessä huono se tilanne, että paljon parempi olisi se tilanne, että tulisi sitä päätäntävaltaa tänne riistanhoitopiiriin ja täällä sitten reilusti voitaisiin myötää niitä lupia.” (H4)

Vaikka kukaan haastateltavista ei pitänyt suden salakaatoa hyvänä asiana sen laittomuuden vuoksi, toimintaa pidettiin ymmärrettävänä ja suorastaan väistämättömänä.

”Ja tämä pitäisi jo jollain lailla uskaltaa reilusti sanoa siellä Brysselissä, ettei se auta, vaikka ne kuinka tekee siellä direktiiviä. Että kyllä paikallinen ihminen kun se ärsyyntyy, suomalainen luonne on sellanen, että se aika pitkään sietää ja venyy ja on lainkuuliainen, mutta sitten kun mennään tietyn rajan yli, niin varmasti tapahtuu.” (H4)

Kiperään tilanteeseen haastateltavilla oli kuitenkin selkeät ratkaisumallit. Haastateltavat olisivat luomassa kokonaan uutta järjestelmää suden kannanhoitoa ja kaatolupia varten. Ensimmäisenä toiveena olisi saada päätösvalta asiasta Suomeen ja paikallisemmalle tasolle, jossa haastateltavat kokivat olevan sellaista tietotaitoa, jolla sekä kannan säilyminen että ihmisten tarpeet voitaisiin ottaa huomioon. Paikallistasoksi haastateltavat mainitsivat riistanhoitopiirit, joiden kautta kulkevat myös hirvieläinten kaatoluvat ja joidenkin haastateltavien mielestä

”hirvenmetästyskin tuntuu toimivan nyt paremmin kuin silloin, kun se tuolta ylhäältä päin oli se sanelupolitiikka.” (H3)

Paikallisemmän päätöksentekojärjestelmän katsottiin turvaavan susien elinmahdollisuudet paremmin kuin nykyinen järjestelmä, joka houkuttaa susien hävittämiseen salassa.

”[Mitä susiasian kanssa pitäisi tehdä? RT] Luovuttaa päätösvalta Suomelle ja jos ei ne sitä tee, niin ne [sudet RT] ruppee kaatuun siinä ihan varmaan.” (H2)

Tällaisessa tilanteessa, jossa susia alettaisiin kaataa salaa, on tietysti kannan elinkelpoisuuden seuraaminen mahdotonta ja seuraukset voisivat mahdollisesti olla susien säilymisen kannalta pahemmat kuin rajoitetun metsästyksen.

Jukka Bisin ja Sami Kurjen (2005, 65) selvityksessä kehittyvän susikannan alueella, johon Keski-Suomikin kuuluu, suhtautuminen suteen on erityisen kielteistä eikä susikantaa alueelle haluta. Kuitenkin haastateltavien mukaan heidän alueelleen mahtuisi muutamia susia.

”Ja toki se yks mahtuu joka pitääjän.” (H1)

” Se pysys se kanta, että niitä muutama siellä [riistanhoitopiirin alueella RT] olis.” (H2)

Koska susi on laumaeläin, eräänlaiset susikeskittymät ovat väistämättömiä. Nyt kuitenkin koetaan susia olevan ylipäänsä liikaa ja myös huomattavasti enemmän kuin virallisesti arvioidaan. Kanta-arvioiden todettiin olevan vähimmäisiä minimiarvioita, joissa saattaisi olla suuriakin heittoja. Myös paikallisesti suoritettujen laskennat, joissa oli havaittu esimerkiksi 30 sutta kahden kunnan alueella, herättivät haastateltavien ihmetystä susikannan koon määrittelystä.

”Edellisenä päivänä oli ollut susien laskenta [kahden kunnan alueella RT], niin yli 30 sutta oli löytynyt laskennassa. Niin tuntuu, että voiko se pitää se luku paikkaansa, että niitä Suomessa vain 200. Ja kun aattelee sitten, enhän minä tiedä minkälaiset karhutihentymät on siellä Itä-Suomessa, mutta kun aattelee, että täällä muualla Suomessa niitä on kuitenkin harvassa niitä karhuja ja niistä kuitenkin puhutaan, että on 1000. Niin ne ei käy jotenkin kun aattelee, että niillä ei ole mitään semmosta suhtaa. Tosiaan kyllä sellanen mielikuva on, että se arvio ei pidä paikkaansa. Vaikea sitä on sanoa.” (H3)

Tämä heijastelee mahdollisesti Bisin ja Kurjen (2005, 61) selvityksessään havaittua epäluottamusta petotutkimuslaitoksia kohtaan. Epäluuloja oli näitä tutkimuslaitoksia kohtaan laajemminkin ja muutamat haastateltavat olivatkin sitä mieltä, että Keski-Suomen susikannan siemenet olisi siirtoistutettu. Tällaisen puolesta tuntui puhuvan susien yhtäkkäinen ilmestyminen alueelle, jossa susia ei juuri ole ollut. Tietävästi Keski-Suomeen on aiemmin siirretty käsivarren Lapissa poromiesten kanssa epäsopuun joutuneita ahmoja (Kursula 7.9.2007). Haastateltavat myös totesivat, että siirtoistutuksia tuskin myönnettäisiin, vaikka niitä olisikin tehty, koska susikysymys on herättänyt niin paljon negatiivista huomiota.

Vastuunjako susikysymyksen ratkaisussa koetaan myös epäoikeudenmukaisena. Suden levittäytyminen uusille asuinsijoille ja sen aiheuttamien haittojen yhtäkkäinen kasvaminen aiheuttavat ongelmia myös elinkeinoelämälle. Tähänastinen tilanne, jossa maataloudenharjoittaja sitoutuu estämään eläintensä aiheuttamia vahinkoja ympäristölle,

onkin muuttunut tilanteeksi, jossa eläimet tulee suojata ympäristön eli tässä tapauksessa suden aiheuttamilta satunnaisilta vahingoilta.

”Sehän menee järjettömyyksiin, jos kaikki laitumet pitää sähköpaimenilla aidata. Se on ihan hullun hommaa. Rahaa pieksetään ihan turhaan touhuun.” (H1)

Kuten yllä havaitaan, useat sellaiset toimet, joiden tarkoituksena on vähentää ristiriitojen muodostumista maaseudun ihmisten ja suden välillä, muotoutuivat haastateltavien puheessa kysymykseksi järjellisyydestä. Susivahinkojen varalta ei haastateltavien mukaan pitäisi koettaa keinotekoisesti varautua, vaan haitat tulisi ehkäistä ennalta, mikä tarkoittaisi susikannan rajoittamista.

Haastateltavilla on omanlaisensa näkemys siitä, miten susikysymys tulisi ratkaista. He ovat huomanneet, että aiempaan järjestelmään on mahdotonta palata yhteiskunnan asenneilmaston muutoksen myötä. Nykyinen tilanne ei taas tyydytä täysin mitään osapuolta. Metsästäjät ja maaseudun ihmiset laajemminkin kokevat syrjäytyneensä päätöksenteosta ja joutuvansa sietämään sudesta aiheutuvaa uhkaa sekä mahdollisesti luopumaan lainkuuliaisuudestaan. Päättäjät taas joutuvat tasapainoilemaan EU:n vaatimusten ja paikallisväestön sietokyvyn välillä toisinaan heikoin tuloksin, kuten EU-tuomioistuimeen tehty valitus liian löysin perustein annetuista kaatoluvista osoittaa.

5.3 Susi EU-tuntojen tulkkina

Susikysymykseen kietoutuvat vahvasti Euroopan Unioni (EU) ja sen direktiivit suojeltavista lajeista. EU:n luontodirektiivin avulla on tarkoitus suojella alkuperäisluonnon monimuotoisuutta ja tämän direktiivin mukaisesti susi luetaan ensisijaisesti suojeltaviin lajeihin, joiden tahallinen tappaminen tai vahingoittaminen on kiellettyä (Härkönen 2005, 20, 22). Suden tiukka suojelu herätti haastateltavissa poikkeuksetta joko hämmennystä tai tyrmistystä.

”Mutta tuota en mä hyväksy, että sieltä tosiaan luetellaan, että miten täällä pitää toimia.” (H3)

EU:n määräysvalta tässä asiassa koettiin monin tavoin kyseenalaiseksi. Eniten haastateltavia tuntui hiertävän päätöksenteon siirtyminen liian kauas ja sen puuttuminen moniin Suomen mittakaavassakin paikallisiksi koettuihin asioihin. Petokysymyksessä taas epäiltiin EU-edustajien tietämystä petojen aiheuttamista alueellisista ongelmista. Kaikkia näitä asioita tuntui kärjistävän kokemus siitä, että vaikutusmahdollisuuksia itseä koskevissa asioissa ei enää ole.

EU:n arvovalta vaikutti haastateltavien keskuudessa olevan hieman hataralla pohjalla. EU:n toiminta-alueeksi käsitettiin enemmänkin valtioiden väliset taloudelliset sekä EU:n ja sen ulkopuolisten valtioiden ulkopoliittiset suhteet. Sen sijaan EU-lainsäädännön puuttuminen myös melko vähäpätöiseltä tai hyvin paikallisilta tuntuviin asioihin sai haastateltavat suhtautumaan kyseiseen instanssiin negatiivisesti.

”Kyllä siinä [EU:ssa RT] minusta on hyviäkin puolia, niin kuin tämä rahakin nyt. Kun liikutaan ulkomailla, niin ei tarte olla kuin se yks raha, kun EU:n alueella liikkuu. Ja muutakin, mutta kyllä siellä sitten on tätä turhaa näpertelyä, niin kuin tämä susihommakin. Ei se kyllä kuulu sinne. Että se minusta pitäis olla tämmönen niinku, näistä kauppapoliittisista ja taloudellisista hommista kun se pitäis huolen. Eikä siellä määrätä, että minkälainen kurkku meillä pitää olla. Ei tämmöset kuulu sinne yhtään, Ruotsin nuuskat ja muu.” (H2)

EU:ssa koettiin siis olevan hyviäkin puolia, kuten yllä mainittu yhteinen valuutta, mutta nämä hyvät puolet eivät kuitenkaan pysty kompensoimaan EU:sta aiheutuneiksi koettuja haittoja.

Yksi vahvasti EU:ta kohtaan tunnettua negatiivisuutta lisäävä tekijä on kokemus siitä, että päätöksenteko on siirretty kauas sieltä, missä päätöksiä toteutetaan. Haastateltavat kokivat päätöksiä tehtävän niin kaukana, että tietämys alueellisista erityispiirteistä voi olla varsin hataraa.

”Se päätöksentekohan on siirtynyt vielä kauemmas. Helsingistä sinne Brysseliin.” (H5)

Haastateltavat epäilivät myös, että koska EU:n päätökset koskevat niin suurta aluetta ei kaikilla EU-edustajilla voi olla käsitystä kaikkien alueen maiden olosuhteista ja niihin liittyvästä historiasta.

”No, se on varma asia, että eihän ne voi Suomen asioista tietää. Tietämättömät tekee meidän puolesta päätöksiä. Ei se kovin hyvissä käsissä silloin ole.” (H1)

”Kyllä se varmaan on se asia sillä lailla, että sanotaan, että mitä nyt on Suomestakin siellä tosiaan EU-edustajia, niin ne ei varmaan ole esimerkiksi Espanjan petoeläinkannoista ja niiden vaikutuksista perillä sen enempää kuin espanjalaiset on Suomen. Ja silti ne saattaa päättää näistä asioista.” (H3)

Tämä tietysti vain vahvistaa EU:sta muodostunutta negatiivista kuvaa ja lisää epäluuloja. Toisaalta tiedon lisääminenkään ei ole yksinkertainen asia, sillä vaikka olisikin tietoa ei se haastateltavista aina lisää tilanteen ymmärrystä.

”Joo ja ei ne siellä ymmärrä näistä tämmösistä haitoista mitään. Brysselissä.” (H2)

Tämä haittojen ymmärtäminen koetaan heikoksi jo Suomen mittakaavassakin ja haastateltavat ihmettelivätkin, miten myös Suomen sisältä voi tulla niin vahvasti erilaisia näkemyksiä petotilanteesta.

Ihmetystä ja negatiivisia tunteita herätti myös se, miten yksi ryhmä, jota tässä yhteydessä kutsuttiin voittopuolisesti ”kaupunkilaisvihreiksi”, voi saada niin hyvin äänensä kuuluville EU:n päätöksenteossa.

”Miten lieneekin niin hyvin saaneet äänensä kuuluville, en osaa sanoa.” (H1)

”Tuntuu jotenkin, että sanotaan nämä luontoihmiset, ketkä niitä susia suojelee, ne on ilmeisesti niin äänitorvena, että tuntuu, että se niiden sana painaa siellä enemmän ku muitten ihmisten. Se tulee liian yksipuolisesti se asia siellä.” (H3)

Tämä yhden ryhmän toimiminen äänitorvena tuntui haastateltavista erityisen kielteiseltä, sillä haastateltavat itse eivät kokeneet voivansa vaikuttaa pedoista tehtäviin päätöksiin. Toisaalta silloin, kun päätöksentekoon on yritetty vaikuttaa, se on osoittautunut turhaksi.

” [Paikallisia RT] ei ole kuunneltu. Se on ihan varma.” (H1)

”Päysin aivan hiljattain lukemaan tämän sudenhoitosuunnitelman, joka on menossa Brysseliin ja niitä kun se oli suurella lausuntokierroksella täällä ja on otettu kantaa, ja kyllähän se hyvä kirjanen on, mutta ja siinä monta kertaa korostetaan sitä, että pitäisi paikallista ääntä saada kuulumaan, mutta se jää kuolleeksi kirjaimeksi siinä.” (H4)

”Sehän on ihan naurettava se homma. Ei uskota mitä sanotaan ja vähätellään.” (H1)

Pahimmillaan ei siis koettu vain omien vaikutusmahdollisuuksien vähäisyyttä, vaan jopa pilkallista suhtautumista näihin vähäisiin mahdollisuuksiin.

Sudenhoitosuunnitelman suunnitteluvaiheessa pidetyistä kuulemistilaisuuksista paikalla olleille haastatelluille jäi mielikuva siitä, että Suomi olisi liiaksi EU:n ”mallioppilas” ja että EU:n liittymisvaiheessa oli oltu liian hyväuskoisia, eikä ollut pidetty kiinni oikeuksista. Tämä herätti erityistä ärtymystä, koska EU:n liityttäessä haastateltavat olivat saaneet kuvan, että mikään ei tulisi muuttumaan. Muutoksia on kuitenkin tapahtunut ja monet niistä koettiin haastateltavien keskuudessa kielteisinä. Lisäksi haastateltavat olisivat ymmärtäneet läheisyysperiaatteen siten, että kansallisista asioista päätettäisiin valtion sisällä, eikä EU:n tasolla, jossa pienellä maalla ei koettu olevan minkäänlaista sananvaltaa.

Erityistä tyrmistystä aiheutti juuri haastattelujen aikaan ollut keskustelu Viron liittymisestä EU:n ja sen petotilanteesta.

”Suomen olis pitäny siinä liittymävaiheessa huomata, niinku esim. Viro oli paljon järkevämpi näissä petoasioissa, ne saivat tai suomalaiset neuvo niitä tässä asiassa, ettei pidä mennä halpaan sitomaan käsiä, vaan pitää olla neuvotteluissa tarkka, että mitä asioita jätetään omaan päätäntä valtaan ja Suomi oli siinä liian sinisilmäinen silloin aikoinaan ja meni ehdoitta sinne ja nyt siitä sitten kärsitään, kun ei ole toimintavapauksia mitään täällä.” (H4)

Päätöksenteon ei siis koeta olevan puolueetonta, eikä suden uhanalaisen aseman suinkaan niin yksiselitteinen kuin mitä luontodirektiivissä on esitetty. Tämä tuskin ainakaan lisää luottamusta kansallisiin petotutkimuslaitoksiin, joiden epäiltiin antavan virheellistä tietoa EU:n Suomen petokannoista ja olevan näin osa EU:n negatiiviseksi miellettyä toimintaa. Kysyttiinpä minultakin kerran haastattelutilanteessa, mahtaisinko viedä haastattelutietoja EU:n. Epäluottamus on siis varsin vahva.

Susi on sopeutunut elämään erilaisissa elinympäristöissä ja sen levinneisyys on laaja, mutta Euroopassa on laajoja alueita, joilla sutta ei enää ole, koska se on metsästetty sukupuuttoon. Oma merkityksensä on myös sillä, että erityisesti Etelä-Euroopassa, jossa susia edelleen on, on elinympäristö muokannut sudesta (alalaji Iberian susi) muun muassa pienikokoisemman kuin Pohjois-Euroopassa oleva susi on. Haastateltavat olivatkin sitä mieltä, että Suomen avulla pyritään korjaamaan Keski-Euroopassa tapahtunutta vahinkoa, joka susien hävittämisestä sieltä on aiheuttanut.

”Brysselin määräyksestä Suomesta tulee tämmönen petoreservaatti.” (H4)

Jälleen tässä yhteydessä nousi esiin uudenlaisen eläinsuhteen nostattama hämmennys siitä, miten maaseudun ihmisten selvästi ilmaisemat ongelmat ovatkin painoarvoltaan vähäisiä petokysymyksiä käsiteltäessä. Tätä epätasa-arvoista tilannetta ei suinkaan helpota Suomen sisällä ilmenevä kaksijakoinen suhtautuminen petoihin.

*”Kyllä ne kaikki kaupunkiin ku tulee karhuja tai hirvi, niin ne kyllä kaikki ammutaan, mutta täällä saa sudet kulkea pihassa, eikä sille voi mitään.”
(H5)*

Tällaiset tilanteet ruokkivat maaseutu-kaupunki -vastakkainasettelua ja lisäävät entisestään epäluottamusta Suomen tasolla päätöksiä tekevien tahojen osalta.

Susikysymys ei siis ole pelkkä kysymys suden aiheuttamista haitoista, vaan monisäikeisempi vyyhti, johon kietoutuu useampia maaseudulla koettuja ongelmia. Vaikka näiden asioiden yhteys onkin selvästi olemassa, on epäselvää vaikuttaisiko susikysymyksen ratkaisu metsästäjien toivomalla tavalla muihin havaittuihin ongelmiin. Toisaalta ehkä kaikkia ongelmakohtia ei ole tarpeenkaan pyrkiä yksiselitteisesti ratkaisemaan, vaan niiden avulla voidaan herättää keskustelua ja kritiikkiä. Keskustelujen kautta voidaan mahdollisesti löytää susikysymyksen eri osapuolten välille ymmärrystä ja sitä kautta yhteistyömahdollisuuksia.

6 YHTEENVETO

Metsästävän, keski-ikäisen, maaseudulla elävän miehen negatiivinen suhtautuminen suteen on tosiasia, joka on myös suuren yleisön tiedossa. Mutta millaisia asioita ja kokemuksia tämän suhtautumistavan taustalla on? Onko metsästäjien ajatusten taustalta löydettävissä tietämättömyyttä, kiihkoilua ja perusteetonta vihaa sutta kohtaan vai miten tämä suhtautuminen voisi olla nähtävissä? Tarkasteltaessa haastateltujen miesten susikuvaa voidaan havaita tämän kuvan olevan varsin moniulotteinen ja susikysymyksen pitävän sisällään suurempia kysymyksiä paikallisten asioiden päätäntävällästä ja tyytymättömyydestä EU:a kohtaan.

Suteen itseensäkin liittyi vahvoja näkemyksiä, jotka lopulta voitiin pelkistää kysymykseen suden luonnollisuudesta tai luonnottomuudesta. Tämä käsitys muotoutuu kahdesta eri näkökulmasta, joita ei voida palauttaa kysymyksiksi suden biologisesta luonnollisuudesta, koska tähän vastaus on tietysti selvä. Näitä näkökulmia voisi nimittää **susikeskeiseksi** ja **ihmiskeskeiseksi susikuvaksi**. Molempien eläinkuvien lopputuloksena haastateltujen mielestä susikantaa tulisi pienentää, mutta perustelut tälle näkemykselle kumpuavat hieman toisistaan poikkeavista lähteistä. Näiden kahden susikuvan eroavuus on paikoitellen vain hiuksenhieno, mutta se valottaa kuitenkin suteen liittyvien ajatusten ja todellisten kokemusten monimutkaista yhdistymistä negatiivisen susikuvan taustalla.

Susikeskeinen susikuva on puhetta sudesta itsestään. Se korostaa niitä suden ominaisuuksia, joita haastatellut *kokivat* sudella olevan. Näkemys on edelleen ihmislähtöinen eli siinä ei aseteta painoarvoa sudella oleville oikeuksille. Suden ominaispiirteitä voidaan kuvata biologian kautta suhteellisin neutraalein termein. Susi on laumassa elävä petoeläin, jonka pääasiallista riistaan ovat suuret hirvieläimet. Susi on kuitenkin sopeutuvainen ja kykenee käyttämään ravintonaan myös pieneläimiä. Tämä määritelmä muotoutui kuitenkin haastateltujen metsästäjien kokemusten kautta kimpuksi negatiivisia määriä.

Vaikka yksikään haastateltavista ei ollut nähnyt sutta luonnossa silmästä silmään, eivät heidän *kokemuksensa* sudesta tukeneet sitä kuvaa, mikä sudesta yleensä pyritään antamaan. Metsästäjille susi ei ole ihmistä väistävä, arka salomaiden asukki, vaan huoletta ihmisten

pihapiirissä vieraileva peto, jonka suuhun voi joutua myös metsästäjän paras ystävä, koira. Suden ilmiömäinen sopeutuminen erilaisiin ilmastoihin ja elinympäristöihin tarkoitti haastateltaville sitä, että susi on sopeutunut käyttämään ravinnokseen myös ihmisten hallinnassa olevia kotieläimiä. Tähän kaikkeen metsästäjät kokivat olevansa kykenemättömiä vaikuttamaan millään tavalla johtuen tämän hetkisestä lainsäädännöstä.

Tällaiset käytännön elämässä saadut kokemukset sudesta yhdistyvät haastateltavilla jo olleen susikuvan kanssa. Tämä varhaisempi susikuva on osittain muotoutunut jo haastateltujen metsästäjätaipaleen alussa. Sen taustana on ollut moderni käsitys eläimistä ja niiden suhteesta ihmiseen. Tässä modernissa susikuvassa tulee myös selkeästi esiin, miten ihmisen eläinkuvaa määrittävät erilaiset tulkinnat sekä eläinten toiminnasta että ihmisten omasta itsemäärittelystään (Aaltola 2004, 17). Niinpä haastateltujen metsästäjien susikuva on osittain muodostunut siitä lähtökohdasta käsin, että he ovat määritelleet itsensä metsästäjiksi. Itsensä määrittäminen metsästäjäksi on haastateltavien mukaan erittäin vahva määrittäminen, koska metsästysvietin koetaan olevan ihmisen luontainen vietti, jonka noudattaminen on perustavalla tavalla osa ihmisyyttä. Tämän vahvan identiteetin rakentumisen ja ylläpidon tarkastelu voisi tuoda uusia näkökulmia myös ihmisen ja eläimen välisestä suhteesta käytävään keskusteluun.

Kahden yllämainitun osatekijän yhdistyessä on väistämätöntä, että metsästäjien susikuva on muodostunut hyvin negatiiviseksi. Metsästäjät eivät ole missään vaiheessa saaneet susista sellaista kokemusta, joka tukisi suden virallista käytösprofiilia. Susikanta on kasvanut ja tuonut mukanaan juuri metsästäjien oletettavia haittoja, kuten kotieläinvahinkoja. Tämä ei kuitenkaan ole susikysymyksen kärjistymisen takana. Metsästäjän moderni susikuva on ollut toimiva aina viime vuosiin saakka. Yhteiskunnallinen asenneilmapiiri on kuitenkin vuosien saatossa muuttunut radikaalisti. Ympäristöongelmat ovat tuttuja jo kaikille ja niissä enää harvoin itse ongelmia kyseenalaistetaan. Eläinten asemaan liittyvät ongelmat sen sijaan ovat akuutteja juuri nyt. Yhteiskunnassa elää nyt päällekkäin kaksi vastakkaista näkemystä eläinten asemasta. On 1990-luvun aikana puhjennut eläinten oikeuksia korostava näkemys ja varhaisempi näkemys, jossa eläimen arvo muotoutuu suhteessa ihmiseen kuitenkin siten, että eläimen arvo on aina vähäisempi kuin ihmisen. Kysymys ei lopultakaan ole vain suden ja ihmisen välisestä rinnakkaiselosta, vaan ihmisten erilaisten eläin- ja luontokäsitysten yhteentörmäyksestä. Tällä tavoin metsästäjien susikuva heijastelee sekä yhteiskunnallisia

suhdanteita että luonnossa konkreettisesti tapahtuneita muutoksia. Tämä koko ongelmavyöhyte taas puhuu selkeää kieltään ihmisen ja eläimen välisen suhteen viimeaikaisesta vahvasta politisoitumisesta, jossa susi on osallisena poliittisessa keskustelussa muovatessaan maaseudun ihmisten mahdollisuuksia.

Susikeskustelussa nämä erilaiset käsitykset eläinten asemasta johtavat eri osapuolet puhumaan ikään kuin eri kieliä. Suden voimakkaan suojelun kannattajat puhuvat aivan eri sudesta kuin haastattelemani metsästäjät. Nykysusi on metsästäjälle roolistaan karannut, tavallaan villiintynyt eläin, jonka palauttaminen sille kuuluvaan lokeroon johtaisi tilanteen normalisoitumiseen. Metsästäjälle pihapiiriin tuleva susi on lähes poikkeuksetta ”häirikkösusi” eli eläin ei käyttäydy siten kuin sen asemaan kuuluisi. Suden palauttaminen takaisin omaan rooliinsa taas vaatisi suden jonkinasteista metsästämistä. Haastateltujen mukaan metsästäys johtaisi heidän kannaltaan toivottuun tilanteeseen. Ristiriita susien suojeluvaatimuksen kanssa on ilmeinen.

Ihmiskeskeinen susikuva nosti haastateltavien puheesta esiin julkisuudessaakin enemmän olleen haitta-aspektin. Siinä suden negatiivisuus kohoaa lähinnä sen haitallisuuden korkeasta asteesta verrattuna siitä saatuun hyötyyn ja/tai mahdollisuuteen tämän haitan torjumiseksi. Ja tässä tapauksessa kysymys onkin lähinnä haastateltavien kaltaisille *metsästäjille* ilmenevistä haitoista ja hyödyistä, jotka voivat paikoitellen erota vahvastikin niistä hyödyistä tai haitoista, joita vastaavat eläimet aiheuttavat esimerkiksi kaupungissa asuvalle metsästäystä harrastamattomalle henkilölle. Kaupungin metsästäjämmättömälle asukille susista ei juuri ole mainittavaa haittaa, mutta sen sijaan niillä voi olla arvoa koskemattomien erämaiden ja villiuden symbolina sekä osana perinteistä suomalaista metsäluontoa. Sen sijaan haastatelluille metsästäjille susi merkitsee paitsi ylimääräistä huolta metsästäyskoirasta myös konkreettista uhkaa sille elämänmuodolle, jossa metsästäjät elävät.

Haastattelujen perusteella muotoutui käsitys metsästäjien riistalle ja muille eläimille antamista merkityksistä. Useimmat eläimet on mahdollista sijoittaa uhka-ei-uhka – ja haitta-hyöty – akselille. Taulukossa 1. voidaan havaita, että susi koetaan sekä uhkana jopa ihmisen turvallisuudelle että haittaeläimenä, jonka aiheuttamia vahinkoja on hankala torjua. Suden asemalle vastakkaisessa asemassa taas ovat esimerkiksi metsäkanalinnut. Niistä ei ole kenellekään mitään haittaa, mutta hyötyä sitäkin enemmän vaikkapa

metsopaistin muodossa. Kanalinnut ovat arvostettua riistaa ja niitä saalistaviin petoihin, eritoten petolintuihin on kohdistettu erityisen voimakasta metsästystä aiempina vuosikymmeninä (Ilvesviita 2005, 316). Tässäkin tulee näkyviin metsästyksen liittyvä valtaväestön käsityksistä eroava näkemys. Valtaosalle kansalaisista petolinnut ovat harmittomia, mutta mahdollisesti esimerkiksi esteettisiä elämyksiä antavia luontokappaleita. Metsästäjälle taas erityisesti kanahaukka on ollut selkeä uhka metsäkanalintukannoille.

Taulukko 1. Eläinten arvo metsästäjille

	hyöty	haitta
uhka	karhu	susi
ei-uhka	metsäkanalinnut	rotta
torjuttu uhka	hirvi	kettu, kanahaukka

Karhu taas on tyypillisesti ollut sutta paremmin kohdeltu suurpeto. Karhu on nähty metsän kuninkaana ja sen elämäntapa talviunineen sekä kasvissyönteineen on vähentänyt sen aiheuttamaa uhkaa ja haittaa. Karhusta saatu hyöty taas muotoutuu itse metsästystapahtumassa. Karhun kaatamista pidetään kunnioitettavana urotyönä ja maineikkaista karhunkaatajista on kirjoitettu jopa kirjoja. Samantyyppistä, joskin hieman lievempää arvostusta voi saada myös hirven kaatamisesta. Hirvi koetaan yleisesti haitallisena eläimenä sen aiheuttamien metsätuhojen ja liikenneonnettomuuksien vuoksi. Hirvi ei kuitenkaan herätä juurikaan sellaista negatiivista huomiota kuin susi, koska sen aiheuttamiin haittoihin voidaan puuttua metsästyksellä ja tämän lisäksi siitä saadaan vielä hyötyä eli lihaa. Kettu taas on monien metsästäjien mielestä lähes yhtä sietämätön eläin kuin susi, vaikka sen aiheuttamat vahingot eivät ole niin suuria kuin suden aiheuttamat. Kettuihin pätee kuitenkin sama kuin hirviin eli koska niistä aiheutuvia haittoja voidaan koettaa estää metsästäjällä, ne eivät aiheuta sellaista näkyvää negatiivisuutta kuin sudet.

Oman kategoriansa hyöty/haitta –kategorioinnin ulkopuolella muodostavat sellaiset riistaeläimet, joiden ei varsinaisesti koeta kuuluvan Suomen luontoon, mutta joita on kuitenkin tuotettu maahan ja niitä esiintyy pieniä määriä jossakin päin Suomea, lähinnä Etelä-Suomessa. Tällaisia lajeja on lueteltu esimerkiksi Metsästyslaissa, vaikka niihin voi olla vaikea tai jopa mahdotonta soveltaa kestävän käytön periaatetta. Tällaisia lajeja ovat

vaikkapa villisika, jonka pieni kanta selviää vain talviruokinnan ansiosta. Jotkin näistä uusista lajeista taas ovat mitä vahvimman vihamielisyyden kohteena metsästäjien piirissä. Yksi tällainen laji on supikoira, josta on metsästäjien joukossa mahdotonta saada ainuttakaan positiivista määrettä.

Metsästäjällä eri eläimiin liittyy siis sellaisia arvotuksia ja käsityksiä, joita metsästäjäntörmällä henkilöllä ei välttämättä ole, ja joita sellaisen ihmisen voi olla jopa vaikea ymmärtää. Moderni ihmiskeskeinen eläinkäsitys on kuitenkin vielä sen verran yleinen, että sen ymmärtäminen on jo paljon helpompaa. Ihmiskeskeinen näkemys eläimistä pitää sisällään vahvan käsityksen, jonka mukaan ihminen on absoluuttisesti eläimen yläpuolella. Näin ollen suden arvosta ja oikeuksista keskusteltaessa sudella on oikeuksia ja arvoa vain siinä tilassa, jonka ihminen sille antaa. Esimerkiksi haastateltavien metsästäjien ollessa kysymyksessä tämä tila on rajattu ja suden olisi saavutettava (elämisen)oikeutensa käyttäytymällä moitteettomasti. Tässä kohden taas analyysi lähtee kääntymään kohti susikeskeistä susikuvaa, jonka alaisuudessa arvioidaan suden toivottava käytös ja sellainen käytös, joka luetaan eläinkategoriaan sopimattomaksi ja on lähtökohtana suden oikeuksien poistamiseen.

Suden asema erilaisissa yhteyksissä ja erilaisten ihmisryhmien keskuudessa on siis voimakkaasti eriytymässä. Aiemmin suhteellisen yksiselitteisenä nähty eläinten asema on muuttumassa ja keskustelu tämän aiheen ympärillä voimistumassa. Yhteiskunnallinen muutos on tuonut mukanaan sellaisia tekijöitä, jotka asettavat vakiintuneet ajattelumallit eläimistä kyseenalaiseksi. Tämä on erityisen mielenkiintoista yhteiskuntatieteellisen eläintutkimuksen kannalta. Muutos tuo mukanaan mahdollisuuden tarkastella yksittäisten ihmisten ja ihmisryhmien eläinkuvien muotoutumista, sillä niiden uusintaminen ei enää käy niin automaattisesti kuin aiemmin. Ja kuten todettua ihmisten ja eläinten välisen suhteen tarkastelu voi tuoda esiin myös sellaisia yhteiskunnallisia ristiriitoja, jossa eläin toimii vain tulehtuneen tilanteen symbolina.

Hieman sen jälkeen, kun olin tehnyt haastattelut vuonna 2005 ilmestyi Suomen susikannan hoitosuunnitelma, jonka tarkoituksena on pyrkiä sovittamaan yhteen eri intressiryhmien hyvinkin erilaisia tavoitteita susikannan suhteen. Osa haastateltavista piti hoitosuunnitelmaa jo etukäteen epäonnistuneena ainakin pyrkimyksissä ottaa huomioon paikalliset ihmiset ja heille aiheutuvat ongelmat. Myös itse kannanhoitosuunnitelmassa

todetaan, että konsensuksen saavuttaminen suden suojeluun liittyen vaikuttaa mahdottomalta.. EU:n lajikohtainen suojelulainsäädäntö on itsessään monitulkinnallinen ja lisää sen vuoksi eri intressiryhmien välistä kitkaa, kun jokainen tulkitsee lait omiin intresseihinsä sopiviksi. Suunnitelmassa kuitenkin kirjataan asioita, joiden avulla voitaisiin päästä edes hieman lähemmäs jonkinlaista yhteisymmärrystä susikannan hoitoon liittyen. Näihin yhteisymmärrystä lisääviin keinoihin kuuluvat esimerkiksi suden aiheuttamien vahinkojen korvausjärjestelmän ja estomenetelmien kehittäminen, pihapiirissä toistuvasti vierailevien susien kohtelun linjaaminen sekä kannanhoidon yhteydessä eri intressiryhmien välisen vuoropuhelun jatkuminen. (Bisi 2005b, 36.) Tulevaisuudessa olisikin mielenkiintoista kartoittaa, miten, jos mitenkään, susikannan hoitosuunnitelma on vaikuttanut paikallisväestön kokemuksiin sudesta.

Entä millä tavalla konkreettisesti voidaan parantaa eri intressiryhmien tavoitteiden välistä kuilua? Bisin (2005b, 36) mukaan olisi tärkeä lisätä suteen liittyvää luotettavaa ja tutkimukseen perustuvaa tietoa eri ryhmille. Osa intressiryhmistä haluaisi sosiaalisen kestävyuden susien suhteen tunnustettavan tärkeäksi asiaksi petopolitiikassa, mutta jotkin intressiryhmät haluavat kuitenkin painottaa vain biologisia ja ekologisia tekijöitä. Itse näkisinkin tärkeänä, että ei vain sudesta levitetäisi luotettavaa tietoa, vaan myös eri intressiryhmien tavoitteiden ja susikuvan tutkimisen kautta voitaisiin edistää eri ryhmien välistä keskustelua sudesta. Susikeskustelu on jo pidempään ollut tasolla, jossa osapuolet ovat linnoittautuneina omien käsitysten takana, eikä näillä käsityksillä ole edes mahdollisuutta kohdata. Lisäämällä tietoa vastapuolen näkemyksistä ja niiden taustoista voitaisiin lisätä myös toisen osapuolen ymmärtämistä. Tämä ymmärtäminen voisi mahdollistaa myös jonkinlaisen konsensuksen syntymisen keskustelussa, jonka keskiössä on tuo erämaiden symboli. Susi.

LÄHTEET

Aaltola, Elisa (2004) Eläinten moraalinen arvo. Vastapaino. Tampere.

Aaltola, Juhani & Valli, Raine (2001) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus. Jyväskylä.

Alapuro, Risto, Liikanen Ilkka, Kerstin Smeds & Henrik Stenius (toim.) (1989) Kansa liikkeessä. Kirjayhtymä. Vaasa.

Alapuro, Risto & Stenius Henrik (1989) Kansanliikkeet loivat kansakunnan. Teoksessa Alapuro, Risto, Liikanen Ilkka, Kerstin Smeds & Henrik Stenius (toim.) Kansa liikkeessä. 8–49. Kirjayhtymä. Vaasa.

Bauman, Zygmunt (1997) Sosiologinen ajattelu. Vastapaino. Tampere.

Bisi, Jukka (2005a) 3.2 Vahinkokohteet, vahinkojen määrä ja sijoittuminen. Teoksessa Suomen susikannan hoitosuunnitelma. 17–19. Maa- ja metsätalousministeriö.

Bisi, Jukka (2005b) 6.3 Hoitosuunnitelman valmisteluun liittyvä kuulemismenettely. Teoksessa Suomen susikannan hoitosuunnitelma. 34–36. Maa- ja metsätalousministeriö.

Bisi, Jukka & Kurki, Sami (2005) Susipuhetta Suomessa. Maakunnalliset ja kansalliset odotukset ja tavoitteet susikannan hoidossa. Helsingin yliopisto Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. Seinäjoki.

Dahles, Heidi (1993) Game Killing and Killing Games: An Anthropologist Looking at Hunting in a Modern Society. *Society and Animals* 1 (2), 169–184.

Eskola, Jari (2001) Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat – laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita

tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus. Jyväskylä.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1999) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Tampere.

Franklin, Adrian (1999) Animals & modern cultures – A Sociology of Human – Animal Relations in Modernity. SAGE Publications. London.

Haapala, Arto & Oksanen Markku (toim.) (2000) Arvot ja luonnon arvottaminen. Gaudeamus. Helsinki.

Haila, Yrjö (2003) Luonnon poliittisuus: Mikä on uutta? Teoksessa Haila, Yrjö & Lähde, Ville (toim.) Luonnon politiikka. 7–36. Vastapaino. Tampere.

Haila, Yrjö & Lähde, Ville (toim.) (2003) Luonnon politiikka. Vastapaino. Tampere.

Heikka, Minna (2000) Kultakutrin ja punahilkan painajaiset painomusteessa – karhuja susia ja petokeskustelun toimijoita sanomalehti Keski-suomalaisessa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Hirsjärvi, Paula & Rydman, Risto (2005) Suomen lainsäädäntö eläinkuvan heijastajana. Teoksessa Hirsjärvi, Paula ym. (toim.) Koe-eläin etiikka 77–89. Yliopistopaino. Helsinki.

Hirsjärvi, Paula, Mäkinen, Jaana-Piia, Saunanoja, Saara & Siitonen, Arto (toim.) (2005) Koe-eläin etiikka. Yliopistopaino. Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (1991) Teemahaastattelu. Yliopistopaino. Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2000) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino. Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2000) Tutki ja kirjoita. Tammi. Helsinki.

Hirvonen, Pekka (2005) Eläinkokeiden historia. Teoksessa Hirsjärvi, Paula ym. (toim.) Koe-elänetiikka 55–76. Yliopistopaino. Helsinki.

Härkönen, Sauli (2005) 4. Kansallinen lainsäädäntö, kansainväliset velvoitteet ja kansainvälinen yhteistyö. Teoksessa Suomen susikannan hoitosuunnitelma. 20–21. Maa- ja metsätalousministeriö.

Ilvesviita, Pirjo (2005) Paaluraudoista kotkansuojeluun – suomalainen metsästyspolitiikka 1865–1993. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Rovaniemi.

Kairikko, Juha K. (1997) Pienet hirvieläimet. Teoksessa Kairikko, Juha K., Aatolainen, Jaakko, Louhisola, Pentti, Nygren, Tuire & Takamaa, Seppo (toim.) Hirvijahti. Hirvieläinten metsästyksen käsikirja. 53–91. Gummerus. Jyväskylä.

Kairikko, Juha K., Aatolainen, Jaakko, Louhisola, Pentti, Nygren, Tuire & Takamaa, Seppo (toim.) (1997) Hirvijahti. Hirvieläinten metsästyksen käsikirja. Gummerus. Jyväskylä.

Keränen, Jorma (2003) Kustaa Vaasa ja uskonpuhdistuksen aika. Teoksessa Zetterberg, Seppo (toim.) Suomen historian pikkujättiläinen. 141–191. WSOY. Helsinki.

Kojola, Ipo (1997) Susi. Teoksessa Lokki, Juhani ym. (toim.) Suomen luonto - nisäkkäät 1997. WSOY. Porvoo.

Kojola Ipo (2005a) 2.1 Susikannan tila ja kehitys Suomessa. Teoksessa Suomen susikannan hoitosuunnitelma. 8–14. Maa- ja metsätalousministeriö.

Kojola, Ipo (2005b) 3.1 Susi vahingon tekijänä. Teoksessa Suomen susikannan hoitosuunnitelma. 17. Maa- ja metsätalousministeriö.

Kojola, Ipo & Määttä, Elisa (2004) Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 2003. Riistantutkimuksen tiedote 194:1–7. Helsinki 21.6.2004.

Kojola, Ipo, Määttä, Elisa & Hiltunen, Harri (2005) Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 2004. Riistantutkimuksen tiedote 203:1–7. Helsinki 22.8.2005.

Kojola, Ipo, Määttä, Elisa & Hiltunen, Harri (2006) Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 2005. Riistantutkimuksen tiedote 208:1–5. Helsinki 1.8.2006.

Konttinen, Esa & Peltokoski, Jukka (2004) Ympäristöprotestin neljäs aalto. Eläinoikeusliike ja uuden polven ympäristöradikalismi 1990-luvulla. Minerva. Jyväskylä.

Kruse, Corwin R. (2002) Social animals. *Animal Studies and Sociology*. Society & Animals 10 (4).

Kursula, Olli (2007) Petoilta 7.9.2007 Petäjävedellä.

Lehtinen, Ari & Rannikko, Pertti (toim.) (1994) Pasilasta Vuotokselle. Ympäristökamppailujen uusin aalto. 11–30. Gaudeamus. Helsinki.

Linna, Väinö (1954) Tuntematon sotilas. WSOY. Helsinki

Lokki, Juhani (toim.) Suomen luonto-nisäkkäät 1997. WSOY. Porvoo.

Lumiaro, Riku (1998) Suomalaisten suhtautuminen suteen. Suomen riista 44:43–55.

Metsästyslaki 28.6.1993/615

Miettinen, Veijo (2005) CITES-sopimus. Teoksessa Suomen susikannan hoitosuunnitelma. 23. Maa- ja metsätalousministeriö.

Mykrä, Sakari, Liukkonen, Tuija, Bisi, Jukka, Kurki, Sami (2006) Kansalaisten karhukannat. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti. Seinäjoki.

Niiniluoto, Ilkka (2000) Luonnon arvo ja ihmisen vastuu. Teoksessa Haapala, Arto & Oksanen Markku (toim.) Arvot ja luonnon arvottaminen. 55–67. Gaudeamus. Helsinki.

Oksanen, Markku (2000) Yhteiskunnallinen moniarvoisuus ja luonnon arvottaminen. Teoksessa Haapala, Arto & Oksanen Markku (toim.) Arvot ja luonnon arvottaminen. 82–101. Gaudeamus. Helsinki.

Olkkonen, Tuomo (2003) Modernisoituva suuriruhtinaskunta. Teoksessa Zetterberg, Seppo (toim.) Suomen historian pikkujättiläinen. 465–533. WSOY. Helsinki.

Palviainen, Simo (2000) Suurpedot Pohjois-Karjalassa. Pohjoiskarjalaisten luonnonkäyttäjien kokemuksia sudesta. Pohjoiska-Karjalan liitto, julkaisu 51. Joensuu.

Pietarinen, Juhani (2000) Ihmislähtöiset luontoarvot ja luonnon omat arvot. Teoksessa Haapala, Arto & Oksanen Markku (toim.) Arvot ja luonnon arvottaminen. 38–54. Gaudeamus. Helsinki.

Poutanen, Laura (2005) Heikompia ei saa kiusata – Andrew Linzey'n eläinoikeusteologia. Teoksessa Hirsjärvi, Paula ym. (toim.) Koe-eläinetiikka 153–165. Yliopistopaino. Helsinki.

Pulliainen, Erkki (1984) Petoja ja ihmisiä. Tammi. Helsinki.

Pulliainen, Erkki (1999) Suurpetomme - Karhu, susi, ahma, ilves. Articmedia. Kajaani.

Pulliainen, Erkki & Saario, Väinö (1993) Vuoden 1993 metsästyslaki – Mitä uusi metsästyslaki merkitsee metsästäjälle ja metsästykselle. Karisto. Hämeenlinna.

Rannikko, Pertti (1994) Ympäristökamppailun aallot. Teoksessa Lehtinen, Ari & Rannikko, Pertti (toim.) Pasilasta Vuotokselle. Ympäristökamppailujen uusin aalto. 11–30. Gaudeamus. Helsinki.

Ratamäki, Outi (2001) Pelkäätkö karhua, vihaatko sutta? Tutkimus suomalaisesta suurpetokeskustelusta ja pohjoiskarjalaisten metsästäjien suhtautumisesta karhuun ja suteen. Pro gradu –tutkielma. Joensuun yliopisto, Sosiologian laitos.

Singer, Peter (1991) Oikeutta eläimille. WSOY. Juva.

Suomen susikannan hoitosuunnitelma (2005) Maa- ja metsätalousministeriö.

Thomas, Keith (1983) Man and the Natural World. Changing Attitudes in England 1500–1800. Penguin Books. London.

Tuomivaara, Salla & Kupsala, Saara (2004) Sosiologinen eläintutkimus-eläinten yhteiskunnallinen merkitys sosiologian tutkimuskohteena. *Sociologia* 41 (4), 310–321.

Valkeajärvi, Pentti, Ijäs, Lauri & Ekman Keijo (2004) Metsästys Petäjaveden riistanhoitoyhdistyksen alueella vuonna 2000. Kala- ja riistaraportteja nro 305. RKTL.

Veijola, Timo (1990) Ihminen missä ole? Vanha Testamentti tänään. Suomen Piiphiaseura. Helsinki.

Vihavainen, Timo (2003) Hyvinvointi-Suomi. Teoksessa Zetterberg, Seppo (toim.) Suomen historian pikkujättiläinen. 835–915. WSOY. Helsinki.

Vikström, Saara (2000) Suurpetoasenteet poronhoitoalueen eteläpuolisessa Suomessa vuonna 1999. Pro gradu –tutkielma. Oulun Yliopisto, Maantieteen laitos.

Vilka, Leena (1993) Ympäristöetiikka. Vastuu luonnosta, eläimistä ja tulevista sukupolvista. Yliopistopaino. Helsinki.

Vilka Leena (1998) Oikeutta luonnolle. Ympäristöfilosofia, eläin ja yhteiskunta. Yliopistopaino. Helsinki.

Williams, Raymond (2003) Luontokäsitykset. Teoksessa Haila, Yrjö & Lähde, Ville (toim.) Luonnon politiikka. Vastapaino. Tampere. 40–66.

Zetterberg, Seppo (toim.) (2003) Suomen historian pikkujättiläinen. WSOY. Helsinki.

Internet-lähteet

Hobson-West, Pru (2007) Beasts and boundaries: An introduction to animals in sociology, science and society. *Qualitative Sociology review* III (1), 23–41. Saatavilla www-muodossa: http://www.qualitativesociologyreview.org/ENG/archive_eng.php. Viitattu 18.4.2007.

Kojola, Ipo (2005c) Kannanseuranta. Saatavilla www-muodossa: <http://www.suurpedot.fi/page.asp?Section=51>. Viitattu 14.11.2005.

Kojola, Ipo (2007) Susikanta vahvistuu. Saatavilla www-muodossa: http://www.rktl.fi/riista/suurpedot/susikanta_vahvistuu.html. Viitattu 1.11.2007.

Metsästäjien keskusjärjestö (2007) Metsästäjät. Saatavilla www-muodossa: http://www.riista.fi/?group=0000096&mag_nr=1. Viitattu 23.10.2007

Notko, Tiina (2006): Eläinsuojelua 100 vuoden takaa. Saatavilla www-muodossa: <http://www.sey.fi/sey/sey100vuotta.html>. Viitattu 23.05.2006.

LIITE 1.

Teemahaastattelurunko

Yleistä

- Nimi, asuinpaikka
- Ammatti, työllinen/työtön
- Perhesuhteet
- Harrastukset

Metsästys

- Kuinka kauan? Miksi aloitti? Suvun harraste?
- Mitä metsästää? Koira?
- Mihin seuraan kuuluu? Mikä asema?
- Paljonko aikaa kuluttaa metsästyksen?
- Tekeekö riistanhoitotyötä? Millaista?
- Millainen asema metsästyksellä yhteiskunnassa?

Susi

- Onko nähnyt sutta? Jälkiä? Missä?
- Paljonko arvelee susia olevan alueella?
- Mistä sudet tulleet?
- Mitä yleisesti mieltä sudesta? Miksi?
- Mitä haittoja/ongelmia sudesta ilmennyt? Miten niihin on reagoitu?

Osallistuminen ja EU

- Onko ollut susi-illoissa? Mitä piti? Osallistuiko keskusteluun?
- Kuullaanko paikallista mielipidettä? Miksi/ei?
- Mitä mieltä Eu:n toimista asiassa? Mitä Eu:n pitäisi tehdä? Miksi?
- Miksi epäilee, jos epäilee, ettei mitään tehdä?
- Aiheuttaako ristiriitoja lähiympäristössä?